

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 45 · 7. februar
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 7. februar 2018 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 45):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Trond Giske, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Martin Henriksen vil fremsette et representantforslag.

Martin Henriksen (A) [10:00:46]: På vegne av stortingsrepresentantene Jorodd Asphjell, Torstein Tvedt Solberg, Nina Sandberg og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å gjennomføre en ny levekårsundersøkelse for studenter og en kartlegging av studentenes læringsmiljø.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag vil fremsette et representantforslag.

Tuva Moflag (A) [10:01:16]: På vegne av representantene Ingvild Kjerkol, Tore Hagebakken, Tellef Inge Mørland, Siv Henriette Jacobsen og meg selv vil jeg framsette et forslag om samboergaranti i eldreomsorgen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:01:45]: Eg vil på vegner av stortingsrepresentantane Ingvild Kjerkol, Olaug V. Bollestad, Nicholas Wilkinson og meg sjølv fremja eit forslag om å endra kravet i akuttmedisinforskrifta til bakvakt i legevakt.

Sak nr. 1 [10:02:10]

Muntlig spørretime

Presidenten: Presidenten vil i medhold av § 79 i Stortingets forretningsorden foreslå at reglene i forretningsordenen § 72 om muntlig spørretime midlertidig fravikes hva gjelder antall hovedspørsmål og oppfølgings-spørsmål som én representant kan stille.

Ingen innvendinger er kommet. – Det anses vedtatt.

Presidenten vil legge den muntlige spørretimen opp slik:

- Den muntlige spørretimen kan vare til kl. 11.30.
- Alle partier gis anledning til å stille hovedspørsmål med påfølgende oppfølgings-spørsmål.
- De største partiene får flere hovedspørsmål.

- Partiene har en gitt kvote oppfølgings-spørsmål som partiene disponerer selv – enten på én eller flere spørre- eller også på ett eller flere spørsmål.
- Oppfølgings-spørsmålene fordeles slik: Arbeiderpartiet seks spørsmål, Senterpartiet fem spørsmål, Sosialistisk Venstreparti fire spørsmål, Kristelig Folkeparti tre spørsmål, Miljøpartiet De Grønne ett spørsmål og Rødt ett spørsmål.

Presidenten vil minne om at taletiden fortsatt er den samme – inntil 2 minutter til hovedspørsmål og svar, og inntil 1 minutt til øvrige spørsmål og svar.

Presidenten vil også be om at både spørre- og svarer respekterer taletiden.

Stortinget mottok mandag meddelelse fra statsministerens kontor om at statsminister Erna Solberg vil møte til muntlig spørretime. Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Første hovedspørsmål er fra Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:03:35]: I regjeringsplattforma skriv Solberg-regjeringa om arbeidslivskriminalitet, og det er veldig bra. Men noko som dei ikkje skriv om med eit einaste ord, er sosial dumping. Det finst mange måtar å undergrava det seriøse arbeidslivet som ikkje er kriminelt, på. Her er to eksempel:

Rett før jul møtte eg ein ung mann frå Rogaland. Han var innleigd industriarbeidar og fagorganisert. Då landsmøtet til fagorganisasjonen hans nærma seg, kvidde han seg veldig for å seia ifrå på jobben om at han skulle på dette landsmøtet. Han hadde kjent på at arbeidet hans som tillitsvald ikkje var spesielt populært. Men han sa ifrå, og han drog på landsmøtet. Då han kom heim igjen, var beskjeden klar: Me treng deg ikkje lenger. Dei leigde heller inn andre.

Eit anna eksempel er òg frå Rogaland. To av dei store gartneria der har same eigar, og dei har brukt ei ordning som vert kalla for landbrukspraktikant. Då kan ein få praktikantar frå Aust-Europa til 70 pst. av løna til ein ufaglærd. Dei siste fire åra har desse to gartneria hatt 314 landbrukspraktikantar. Det er ikkje ulovleg, det er innanfor lova, men det er utanfor etikken. Det set press på løns- og arbeidsvilkår, det fortrengjer fast tilsette, det svekkjer det organiserte arbeidslivet, og det er oppskrifta på sosial dumping.

Spørsmålet mitt er ganske enkelt: Kva har statsministeren tenkt å gjera for å motverka tilfelle av sosial dumping som er innanfor lova, men utanfor etikken?

Statsminister Erna Solberg [10:05:34]: Regjeringa prioriterer arbeidet mot arbeidslivskriminalitet høyt. Noe av dette er grov kriminalitet, noe av dette er måtar å unngå dagens lovverk og regelverk på. Det er selvfølgelig også områder hvor regelverket kan brukast på en måte som er innanfor loven, og som er det vi vil kalle

etisk ikke langvarig bærekraftig. Det betyr at vi alltid er nødt til dynamisk å se på om regelverket og lovverket er riktig, og derfor går vi alltid igjennom reglene, bl.a. går vi igjennom reglene for bemanningsbyråer og saker knyttet til det. Vi har bl.a. hatt saker knyttet til disse spørsmålene på høring og meldt at det kommer sak om dette tilbake til Stortinget.

En av de store og viktige prioriteringene våre har vært å sørge for at vi kan følge med på den veldig organiserte kriminaliteten knyttet til det arbeidet som arbeidslivsentrene gjør nå. Derfor er det nå etablert syv samlokaliserte sentre. De viser resultater, de viser resultater på områder som gjør at aktører er ute av bildet – de er ikke lenger aktører i det norske arbeidsmarkedet. Men vi har også gjennom arbeidet de har gjort, sett på grenseområder som er vanskelige – ikke minst det som skjer når arbeidskraft kommer inn til Norge, mens arbeidskontraktene er inngått i utlandet og kontrollen og oppfølgingsarbeidet er der. Derfor tok vi et eget initiativ overfor EU om nettopp dette – når de nå ser på regelverket knyttet til arbeidslivskriminalitet og til arbeidsmarkedet – om at man må ha bedre og tettere samarbeid. Vi har inngått avtaler med myndigheter i andre land for å se til at regelverket følges opp, og vi har også sagt at vi gjerne går inn i et enda større partnerskap med basis i det vi har gjort når det gjelder arbeidslivskriminalitet i Norge.

Hadia Tajik (A) [10:07:41]: Statsministeren svarer greitt når det gjeld arbeidslivskriminalitet og a-krim-sentera. Dei ønskjer jo òg Arbeiderpartiet å styrkja, både økonomisk og med fleire verkemiddel. Men poenget mitt er at politiet jo ikkje kan hjelpa han som mister jobben fordi han er fagorganisert, politiet kan jo ikkje stansa den gartnaren som hentar inn austeuropear etter austeuropear berre fordi det er enkelt og billig. Det er derimot ei politisk oppgåve å gjera noko med desse tinga. Me vil f.eks. ha ein slutt på at innleigde fortrengrer fast tilsette, me har fremja forslag om det. Me er opne for å leggja om landbrukspraktikantordninga slik at ho ikkje kan misbrukast, at ein kanskje heller skal ha ei lærlingordning, der ein følgjer opp tettare og sørgjer for meir læring.

Fagforeiningane er førstelinjeforsvaret i kampen for eit seriøst arbeidsliv og mot sosial dumping, og då er spørsmålet mitt: Kva vil statsministeren gjera for å auka organisasjonsgraden?

Statsminister Erna Solberg [10:08:42]: For det første er innslaget av arbeidsinnleie i Norge relativt lite. Det er mellom 1,5 og 2 pst. av det totale arbeidsmarkedet. Men vi ser at i enkelte områder utgjør det betydelig mer. Særlig bygg og anlegg i Oslo og Akershus er et område med høy grad av arbeidsinnleie. Og så har det vært sesonginnleie i landbruket i mange år – ja, det har

egentlig vært slik siden 1980-tallet at mange har kommet hit for å jobbe sesongmessig i vårt landbruk.

Vi er opptatt av at fagforeningene har gode arbeidsvilkår, og derfor opprettholder vi fortsatt et skattefradrag for kontingenten. Samtidig har jeg lyst til å understreke at det jo er forskjeller i arbeidsmarkedet. Det er en høy organiseringsgrad i offentlig sektor, en noe lavere i privat sektor, og det må også organisasjonene selv ta innover seg – i hvilken grad klarer de å være attraktive for medlemmer til å være organisert?

Hadia Tajik (A) [10:09:45]: Viss eg var interessert i kva organisasjonane sjølve vil gjera for å auka organisasjonsgraden, ville eg spurt dei. Eg er oppteken av kva statsministeren vil gjera for å få til dette. Svenssonstiftelsen har ganske nyleg gjort ei undersøking som viser at blant dei som ikkje er medlemmer i ei fagforeining i dag, fryktar kvar tiande represaliar viss dei melder seg inn i ei fagforeining. Og blant dei unge er bekymringa endå større. Der er det 18 pst. som seier at dei er redde for negative konsekvensar på jobben, altså nesten kvar femte ungdom. Då er spørsmålet naturleg: Kva har regjeringa egentleg tenkt å gjera for å sikra at retten til å vera organisert er reell for alle?

Statsminister Erna Solberg [10:10:29]: Retten til å være organisert er nedfelt i norske regler, men retten til ikke å være organisert er også nedfelt i organisasjonsfriheten, så det er et grunnleggende spørsmål.

Så mener jeg at ikke minst fordi arbeidsgiverne selv sier at det er viktig med en høy organisasjonsgrad, er det jo de som må ta tak i det hvis det er medlemmer i deres organisasjoner – eller andre arbeidsgivere – som faktisk undergraver retten til å organisere seg. Vi vil fra regjeringens side stille opp for alles rett til å organisere seg, men det er fortsatt slik at det er fagforeningene selv som må være attraktive, som må ha et tilbud og vise sin berettigelse.

Jeg mener også det er lurt at folk er fagorganiserte. Alle som kommer opp i en konflikt, vet at å ha en klubb, et fungerende system på jobben, sikrer dem i det arbeidslivet som er i dag, og at det er viktig. Egne tiltak, utover dem vi har i dag, mener regjeringen ikke er nødvendig, men arbeidsgiverne bør være klare og tydelige på retten til å organisere seg.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Arild Grande.

Arild Grande (A) [10:11:41]: Det er åpenbart at de manglende svarene fra statsministeren når det gjelder sosial dumping, skyldes at regjeringen ikke har noen politikk for å bekjempe sosial dumping. Man kan være enig om mye med hensyn til behovet for større innsats mot arbeidslivskriminalitet, men når det gjelder sosial

dumping, sier ikke regjeringen et eneste ord i regjeringserklæringen om hvordan man vil bekjempe det.

En av årsakene til at det er lett å utnytte arbeidsfolk, slik Hadia Tajik beskriver det i sine eksempler, er at flere har en løsere tilknytning til arbeidslivet i dag enn tidligere. I regjeringsplattformen skriver regjeringen at den vil «tilpasse lovverket» nettopp til dette, og til at «mange har andre tilknytningsformer til arbeidslivet enn det som har vært vanlig». Samtidig sier regjeringen at den er opptatt av høy organisasjonsgrad, og at faste ansettelser skal være hovedregelen. Hvordan har statsministeren tenkt å sørge for at det faktisk skjer?

Statsminister Erna Solberg [10:12:41]: Representanten tar feil når han sier at regjeringen ikke har tiltak mot sosial dumping. Jeg har nettopp redegjort for flere av dem. Det er klart at i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet er også arbeidet mot sosial dumping en viktig del. Hovedkilden til sosial dumping er innleie fra utlandet, og der har vi altså tatt et initiativ overfor EU-kommisjonen for å sette disse spørsmålene på dagsordenen og sikre at reglene faktisk blir håndhevet. Det er mulig at representanten har en annen definisjon av sosial dumping enn den som er vanlig, men de tiltakene vi har gjennomført, er nye, de er effektive, de bidrar til at vi avklarer det, og de er laget i samarbeid med LO og NHO – for vi har et trepartssamarbeid i kampen for å sikre anstendige arbeidsvilkår og i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Så mener jeg at det er et viktig og grunnleggende prinsipp i Norge at alle skal ha rettigheter uansett om de velger å være organisert eller ikke organisert. Å gå i en retning hvor rettighetene bare er knyttet til at man er organisert, tror jeg vil bryte med det jeg mener er det grunnleggende prinsippet om universelle rettigheter i Norge.

Arild Grande (A) [10:13:46]: Vi hører mange fine formuleringer fra statsministeren her og i Jeløya-plattformen om hva man vil gjøre for et organisert arbeidsliv, faste ansettelser og den type ting. Men i handling gjør regjeringen det stikk motsatte. Vi fremmet 30 forslag i fjor for å bekjempe sosial dumping – nedstemt av regjeringspartiene. Vi har fremmet mange forslag i budsjettet, senest for 2018 – nedstemt av regjeringspartiene. Regjeringen kutter i fagforeningsfradraget, som er et hardt angrep mot organisasjonsgraden, og nå ligger det an til at regjeringspartiene stemmer imot vårt forslag om å begrense bruken av midlertidige, begrense bruken av innleid arbeidskraft og sikre at Arbeidstilsynet får flere hjemler til å stanse ulovlig innleie. I handling ser vi altså at regjeringen gjør det stikk motsatte av det den sier. Men det er fine formuleringer i regjeringsplattformen. Har regjeringen tenkt å begynne å gjøre det

den sier at den skal gjøre, eller har den tenkt å fortsette å gjøre det stikk motsatte?

Statsminister Erna Solberg [10:14:50]: Handling betyr ikke nødvendigvis det samme som å være for Arbeiderpartiets forslag, ei heller de forslagene som Arbeiderpartiet legger på bordet som allerede er igangsatt, som noen ganger synes unødvendige – noen av de forslagene som de har fremmet – fordi det er et arbeid som pågår og vi vil komme tilbake til saken. For eksempel har vi meldt en sak denne våren som dreier seg om reguleringene knyttet til innleie, til bemanningsbyråer og den typen spørsmål framover.

Vi har altså levert aktivitet på mange av disse områdene, og det virker, for useriøse aktører er ute av arbeidsmarkedet. A-krimsentrene melder nå at det er mange store rettssaker som har pågått nettopp om utnyttning av folk i arbeidslivet. Det betyr at de tiltakene vi har, fungerer og går videre, men vi ser hele tiden etter nye. Vi er åpne for gode forslag fra Arbeiderpartiet, men det er ikke alle forslagene fra Arbeiderpartiet som er gode.

Presidenten: Solfrid Lerbrekk – til oppfølgingsspørsmål.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:15:58]: Store delar av arbeidslivet og samfunnet vårt slit no med alvorleg arbeidslivskriminalitet. Dette svindlar fellesskapet vårt for store inntekter. Om ein vert teken for å driva ulovleg på denne måten, risikerer ein mest sannsynleg eit lovbrotsgebyr som ikkje er høgare enn det det ville ha kosta å driva etter reglar og forskrifter.

I juni i fjor fremja SV tre forslag om strengare straffer på dette området. Regjeringspartia stemde imot. No seier regjeringserklæringa at tøffare straffer skal vurderast. Meiner statsministeren at alvorleg arbeidslivskriminalitet straffar seg nok?

Statsminister Erna Solberg [10:16:49]: Vi har vært tydelige på at man skal rettsforfølge, og vi har vært tydelige på at grov kriminalitet skal forfølges. Noen ganger blir arbeidslivskriminalitet ikke bare dømt som arbeidslivskriminalitet, det blir dømt som skatteunndragelse, det blir en sum av virkninger. Veldig ofte er denne kriminaliteten knyttet til flere enn bare ett forhold, og derfor ser vi at noen av dommene også dreier seg om menneskesmugling og utnyttning av mennesker.

Jeg er helt enig med representanten Lerbrekk i at dette er tyveri fra samfunnet. Grov arbeidslivskriminalitet er en unndragelse av skatter og avgifter som skulle ha gått til å bidra til velferdsytelser i vårt samfunn, men det er også et stort overgrep mot dem som utsettes direkte for det i arbeidslivet. Derfor tar vi det på alvor, derfor har vi en egen handlingsplan knyttet til det – den fornyer vi

med nye tiltak – og derfor skal vi ha et toppmøte om arbeidslivskriminalitet senere denne måneden. For vi har ikke bare gjort dette som et engangsløp, vi har et dynamisk arbeid sammen med partene i arbeidslivet. Derfor ser vi også på hvordan vi kan sørge for at begrensninger på grunn av taushetsplikt kan løses på, slik at dette blir mer effektivt.

Presidenten: Tore Storehaug – til oppfølgingsspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [10:18:05]: Det lyser i varsel-lampene for delar av arbeidslivet, og sosial dumping på grensa til menneskehandel er og blir uholdbart. Statsministeren har anerkjent dette, og det gjer òg arbeidsminister Anniken Hauglie når ho seier at situasjonen er uholdbar enkelte plassar.

Eitt av dei tiltaka som det er brei tilslutning til i Stortinget, er at ein skal ha fleire arbeidslivskriminalitets-senter. I einigheita om statsbudsjettet har Kristeleg Folkeparti vore med og sikra at ein har fått midlar til å opprette fleire av dei. A-krimsentra som samlokaliserte senter er ein spydspiss i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Dei får gode skotsmål, særleg fordi dei er med på å betre informasjonsflyten mellom ulike etatar.

Eg har lyst til å utfordre statsministeren på korleis vi kan sikre at dei fungerer optimalt. For eksempel er det i dag ei problemstilling at teieplikt mellom etatane er med på å hindre at ein kan oppnå det føremålet dei har, optimalt. Vil statsministeren evaluere arbeidslivskriminalitetssentra, og korleis kan vi i så fall styrkje dei?

Statsminister Erna Solberg [10:19:11]: Vi vil evaluere arbeidslivskriminalitetssentrene etter hvert, men de må også få lov til å fungere, og vi må få se handling fra mange av de relativt nye. Noe av det aller viktigste vi nå ser, er at det kanskje ikke er nødvendig å utvide antallet arbeidslivskriminalitetssentre, det er faktisk aller viktigst å sørge for at man har godt nok med ressurser på de områdene hvor det er størst utfordringer i arbeidsmarkedet. Oslo og Akershus er blant de områdene hvor fagforeningene melder om størst utfordringer i arbeidsmarkedet, for her er f.eks. innleiegraden mye større enn den er i resten av landet.

Jeg er enig i at taushetsplikt er en utfordring. Derfor har vi i det arbeidet som har vært gjort mellom etatene som en del av vår handlingsplan mot arbeidslivskriminalitet, gjort et arbeid med en veileder om hvordan man håndterer taushetsplikt. Vi jobber nå også med endringer i lovverk og forskrifter, slik at vi kan sikre noen områder som vi vet er berørt av dette, med større åpenhet mellom etatene i arbeidet.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:20:31]: Viktige deler av norsk energipolitikk ble holdt utenfor EØS-avtalen i 1992, og det var det gode grunner til. Vår rolle som energiprodu-sent av både olje, gass og fornybar energi gjør oss ganske ulik EU-landene i energipolitikken.

De norske fornybare energiressursene må disponeres til beste for det norske samfunnet. Det har Senterpartiet og et flertall i Norge ment helt siden konsesjonslovene ble vedtatt i 1917. Mye viktig i norsk industri er bygd på konsesjonslovene og hjemfallsretten. Mange arbeidsplasser er skapt, og det har tilført samfunnet vårt store verdier. I tillegg har vi bygd opp en kraftbransje som bidrar til stor verdiskaping. Med andre ord: Vi har bygd viktige næringer på en god forvaltning av våre energiressurser, og vi har også klart – og det er viktig – å balansere interessene til kraftbransjen og norsk industri. Dette har skjedd som resultat av en strategisk og modig tenkning om forvaltning til det beste for det norske samfunnet. Samtidig har vi hatt et ryddig og godt forhold til våre naboland, og vi har utviklet både et gassrørledningssystem og en kraftutveksling som fungerer godt.

Når nasjonal og samfunnsmessig kontroll er så viktig for forvaltningen av norske energiressurser, hvorfor vil regjeringen da gjøre oss til en del av EUs energiunion?

Statsminister Erna Solberg [10:21:58]: Jeg synes det er spennende å se i historien hvordan energimarkedene har utviklet seg. Jeg anerkjenner Senterpartiets viktige rolle på mange områder her. Jeg synes bare at Senterpartiets parlamentariske leder underslo den viktige rollen de hadde den gangen vi meldte oss inn i et nordisk energimarked. Det var en borgerlig regjering med en Senterparti-statsråd som sørget for at vi deregulerte innenfor energisektoren, som bidro til at vi skapte et nordisk marked, som faktisk nå flere og flere land i randsonen, bl.a. de baltiske landene, blir mer og mer delaktige i på grunn av overføringskabler. Det betyr at i praktisk, fysisk forstand er det på det området, og på alle andre områder, EU-land vi forholder oss til. Senterpartiet burde anerkjenne den delen av den fremtidsrettede politikken for et godt fungerende energimarked som de var med på i en borgerlig regjering.

Dermed er Norge og norsk energimarked og prissetting en del av det europeiske området. Når Europa deregulerer mer fremover for å få vekk flaskehalser, for å få ned CO2-utslipp, for å bidra til bedre fungerende energimarkeder, ser de etter den nordiske modellen med flyt i systemet og med større grad av utveksling. Det gjør også at det er viktig at man har et system og et marked som kan fungere innenfor Europa. Mange land i Europa har et innelåst energipotensial, ikke minst på fornybar energi, fordi man har enkeltland som har regulert så mye.

Det har vi heldigvis ikke hatt i Norden, fordi vi har god utveksling.

Vi mener altså at EUs tredje energimarkedspakke, som vi mener vi skal være en del av, bidrar til at vi både løser klimautfordringer og sørger for et bedre marked. Men den utviklingen – at vi er deler av det – er en viktig del også av det nordiske markedet, som vi altså under Senterpartiets ledelse meldte oss inn i i 1990.

Marit Arnstad (Sp) [10:23:52]: Det er riktig at vi bestandig har hatt et godt kraftsamarbeid med våre nære naboland, og kraftutveksling, og vi har også over tiår bygd opp en viktig gasseksport til Europa. Vi må gjerne eksportere, men vi må ikke være naive. Det vi nå diskuterer, er å overlate styringen av viktige sider av vår energipolitikk til EU, og det er historieløst. Som stor kraftprodusent er våre interesser, vår regulering og vår styring av kraftsystemet ganske annerledes enn i EU. Våre nasjonale interesser kan ofte stå i motsetning til EUs.

Høyres og Fremskrittspartiets historikk på dette området er dessverre ikke så veldig oppmuntrende. Hadde Høyre fått gjennomslag for 20–30 år siden, ville vel hjemfallsretten ha vært borte nå, og hadde Fremskrittspartiet fått flertall i 1975, hadde vel store deler av oljerettighetene vært solgt ut. Hvordan skal vi tro at de to høyrepartiene i Norge med sin historikk vil være gode nok til å ivareta norske interesser i møte med EUs energiuunion?

Statsminister Erna Solberg [10:24:51]: De norske interessene er at vi produserer nok energi, at vi fyller våre behov, at vi har en gradvis utvikling av utvekslingen til andre land, sånn som vi gjør nå. Men hvis vi skal nå de felles målene vi har for CO₂-utslipp, trenger man mer grønn, stabil kraft i Europa. Derfor er det et viktig grep vi gjør med å bygge flere overføringskabler, som bidrar til at land som Storbritannia kan ta en stor del av sine CO₂-kutt fordi de har stabil tilgang på kraft fra en regulert kraftform. Det samme gjelder for tyskerne, at de får flere biter knyttet til dette.

Så overgir vi ikke styringen gjennom det som skjer. Vi har vært opptatt av at de konstitusjonelle forholdene skal ivaretas. ACER skal gi beskjed og kan regulere overfor myndighetene i Norge for å sørge for at markedet fungerer.

Men i bunn og grunn er det sånn at dette er en retning som er positiv, som følger den trenden som Norge har vært opptatt av, og regjeringen konsulterte også i forrige periode Stortinget når det gjaldt ønsket om en utvikling hvor energimarkedene faktisk blir bedre fungerende i Europa av hensyn til klimautslippene.

Marit Arnstad (Sp) [10:26:03]: Jeg kan faktisk ikke høre at statsministeren her snakker om hva som er de norske interessene. Jeg hører statsministeren snakke

om at vi av hensyn til framtidig regulering av markedet i EU skal slutte oss til EUs energiuunion. Jeg hører statsministeren si at vi av hensyn til Storbritannia skal slutte oss til EUs energiuunion. Men hvor er hensynet til norske interesser? Vi har en finstemt balanse i Norge mellom det å bruke kraft til industrien, slik at den får utviklet seg, og det å ta hensyn til norsk kraftbransje. Vi har en finstemt balanse der vi ikke har overgitt styringen av kraftregulering og kraftsystem til noen andre, fordi det er så viktig for oss som stor produsent – i motsetning til EU, som er en stor importør.

Så mitt spørsmål står faktisk stadig ganske stødig: Hvilke norske interesser vil statsministeren ivareta gjennom EUs energiuunion? Eller er det hensynet til Storbritannia og EU sjøl som gjør at vi skal gå inn i unionen?

Statsminister Erna Solberg [10:27:00]: Vi ivaretar norske interesser gjennom f.eks. å sikre at EU kan levere lavere CO₂-utslipp. Vi er en del av utslippsregelverket for kvotepliktig sektor. Det betyr at jo mer EU kan levere når det gjelder reduksjon av CO₂-utslipp i Europa, jo bedre rammebetingelser gir det for f.eks. norsk kraftkrevende industri, som har CO₂-utslipp i sin vanlige prosess, og som er avhengig av at det ikke blir skjerpede krav i EU som gjør deres bedrifters konkurransefordeler mindre fremover.

Noe som kanskje er en grunnleggende forskjell mellom Senterpartiet og deler av resten av det politiske Norge, er at vi forstår at når problemer og utfordringer er globale eller regionale, må vi også ha globale og regionale løsninger, og vi må delta i løsningene. Da er det ikke slik at det som er særlige nasjonale interesser på kort sikt, er nasjonale interesser på lang sikt. På kort sikt kan vi lukke oss inne. På lang sikt er f.eks. det at verden løser klimautfordringene, og at vi har fungerende energimarkeder, helt avgjørende fremover.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ole André Myhrvold.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:28:27]: Som nevnt tidligere har vi hatt en lang historie med kraftutveksling med utlandet, men samtidig har vi hatt full styring med kraftressursene. Når det gjelder kabler, har tanken vært at de er en naturlig forlengelse av det norske kraftnettet, og at det derfor bør være Statnett som bygger ut og koordinerer slike kabler. Nå har regjeringspartiene vedtatt at dette skal privatiseres. Hvem som helst skal i prinsippet kunne søke om å bygge utenlandskabler. Dersom mange nok gjør det, vil det gi økte kostnader for norske forbrukere, både fordi de må betale for nettfosterkningen for nettet i Norge når mer kraft eksporteres, og fordi vi vil importere og adoptere samme priser som f.eks. i Skottland.

Synes denne regjeringen at det er riktig å organisere kraftsystemet slik at prisene øker, både for norske forbrukere og for norsk industri?

Statsminister Erna Solberg [10:29:18]: Nei, tvert imot. Derfor er vi opptatt av at vi utvinner mer fornybar energi i Norge, og derfor er vi opptatt av at vi møter de målene vi har satt oss om en høyere fornybarandel, også utover vannkraften. Det har jeg opplevd at også har vært Stortingets målsetting, og da må vi sørge for at vi utveksler og selger til andre land for å bidra til det fremover.

Når et selskap skal få tillatelse til å bygge en utenlandskabel, må man også vurdere hvordan situasjonen vil være for det innenlandske markedet, om det er nok kraft, om det vil ha prisvirkninger, og også om det betyr kapasitetsutfordringer. Det må være en del av prisforutsetningen for selskapene hvis de kommer. Samtidig mener jeg at hvis vi alltid skal tenke at det er det offentlige som gjør det, er faren faktisk at belastningen for forbrukerne blir større. Hvis Statnett skal bygge ut alt, er faren for at det de har av monopolsituasjon i Norge kan overføres med selve kablet ut, større enn hvis det er det private, hvor man ser på grensegangen.

Presidenten: Trygve Slagsvold Vedum – til oppfølgingsspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:30:35]: Det mest alvorlige det norske storting kan gjøre, er å gi fra seg suverenitet, og det er et faktum at verken norske myndigheter, Stortinget eller regjeringen kan gå inn og styre den nye reguleringsmyndigheten. Den kan bare styres fra EU, som vi heldigvis ikke er medlem i. Juridiske eksperter, professorene Holmøyvik og Haukeland, og Stortingets fremste rådgiver i grunnlovsspørsmål, Eivind Smith, sier veldig tydelig at grunnlovgivingen til Lovavdelingen er påfallende kort. Jeg kan ikke skjønne at standpunktet er riktig, at man kan behandle dette spørsmålet uten å behandle det etter Grunnloven § 115.

Mitt spørsmål til statsministeren er som følger: Er statsministeren helt trygg på at man ikke skal behandle dette etter Grunnloven § 115, og tar professor Eivind Smith feil?

Statsminister Erna Solberg [10:31:38]: I utgangspunktet i den proposisjonen som er levert til Stortinget, er Justis- og beredskapsdepartementets lovavdelings vurdering med i de områdene, og den sier veldig tydelig at vedtakene etter ACER-forordningen ikke vil få direkte internrettslig virkning i Norge, og at det dermed ikke foreligger myndighetsoverføring i Grunnlovens forstand. Det er omtalt i proposisjonen.

I dag, i Europautvalget, har utenriksministeren redegjort for at det er sider ved dette som vi ser nærmere på, og vi kommer tilbake til Stortinget når vi har gjort det. For det er reist noen spørsmål som Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling ikke har vurdert i det arbeidet som er gjort, og dem vil vi gjerne få lov til å kvittere ut.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:24]: Den opplysningen kommer nå fra statsminister Erna Solberg, og den kom til Stortinget tidligere i dag, om at man selv vurderer at den vurderingen man har gitt til Stortinget, har vært for tynn. Derfor sier Ine M. Eriksen Søreide det, og man må se nærmere på det grunnlovsmessige. Er det da forsvarlig å ha en slik hastebehandling gjennom Stortinget som det nå er lagt opp til – at den skal behandles i mars, når utenriksministeren i dag tidlig har varslet Stortinget om at dette kan være utfordrende for Grunnloven, og når statsminister Erna Solberg nå i Stortinget, i fullt plenum, sier at det kan være sider ved denne saken som ikke er grundig nok utredet, og at den kan være utfordrende når det gjelder Grunnloven § 115? Det mest alvorlige en regjering og et storting gjør, er å gi fra seg makt til organer de selv ikke har makt over – å gi fra seg suverenitet. Vil statsminister Erna Solberg synes det er fornuftig å bruke lengre tid og få en grundigere behandling av denne saken?

Statsminister Erna Solberg [10:33:17]: Statsministeren kommer ikke til å legge seg opp i saksbehandlingene i Stortinget, i tidsplaner for Stortingets komiteer eller i behandlingene. Det mener jeg at landets lovgivende forsamling er fullt i stand til og kapabel til å gjøre egne vedtak om, uten veiledning fra statsministeren i spørretimen. Men det vi har gjort, er å lytte til de innvendningene som har kommet etter at saken er overført. Lovavdelingen har gitt en vurdering av at det ikke var myndighetsoverføring. Det er reist noen spørsmål ved noen sider ved dette, og derfor har vi i dag informert Stortinget om at vi ønsker å ta en ekstra runde for å belyse dette aspektet mer utførlig. Så kommer vi tilbake til Stortinget med en ny omtale av det. Hvordan Stortinget da vil legge opp sin behandling av saken, får være Stortingets eget prerogativ.

Presidenten: Espen Barth Eide – til oppfølgingsspørsmål.

Espen Barth Eide (A) [10:34:11]: Jeg deler statsministerens vurdering av at Norge har klare offensive interesser i at det markedet vi uansett skal eksportere til, er regulert på en måte vi har oversikt over, og at vi deltar i de nødvendige organene. Men jeg tror det er noen spørsmål som det ville være gunstig å få litt tydeligere

belyst. Ett av dem var oppe nå. Det som, så vidt jeg skjønner, er helt avklart fra lovavdelingens side, går på ACER. Men reguleringsmyndigheten for energi er det fortsatt noen spørsmål til, og der vil jeg oppfordre regjeringen til å be lovavdelingen om en rask og tydelig avklaring også av de spørsmålene, som ble nevnt. Mine to spørsmål til statsministeren er:

For det første: Kan statsministeren bekrefte at beslutninger om nye utenlandskabler fortsatt vil bli tatt i Norge gjennom norsk konsesjon?

For det andre: Ville det ikke være fornuftig om man sørget for at det var Statnett som opererte disse utenlandskablene, slik at man visste hvor inntektene fra disse gikk, og man hadde en viss nasjonal kontroll på det?

Jeg tror mange av de som er positivt innstilt, ville bli mer overbevist om disse spørsmålene ble avklart raskt.

Statsminister Erna Solberg [10:35:19]: For det første vil vi, som også utenriksministeren har informert Europarådet om i dag, komme tilbake til de spørsmålene som er reist i diskusjonen rundt kompetanse og kompetanseoverføring utover den vurderingen som lovavdelingen har gjort av selve ACER-etableringen.

Når det gjelder spørsmålet om beslutningen blir norsk eller ikke: Ja, den blir norsk. Det er Norge som må behandle og spørre om vi skal bygge nye kabler. Det er en viktig del.

Så mener jeg det er grunnlag for diskusjon om det er nødvendig at et statseid selskap som har en monopol-situasjon i Norge, med ansvar for utbyggingen, skal ta på seg risikoen og ansvaret for å bygge den typen kabler, om det faktisk innimellom kan bety at norske skattemyndigheter må ta belastningen hvis man tar feil i risikovurderingene knyttet til en slik kabel. Derfor mener jeg at det å sikre at private også deltar i dette, faktisk kan bidra til å begrense risikoen for at norske strømkunder må ta regningen for feil beslutninger.

Espen Barth Eide (A) [10:36:27]: Jeg takker statsministeren for svaret. Jeg vil bruke anledningen til å markere at vi fra Arbeiderpartiets side kommer til å legge stor vekt på dette siste aspektet, altså eierskapet til nye kabler. Jeg er glad for avklaringen om at Norge tar beslutningen om nye kabler.

Jeg tror også at diskusjonen om prisvirkningen av nye kabler ikke er helt forstått i det offentlige ordskiftet. Nå bygges det ut mye rimelig fornybar energi i våre nærområder, så det kan være slik at man store deler av tiden importerer enda rimeligere vindkraft, f.eks. fra Nord-Tyskland og Danmark. Men spørsmålet om eierskap til kabler er viktig for oss, og den dialogen kommer vi til å ha. Jeg er saksordfører for saken og ser fram til et godt samarbeid om dette i komiteen.

Statsminister Erna Solberg [10:37:09]: Jeg er kjent med Arbeiderpartiets ønske om å eie alt, men det har noen konsekvenser innimellom, nemlig at risikoen ligger på det offentlige. Den risikovurderingen må man ta. Hvis det bygges kabler som viser seg ikke å være lønnsomme i fremtiden, og man ikke får trekke dem tilbake, vil et selskap som Statnett måtte avskrive det i form av at deler av et overskudd som skulle gått til barnehager eller lavere priser for norske forbrukere, brukes til å nedskrive det. Når vi ser på noen av investeringene andre statlige selskaper har gjort i energi i andre land, ser vi at risikoen kan undervurderes. Vi har avskrevet ganske betydelige midler ved satsing i utlandet på selskaper som har hatt eierskap i utlandet, men hatt en monopolforvaltningsrolle i Norge.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:38:17]: Noreg har alltid vore ein havnasjon. Heilt frå dei første busetjarane etablerte seg i Noreg for 10 000–11 000 år sidan og fram til i dag, har det rike havet vore grunnlaget for liv, vekst, velstand og velferd. Nokre av dei aller viktigaste vegvala vi står overfor som nasjon i dag, utspelar seg også i havet. Kven skal eige havets marine ressursar, kven skal dei kome til gode? Skal vi fortsetje med å bruke dei store milliardane frå fellesskapet til å halde liv i petroleumsnæringa – som er negativ for klima og miljø – eller satse på framtidens næringar? Gjer vi nok for at havet skal vere rikt også i framtida? Kort sagt: Korleis skal vi sørge for at havet kjem fellesskapet og miljøet til gode?

Problemet er at denne regjeringa legg opp til det motsette. Ho fører ein fiskeripolitikk der ungdommen blir prisa ut, der kystsamfunna ikkje lenger har råd til å delta i fisket, der konfliktane rundt oppdrett og miljø og lokale næringsinteresser aukar i omfang. Fellesskapet taper på regjeringas fiskeripolitikk. I ei tid med låge oljeprisar og der alle land må omstille til lågutslepp, fører regjeringa ein næringspolitikk der utbygging av nye oljefelt massivt blir subsidiert, og det blir brukt milliardar på petroleumsprosjekt det knapt finst lønsemd i. Det er ein politikk for å vere avhengig av petroleum, ikkje for eit grønt skifte. Samla sett fører regjeringas politikk til favorisering av dei få, ikkje dei mange.

Spørsmålet mitt til statsministeren er difor om ho i alle fall kan nemne tre tiltak frå regjeringa som faktisk fører til betre fordeling og betre miljø med omsyn til bruken av havet.

Statsminister Erna Solberg [10:40:15]: La meg si det sånn: Jeg var enig i den første setningen i spørrerens innlegg, resten synes jeg var helt feil – så slipper jeg å ta opp alle premissene som var lagt inn i dette.

Vi fører et internasjonalt lederskap i arbeidet mot plast i havet. Det vi har gjort både ved å øremerke penger til dette og ved internasjonalt å jobbe for å få plastopprensning, har selvfølgelig betydning for det som skjer i havet. Olje- og gassaktiviteten vi har, er grunnen til at Norge er det velferdssamfunnet det er i dag. Det kommer til å være olje- og gassaktivitet i årene fremover i Norge, det kommer til å være den største næringen vi har i form av verdiskaping i mange år fremover. Men vi bygger gradvis opp annet næringsliv i Norge for å få flere ben å stå på. Det ser vi også når vi ser at veksten øker; industriveksten fremover er på 4–5 pst. ifølge Norsk Industris barometer. Vi må ha enda mer av det. Reiselivsnæringen øker, oppdrettsnæringen øker og har en betydelig høyere lønnsomhet. Nå er det også utlyst mer kapasitet som gjør at ikke bare prisene, men også volumet på produksjonen kan øke. Det ser vi ved at mange fylker har veldig lav arbeidsledighet – også i områder langs kysten. Heldigvis har vi kommet over de store utfordringene vi hadde med lav oljepris.

Derfor bidrar vi til å skape flere jobber gjennom den teknologiseringen vi hadde. Vi leverte en industrimelding som dreier seg om landbasert industri, og som også har impulser til industrien andre steder. Det er denne uken opprettet katapultprosjekter som bidrar til at vi utprøver og tester nye metoder. De kan brukes både til havs og andre steder. Dette bidrar til å sikre flere arbeidsplasser, og jeg mener at summen at de nye tiltakene denne regjeringen gjør, har fornyet og betydelig forbedret tiltakene og ikke minst forskningsvirksomheten knyttet til å løfte frem nye typer arbeidsplasser.

Når det gjelder fordeling generelt, er kanskje den aller viktigste fordelingen vi gjør, den voldsomme satsingen vi nå har på dem som har det absolutt vanskeligst i Norge, nemlig de som har rus- og avhengighetsproblemer. Vi har økt kapasiteten på behandlingen, og vi gjennomfører nå også en rusreform.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:42:20]: Statsministeren var enig i den første setninga om at Norge er ein havnasjon, men den neste setninga om kva tid dei første busetjarane kom til landet, er ho altså ueinig i. Det er kanskje illustrerende for hennar omgang med fakta. Det er eit faktum at prisane for det å etablere seg som fiskar har gått i vêret. Dei har auka med fleire hundre prosent berre for å få det enkle løyvet til å fiske – for ungdom i dag. No må ungdom ut med rundt 4 mill. kr for det som tidlegare ikkje kosta nokon ting. Det er svaret til denne regjeringa. Dei har sørgt for at ungdom ikkje har moglegheit for å koma inn i fiske. Dei har til og med sørgt for at kystsamfunn har problem med å stable nok kroner på bordet for å delta i prisgaloppen denne regjeringa fører. Det er eit system som er rigga for dei få,

og dei som taper, er kystsamfunn – ungdom langs kysten. Ser statsministeren at dette er eit problem, eller fortset det berre som før?

Statsminister Erna Solberg [10:43:18]: Vi forvalter våre fiskeriresurser bedre enn noen andre regioner i verden gjør. Vi forvalter verdens største og viktigste torskebestand på en måte som gjør at den er fornybar og kraftig. Det gjør vi fordi vi regulerer, fordi vi sørger for at det er profesjonelle fiskerier, fordi vi har kontrollsystemer, og fordi vi har landingssystemer. I det ligger det at det vil være begrensninger i fritt fiske. Det har det vært i veldig, veldig mange år. Når en gir den typen begrensning, er det naturlig at en får en form for prissetting av hva den begrensningen og rettigheten er. Det som representanten Fylkesnes nå ikke snakker om, er det faktum at fiskerinæringen er lønnsom. Den er altså uten subsidier i dag, mens den gangen det var fri tilgang til fiske, var det subsidiert, det var ikke lønnsomt, det var en dårlig lønnsomhetsutvikling for fiskerne, det gikk opp og ned. I dag er det en fremtidsnæring, for en kan levere lønninger og avkastning på et høyt nivå til dem som jobber der. Derfor blir det også en fremtidsnæring, for den rekrutterer folk.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:44:27]: Dette er ei beskriving som eg trur det berre er folk på Statsministerens kontor og i nokre delar av Fiskeridepartementet som trur på. Det som skjer i dag, er at stadig meir av verdiskapinga går bort frå fiskarane – dei som faktisk gjer arbeidet – og bort frå kystsamfunna. Ikkje minst slit ungdomen med å kome inn. Ein stadig større del av verdiskapinga blir flytt over til dei som sit på pengesekken. Dette har vi mange rapportar om, det er faktum som ein sikkert kan nekte for, men det er like fullt faktum. Korleis klarer statsministeren å vregje dette over til at det er framtidsretta? Da tenkjer eg at det må henge saman med at det for statsministeren er framtidsretta å flytte eigarskapen til ressursen til nokre få, flytte han frå kystsamfunn og nekte ungdom å kome inn i fiskeria – rett og slett å flytte eigarskapen til nokre få reiarar langs kysten.

Det grunnleggjande spørsmålet er: Ser statsministeren at dette kan vere problematisk, at dette kan vere ... (presidenten avbryter).

Statsminister Erna Solberg [10:45:31]: Jeg ser mange utfordringer knyttet til reguleringen av fiskeri fremover. Jeg ser ikke minst utfordringer med å levere råvarer nok til landbasert industri slik at de kan bygge opp markeder ute for å være den stabile leverandøren som gjør at de faktisk får avkastning. Vi har mange områder vi gjerne skulle hatt bedre avkastning på.

Jeg mener også at det er viktig at vi har fordelt godt eierskap. Men dette er en begrenset ressurs, så det må være en tilgangsregulering for å sørge for at det ikke blir overfiske. Det er altså det grunnleggende argumentet. Når man sier at det er begrensninger for hvem som kan få begynne å fiske, så er det det, for det er en begrenset ressurs. Man må faktisk ha kvoter og tilrettelegging for kvotesystemet. Så er spørsmålet hvilke fordelingsmekanismer man har i det kvotesystemet. Jeg mener det er bra at folk i fiskeriene er heltidsfiskere, at de har en god lønn, og at det er attraktivt for unge mennesker å levere fisk til næring i Norge – som gjør at vi får mer verdiskaping fremover.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [10:46:48]: Siden Høyre og Fremskrittspartiet overtok regjeringsmakten, har de ikke lyttet til en eneste advarsel mot å gi oljeindustrien tillatelse til oljeboring i sårbare havområder. Dette er helt nytt og har aldri skjedd før. Oljeindustrien gis forrang foran alt annet, foran fisk, fiskere, miljø og fornybare næringer. Senest 16. januar, to dager etter at Jeløya-plattformen ble lagt fram, tilbød olje- og energiministeren oljeselskapene å bore etter olje i sårbare kystområder mot Miljødirektoratets klare advarsler. Et av områdene er 10 km fra land og er viktig for fisk, fiskere og sjøfugl.

Den 29. januar uttalte olje- og energiministeren seg om Jeløya-plattformen. Han sa at regjeringen alltid legger vekt på miljøfaglige råd. Spørsmålet er: Betyr olje- og energiministerens uttalelse om at man alltid legger vekt på miljøfaglige råd, at vi også framover kan forvente oss en konsekvent overkjøring av absolutt alle miljøfaglige advarsler mot oljeboring i sårbare områder?

Statsminister Erna Solberg [10:47:53]: Regjeringen legger vekt på miljøfaglige råd. Det betyr ikke nødvendigvis at man ikke har utvinning i et område, men det betyr at man legger begrensninger i tiden for leting, i produksjonsmønstrene som kan være på området, for f.eks. å sikre at sjøfuglforekomster o.a. ikke på vitale tidspunkter blir berørt for sterkt. Derfor fører vi en aktiv politikk for både å kunne ha olje- og gassvirksomhet og for begrensninger knyttet til de sårbare områdene. Det er altså flere måter man kan forvalte naturressurser på i Norge enn ved bare å si nei.

Lars Haltbrekken (SV) [10:48:31]: En annen side av dette er klimaet. For å oppfylle klimaavtalen fra Paris må utslippene kuttes kraftig. Etterspørselen etter olje og gass vil falle. Miljødirektoratet har derfor advart mot å åpne for oljeinvesteringer i 24. konsesjonsrunde som

ikke blir lønnsomme over sin levetid. Staten tar en stor del av den økonomiske risikoen ved letevirkomheten. Det heter i Miljødirektoratets vurdering:

«I lys av dette mener Miljødirektoratet at det bør gjøres en grundig forhåndsvurdering av potensialet for lønnsomhet av eventuell lete- og utbyggingsvirksomhet i Barentshavet før blokker lyses ut. Spesielt mener vi dette bør gjøres for den nordlige delen av havområdet, hvor det er all grunn til å tro at utbygging vil være enda mer krevende enn det er i det sørlige Barentshavet (...)»

Hvordan sikrer regjeringen seg mot at staten ikke er med på å finansiere letevirkomhet med stor risiko for tap for det norske fellesskapet?

Statsminister Erna Solberg [10:49:35]: Når vi er med på å finansiere leteutvikling, vil det – punkt 1 – alltid være en risiko for at man ikke finner noe, og – punkt 2 – for at det man finner, ikke vil være lønnsomt å utvinne. Det betyr at det alltid vil være en tapsside ved at man er med på å finansiere det. Men det at vi har et system som vi har i dag for letevirkomhet, har gjort at vi har fått flere aktører inn, nye metoder å jobbe etter, og det bidro bl.a. til at nye aktører fant Sverdrup-feltet og dermed også den fjerde største forekomsten av olje som vi har hatt i Norge, som betyr et stort felt og en stor verdiskaping fremover.

Olje- og gassnæringen og leverandørindustrien har vist en enorm evne til å ta inn over seg et annet, fremtidig prisbilde. Det betyr at kostnadene knyttet til utbygging er betydelig lavere i dag enn før. Det vil bidra positivt til det. Men hovedtanken vår er altså at det skal være private med i alle utbyggingselskap, og de må også gjøre en klimarisikovurdering, på samme måte som Statoil skal gjøre det.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:50:52]: Mange av oss hadde gleda av å høyre statsminister Erna Solberg på NHOs årskonferanse, som handla om verdien av arbeid. På spørsmål om kva det vil krevje om me skal kunne arbeide så mykje at velferdssamfunnet blir berekraftig, svarte ho bl.a. at me må jobbe heiltid. På Politisk kvarter i går høyrde me Høgres ordførar i Kristiansand og Arbeidarpartiets ordførar i Bodø, og dei høyrdest ut til å tale med akkurat same tunge på spørsmålet om heiltid og deltida.

Før har me stått saman med Høgre om at me vil den ufrivillige deltida til livs, men no kan det høyrast ut som om det er deltida ein vil til livs. Kristeleg Folkepartis posisjon er ein annan. Me er for heiltid for dei som kan og vil arbeide heiltid, og me er for at det offentlege tar eit

større ansvar for nettopp å realisere dette. Men me er òg for familiar sin fleksibilitet og valfridom.

Det er mange gode grunnar til å velje deltid. Me veit at kvar sjette i arbeidsfør alder gjer eit ulønt omsorgsarbeid for sjuke, for eldre og for funksjonshemma. For mange som jobbar deltid, er ikkje nødvendigvis svaret heller heiltid. Alternativet til deltid kan vere å vere utanfor arbeidslivet.

Så mitt spørsmål til statsministeren er: Kva er hennar syn når det gjeld folks moglegheiter til å kunne få lov til å velje sjølv om dei vil jobbe heiltid eller deltid, og ser statsministeren nokre fordelar ved at folk vel å arbeide deltid?

Statsminister Erna Solberg [10:52:46]: Hvis valget står mellom ikke å jobbe og å jobbe deltid, er det absolutt en fordel at folk jobber deltid. Det er en fordel at folk kan ha tilknytning til arbeidsmarkedet i hele sitt liv, både for oppdatering og for kunnskap, for det er vanskelig å komme tilbake igjen etter et langt fravær fra arbeidsmarkedet, og da er deltid bedre enn ikke å jobbe. Men som samfunn må vi motivere til en heltidskultur. Det er utrolig viktig i vårt samfunn at vi tar ut det potensialet som ligger i arbeidet vårt. Som jeg sa på NHO-konferansen: Verdien av arbeid er velferd. Det er velferd for den enkelte ved at man deltar i arbeidsmarkedet – det store, viktige arbeidsmarkedet der en jobb er for den enkelte. Men det er også velferd for samfunnet vårt som helhet, fordi vi trenger skattepengene og inntektene for å kunne finansiere også fremtidige velferdsordninger.

Så er det etter hvert et paradoks at mange tror det er småbarnsmødre som jobber mest deltid. Det er det jo ikke. Det er faktisk mer voksne damer som jobber mest deltid. Det kan skyldes ulike ting. Det kan skyldes at de ikke får heltidsstillinger, og det må vi bekjempe. Det betyr at vi er nødt til å jobbe aktivt både i kommuner og i staten. Heldigvis ser vi at antallet som jobber heiltid, øker i Norge, men det er noe med turnusordninger og måten å organisere det på, at det ikke utlyses for små brøker, og at man finner måter som gjør det attraktivt. Det andre er selvfølgelig også, som representanten Hareide påpeker, belastninger man har knyttet til at man blir pårørende i en ny generasjon, at man har ektefelle eller foreldre som begynner å trenge hjelp. Der har vi et arbeid gående nå med en såkalt pårørendestrategi, og det er en viktig del av stortingsmeldingene og reformen «Leve hele livet» for eldrepolitikken å se på hvordan vi sørger for at vi ikke overbelaster, men sørger for at alle pårørende kan bidra.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:54:50]: Eg takkar for svaret.

Når statsministeren peiker på bl.a. at det er mange kvinner – eldre kvinner, eller innan den eldre arbeidsføre befolkninga –

Statsminister Erna Solberg [10:54:58]: – i min alder, faktisk!

Knut Arild Hareide (KrF) [10:55:00]: – som arbeider deltid, veit me òg at det er den delen av befolkninga som gjer det meste ulønte omsorgsarbeidet, bl.a. for sjuke foreldre. Eg trur òg det er viktig at me anerkjenner dei som jobbar deltid, for den viktige delen dei gjer der. Det har kome utsegner bl.a. frå Anne-Kari Bratten, som er leiar for Spekter, som seier at dei «vil heller gå og shoppe på CC Vest enn å jobbe». Mitt spørsmål er: Ser statsministeren det negative ved å kome med den typen utsegner når me veit kor viktig det er å anerkjenne heile befolkningas arbeidsinnsats, òg dei som jobbar deltid med veldig god grunn nettopp for å jobbe deltid?

Statsminister Erna Solberg [10:55:54]: Jeg mener at å karakterisere folks valg eller folks livssituasjon ikke er noe lurt uansett. Jeg tror at noen velger å gå ned i arbeidstid fordi den andre ektefellen kanskje er blitt pensjonert, og derfor ønsker å ha mer fritid. Det er også et valg den enkelte gjør, og det skal man ha respekt for. Samtidig er jeg opptatt av at de valgene har noen konsekvenser for de kvinnene som gjør det. Det betyr dårligere pensjonsgrunnlag. Det betyr at man er fattigere som pensjonist i fremtiden. Så man er også nødt til å gjøre bevisste valg når man gjør det, og vite hvilke konsekvenser det har på lang sikt.

Så er det ingen tvil om at kvinner på min alder og litt eldre enn det gjør mye ulønnet arbeid for egne foreldre og ikke minst også for ektefeller som er litt eldre, og som trenger hjelp. Vi trenger å finne gode avlastningsordninger for dem. Men folk skal ha respekt for den typen valg. Det er noe med å oppleve at en selv skal bidra til å hjelpe til, fordi foreldre har hjulpet en selv i oppveksten.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Olaug V. Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:57:10]: I helse- og omsorgssektoren er det spesielt mange som jobber ufrivillig deltid. Mange får kun tilbud om små og svært små stillingsstørrelser. Dette går spesielt ut over pasientene og brukerne. Mange av dem får utrolig mange folk å forholde seg til nettopp av den grunn. I tillegg er det vanskelig for sektoren selv å få til gode rutiner og god kvalitet og å bygge god kompetanse når man har så mange ansatte i ufrivillige deltidsstillinger.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvilke konkrete tiltak har statsministeren for å sikre en helhetskultur i helse- og omsorgssektoren?

Statsminister Erna Solberg [10:58:00]: Dette er noe av det som f.eks. innenfor spesialisthelsetjenesten og sykehusene følges opp i den dialogen som finner sted, om at man ønsker flere heltidsstillinger. Der øker antallet heltidsstillinger betydelig. Vi har en større utfordring knyttet til omsorgssektoren i kommunene, hvor det er flere som jobber deltid.

Dette dreier seg også mye om å få til en god turnusplanlegging, som gjør at man klarer å bygge heltidsstillinger. Det dreier seg om å ha et godt forhold mellom fagforeningene og lokal ledelse, slik at man klarer å utnytte det at man kan flytte mellom to avdelinger på et sykehjem og ikke opplever det som en barriere. Det er mye praktisk arbeid som skal til for å gjøre det.

Jeg har vært flere ganger på Veia sykehjem utenfor Haugesund, som har klart å få til å ha stort sett bare heltidsstillinger, men de jobber en helt annen turnus. Det var svaret de kom til da de gikk igjennom og laget analyser: De jobber langturnus, for da får de både mer ro og fulle stillinger.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:59:07]: Det er mange i norsk arbeidsliv som jobber deltid, og som ikke kan gjøre noe annet enn å jobbe deltid. Statsministeren sa selv at det er bedre å jobbe deltid enn ikke å delta. Mange har en funksjonsnedsettelse eller en helse som gjør at en faktisk ikke har noe valg: enten deltid eller ingen ting.

Hva vil statsministeren gjøre for å sikre at flere har den muligheten til å jobbe deltid, få være en del av det norske arbeidslivet og få det fellesskapet som er viktig for alle andre, for å kunne delta i det norske arbeidslivet?

Statsminister Erna Solberg [10:59:53]: Det er mange som jobber videre i en mindre stilling når de har blitt delvis uføre. Det ser ut til at arbeidslivet vårt ikke er så dårlig til å håndtere at folk går ned i stilling, men det er ganske dårlig til å ansette folk som er delvis uføre, i en ny stilling. Det er én av grunnene til at vi, fra regjeringens side, har sagt at vi må ha en inkluderingsdugnad.

Vi må ha mye tettere oppfølging av arbeidsgiverne. Staten må bli bedre på å ansette folk – enten det er på heltid eller deltid – med funksjonshemninger eller nedsett arbeidsevne, med de virkemidlene som finnes, i form av lønnskudd og andre ordninger, for å kunne mestre det. Men vi trenger å oppleve noe annet nå når vi endelig har fått bukt med de høye ledighetstallene og ser en mye mer normalisert situasjon på arbeidsmarkedet – det er faktisk mangel på arbeidskraft i mange fylker. Vi må benytte dette rommet til å få flere ut av den situasjonen. Det er mange som har mistet jobben sin, som er delvis uføre, og som opplever at det er veldig vanskelig å få den typen jobber. Det er en målsetting, og så får vi komme tilbake til virkemidlene.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:01:11]: Globale selskaper med digitale inntektsmodeller betaler ofte svært lite skatt, kanskje ned i 0,1 pst. De er verdensmestere i avansert og digital skattetilpasning.

Høyres standardsvar på klimatiltak og på såkalt Google-skatt synes å være ganske likt: Vi må vente på at de internasjonale løsningene kommer på plass, og så peker man på OECD i dette tilfellet. Det blir litt som å vente på Godot. Vi har innen klima ventet i over 30 år på en global CO₂-pris, men i EU ser vi nå to spor – ett spor for raske land og ett spor for de som ønsker å gå i et saktere tempo. Tyskland og Frankrike leder an i vilje og handlingskraft til å skattelege de nye digitale plattformene, slik som f.eks. den nye avtalen mellom Amazon og Frankrike illustrerer.

Mitt spørsmål er: Er regjeringens primære mål når det gjelder digital skatteunndragelse å sitte og vente på en internasjonal harmonisert løsning, eller jobber regjeringen for å ligge i teten i dette sammen med land som Tyskland, Frankrike eller våre nordiske naboland?

Statsminister Erna Solberg [11:02:23]: Jeg har lyst til å understreke at vi ikke sitter og venter på internasjonale regler på miljø og klima e.l. CO₂-prissetting ble først gjennomført av en Høyre-ledet regjering, i 1990, så vi var foran veldig mange land, og det var faktisk under ledelse av en borgerlig regjering det skjedde.

Så til spørsmålet som etter min mening er helt betimelig, og en utfordring som jeg opplever er tema for samtlige land i den industrialiserte delen av verden: Hvordan sikrer vi at de store nye plattformene, de store nye selskapene, som er globale, må betale skatt, og hvordan lager vi regler for det? Av konkurransehensyn er det viktig at vi faktisk sikrer at det er et globalt regelverk. Som et lite land er det vanskelig å sette spillereglene bare for vårt vedkommende. Da vil kanskje aktiviteten forsvinne. Da vil det kanskje skje på andre måter. Men vi er opptatt av og vi jobber sterkt med dette, både i OECD og i andre internasjonale organer, for å få til åpenhet, utveksling av opplysninger og se på ulike typer skattesystemer.

Hemmelighold av bankopplysninger er i dag langt på vei historie, så vi er kommet langt i noe av dette, men det vi nå må ha, er beskatningsmodeller. Og noe av det EU gjør nå bl.a. ved å pålegge både Luxembourg og Irland at selskaper som er der, skal betale skatt, betyr at de også løfter plattformen for hva som er mulig å gjøre fremover. Men hovedbiten vår er å finne frem til løsninger i samarbeid med andre land, innenfor OECD, for å få gode modeller for å gjøre dette.

Men vi jobber også – som det sto i skattemeldingen vi la frem for to år siden, som er grunnlaget for skatterefor-

men – med de områdene hvor det er mulig innenfor dagens system å gjøre endringer. Et av dem er rentebegrensingsregelen for selskaper som flytter på aktivitet. Så vi ser jo på dette nettopp fordi vi mener at det er viktig at disse selskapene betaler skatt.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:04:29]: Ja, da fikk vi høre igjen at vi peker på OECD. Statsministeren trekker fram konkurransehensynet, men problemet er at de internasjonale globale selskapene ikke betaler skatt, mens de norske digitale selskapene faktisk gjør det. Så det er en stor konkurranseuleppe for de norske selskapene at vi har dagens ordning. Og det er signaler nå som tyder på at Tyskland og Frankrike velger å gå foran med nasjonale løsninger. Det er jo ikke optimalt, men å sitte og vente kan føre til en redusert velferdsstat og svekket konkurransekraft for norsk næringsliv.

Så hva vil statsministeren konkret gjøre for at Norge skal ligge i teten og implementere nye løsninger, sammen med f.eks. Tyskland og Frankrike, og ikke bare peke på OECD eller vente på de internasjonale avtalene?

Statsminister Erna Solberg [11:05:15]: Vi jobber aktivt for å få til et internasjonalt regelverk knyttet til disse spørsmålene. På nasjonalt plan har vi jobbet bl.a. med det som dreier seg om åpenhet, land-til-land-rapportering på regnskaps- og verdipapirlovgivningen, som altså ble innført fra regnskapsåret 2014. Vi har gått foran i disse sakene.

Vi jobber altså med åpenhet, vi jobber med nye skatteregler, men det å innføre en egen skatt i Norge helt uavhengig av hva som skjer i andre land, eller i grupper av land, vil også kunne ha noen negative konsekvenser for aktivitet. For eksempel har det fra Stortinget vært tydelig at det er et sterkt ønske at vi skal være et land hvor vi har datasentraler. Vi har senket elavgiften for disse datasentralene, og vi har sørget for – og det har også nå flertall på Stortinget – å ta ned maskinskatten, og det bidrar også til å bruke dette.

Men hvis vi lager særlige regler knyttet til digital beskatning i Norge, kan vi si nei takk til en del av den næringsvirksomheten som det har vært et stort ønske om skal være i Norge. Så vi må se to ting på én gang. Derfor er det viktig at vi har globale fellesregler, iallfall regionale fellesregler for Europa.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:06:22]: Det er flott at regjeringen jobber for åpenhet. Her er noen flere konkrete ideer, og jeg er nysgjerrig på om statsministeren har lyst til å iverksette noen av dem, f.eks. krav til å publisere hva selskapene betaler i skatt i hvert land hvor de har omsetning når de opererer i Norge, eller å bruke oljefondet til å stille krav om skatteåpenhet til selskap

som vi har investert i, og nye krav til hva «driftssted» innebærer.

Så kan en også ta initiativ til en FN-konferanse om skatt og finansiell åpenhet. Hva med å ta initiativ til forhandlinger om Norges tilslutning til det som heter Common Consolidated Corporate Tax Base, som er et pågående arbeid i EU? Og til slutt: å utrede og igangsette forhandlinger om enhetlig skattlegging inn i de multinasjonale skatteavtalene, som f.eks. den nordiske.

Statsminister Erna Solberg [11:07:08]: Jeg gjorde til et av mine viktigste poeng da jeg var medleder for World Economic Forum for 14 dager siden, kampen mot korrupsjon, for åpenhet og for at folk betaler skatt. Det er en del av det som er viktig for at bærekraftsmålene fungerer globalt, fordi vi ser at veldig mye av ressursene i utviklingsland er blitt beholdt i de utviklingslandene og har kunnet bidra til å løfte utviklingen, og egenfinansieringen er ekstremt viktig. Derfor er dette et høyt profilert og prioritert område. Derfor bidro vi og deltok på antikorrupsjonskonferansen som ble avholdt i London for to år siden. Og derfor har jeg også takket ja til å bidra på OECDs møter om dette, nettopp for å sørge for at det er et høyt trykk på dette, for dette er en del av det å nå bærekraftsmålene.

Jeg tror at de som har sett meg på den internasjonale arena, vet at både Google, Facebook og andre har fått høre akkurat dette fra meg, at de er nødt til å betale skatt, og at vi kommer til å jobbe for initiativer som gjør at de betaler skatt.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:08:20]: I dag har vi en situasjon der det ifølge regjeringen er forbudt for en kommune å prioritere ideelle barnehager foran profittbarnehager. Regjeringen kom med forbudet sitt i et rundskriv etter at kommuner som Oslo, Trondheim, Bodø og Tromsø vedtok at de ville stanse velferdsprofitørene og heller bygge ut nye barnehager i kommunal regi og ideell, privat regi.

Samtidig som Høyre nekter rød-grønne kommuner å stanse kommersielle barnehager, innførte Høyre et forbud mot å bygge nye kommunale barnehager da de styrte hovedstaden. Med andre ord: Borgerlig politikk skal være lov, men rød-grønn politikk skal være ulovlig. Dette er absurd. Men i går signaliserte Arbeiderpartiet, SV og Kristelig Folkeparti at de støtter lovendringer som tydeliggjør retten til å skille mellom ideelle og kommersielle barnehager. Det skulle bare mangle. Det handler om å sikre at skattepenger, bevilget til barnehager, går til barnas beste og ikke til privat berikelse av selskaper som Espira og deres eiere i skatteparadiset Guernsey.

Retten til å skille mellom ideelle og kommersielle ble også bekreftet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som ga Oslo kommune medhold i at man kan stanse barnehagebusinessen. Det samme gjorde jusprofessor Tarjei Bekkedal, som slo fast at barnehageloven tillater kommunene selv å bestemme hvem som skal få tilskudd. Bekkedals ord er at kommunene har demokratisk frihet til å velge andre enn de kommersielle aktørene.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringen nå ta signalene fra Stortinget og trekke tilbake instruksen som forbyr kommunene å prioritere ideelle barnehager over kommersielle barnehager?

Statsminister Erna Solberg [11:10:08]: Det er en utfordring at det EØS-regelverket vi har, gjør det vanskeligere – ikke umulig, men vanskeligere – å forskjellsbehandle ideelle og kommersielle, eller, som jeg ville sagt, privatnærte aktiviteter innenfor noen av disse omsorgssektorområdene, som f.eks. barnehager. Det betyr også, og det synes jeg er en viktig lærepenge å huske for Stortinget, at det er ikke politikerne som bærer kostnaden ved at man blir dømt for å ha gitt ulovlige subsidieringer og ulovlige regler. Det er det faktisk den som har fått subsidier, som gjør. Så risikoprojekt hvor vi ikke føler vi er på rett side når det gjelder dette regelverket, kan faktisk bidra til at ideelle oppleves å ha fått en konkurransefordel, som det er de som eventuelt må betale tilbake på det tidspunktet. Derfor er vi veldig opptatt av ikke å utsette de ideelle for gråsoner i lovverket som gjør at det er de som sitter igjen med ansvaret etterpå. Det er en viktig rammebetingelse, og derfor er det viktig for oss å tenke igjennom om det vi gjør, vil komme i strid med regelverket eller ikke.

Så har jeg lyst til å si at denne aggresjonen mot private tiltak, aggresjonen mot private barnehager, den kjenner ikke jeg eller – tror jeg – det norske folk seg igjen i. Nylig kom en tydelig vurdering av forholdet til private barnehager, foreldrenes vurdering, der private barnehager skåret betydelig bedre enn offentlige og andre barnehager. Det burde vi være glad for, for det betyr at vi har et godt tilbud til barna. Barnehager er der for barnas del, og jeg tror på at private barnehager bidrar til at offentlige barnehager har blitt mer innovative, har tenkt annerledes, gjør det på andre måter. Vi får et bredere tilbud. Vi som foreldre kan velge mellom friluftsbarnhager, håndverksorienterte barnehager, idrettsbarnehager – et stort mangfold. Derfor er det viktig, etter min mening, at vi ikke legger bånd på det, men lar foreldrene få mest mulig valgfrihet.

Bjørnar Moxnes (R) [11:12:14]: EØS har ingenting med reglene for tilskudd til barnehager å gjøre. Jeg tror mange innbyggere reagerer på at barnehageeiere som Benn Eidissen og Even Carlsen tjener en kvart milliard

kroner hver når de selger seg ut av Norlandia, penger som kommer fra foreldrebetaling og fra skattepengene våre.

I barnehageloven § 14 a står følgende:

«Offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal komme barna i barnehagen til gode. Barnehagen kan ha et rimelig årsresultat.»

Etter vårt syn er dette en selvmotsigelse. Skal alle pengene gå til barnas beste, kan ikke penger tas ut av barnehagen. Det blir som å falle fra Preikestolen og overleve, det er «Mission Impossible», og Jan Tore Sanner er ingen Tom Cruise.

Ser statsministeren at barnehageloven er selvmotsigende i sin § 14 a?

Statsminister Erna Solberg [11:13:12]: Jeg ville aldri ha undervurdert Jan Tore Sanners evner, iallfall ikke med hjelp av en god stuntmann, på veien til å gjøre et eller annet. En av de tingene han er god på, er å sørge for at vi har et godt regelverk. Vi har sagt at vi skal gå gjennom regelverket knyttet til tildelinger til private, konkurranse, offentlige anskaffelser m.m., for å sikre at markedene fungerer – nettopp fordi det ikke bør være superprofitt. Det kan godt tenkes at det er noen steder hvor det er blitt superprofitt ut av dette, fordi man i reguleringen og iveren etter utbygging av barnehager ikke tenkte så mye gjennom hvor det er verdiene sitter til slutt. Jeg tror at dagens situasjon er en helt annen. Det er ikke lett å tjene så mye penger som noen av dem som fikk gratis tomt på et tidligere tidspunkt, uten at man hadde gjort reguleringsarbeidet godt nok, nå fremover.

Men i sum må vi ikke hive ut barnet med badevannet her, og det handler om at flere tilbud med større valgfrihet for foreldrene er bra. Barnehagetilbudet blir bedre, og det ser vi også av foreldres egen vurdering. Barnehager i privat regi får god score.

Bjørnar Moxnes (R) [11:14:19]: I går uttalte Høyres Mathilde Tybring-Gjedde at Arbeiderpartiet allierer seg med Rødt mot de kommersielle barnehagene. Det skjer endringer nå, stadig flere reagerer på at store verdier tas fra barnehagene til privat berikelse. Men ikke Høyre, og det er rart, for Høyre støtter utbytteforbudet i skolen. Som Høyres Henrik Asheim har sagt, kan man ikke ta utbytte, og det er rett og rimelig all den tid dette er et offentlig finansiert tilbud.

Men når det gjelder et annet offentlig finansiert tilbud, nemlig barnehagene, stritter Høyre imot et profittforbud. Så ifølge Høyre er det riktig at eiere tar penger bevilget til barnehagebarn, mens det er galt at eiere tar penger bevilget til barneskolebarn. Det er vanskelig å forstå logikken. Så jeg vil ha et svar når det gjelder denne forskjellsbehandlingen. Hva er den prinsipielle forskjell-

len på en femåring i barnehagen og en seksåring i skolen?

Statsminister Erna Solberg [11:15:19]: Skole er et obligatorisk tilbud hvor innholdet er tydelig og klart regulert, og som er en del av den store kunnskapssatsingen. Barnehager er et frivillig tilbud. Heldigvis går de fleste barn i barnehage. Det er et stort offentlig tilskudd, men det er også en historie bak som må huskes på. Da man hadde et bredt forlik for å få flere barnehager, inviterte man private til å delta. Mange kommuner ga gratis tomter, de bidro med store verdier for å få løst utfordringen med barnehager. Mange folk startet opp gjennom å pantsette hus og annet for å kunne lage en barnehage og bidra til at dette ble realisert.

Så har det vært en konsolidering og mer profesjonalisering innen den private sektoren. Sett i ettertid er det godt mulig at man ikke burde ha vært så velvillig til å dele ut gratis ting til noe som ble privat i etterkant, men det er vi på en måte ferdig med. I dag mener jeg at vi ikke har den samme muligheten. Så går vi gjennom hvordan man kan sørge for at disse markedene fungerer bra. Men det som er Rødts korstog, er et korstog for mindre valgfrihet, lavere kvalitet, og at de som faktisk har bevist at det er dem foreldre er mest fornøyd med, skal få dårligere arbeidsvilkår. Og da får barna et dårligere tilbud.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Martin Henriksen (A) [11:16:48]: For de foreldrene som sender barna sine til skolen, er det viktig at barna lærer, at de er trygge, at de trives på skolen. Da trenger vi mange nok gode lærere. Dessverre står vi overfor en lærermangel som kan bli alvorlig. Innføring av en lærernorm som i realiteten skjer mot regjeringas ønske, forsterker denne utfordringen.

På denne regjeringas vakt har bruken av ukvalifiserte lærere i skolen økt og var i skoleåret 2016–2017 den høyeste på 15 år. Likevel ser ikke rekruttering av lærere eller det å få ned bruken av ukvalifiserte ut til å stå øverst på regjeringas dagsorden. Lærernormen, som ifølge Kristelig Folkeparti er det viktigste skolepolitiske vedtaket i dette årtusenet, er ikke nevnt i regjeringas plattformen. I plattformen er rekruttering av lærere omtalt én gang, og det mangler tiltak. Dette gir ikke inntrykk av at regjeringa har en plan for å løse utfordringene. Det blir, som andre har påpekt, sånn at regjeringa styrer med åpne øyne mot økt lærermangel.

Arbeiderpartiet har i flere år foreslått flere lærere. Høyre og Fremskrittspartiet har strittet imot. Høyre har ikke foreslått midler til en eneste ny lærer i sine egne budsjettforslag, mens vi er tydelige på at det må ansettes flere lærere i skolen for å gjennomføre tidlig innsats, og for at hver enkelt elev blir sett. Vi har også foreslått flere

tiltak for å rekruttere lærere og få studentene til å begynne i yrket, og vi vil ha et løft for ukvalifiserte.

At bruken av ukvalifiserte i klasserommene øker år etter år, er det motsatte av at elevene møtes av en kvalifisert lærer. Mitt spørsmål er: Når vil statsministeren gjøre noe med det, og når kan foreldre og elever forvente at tallene snur?

Statsminister Erna Solberg [11:18:49]: Det er flere årsaker til at antallet ufaglærte øker i norsk skole. Én av dem er at vi har mange på etter- og videreutdanning, som er et kortsiktig løft vi må ta for å løfte lærere opp til et høyere kompetansenivå i de fagene de skal undervise i, og som gjør at vi kan nå de målene vi har om at alle skal møte lærere som er kompetente i kjernefagene i fremtiden. En viktig del av det er å sørge for at respekten for læreryrket øker, som også vil bidra til at rekrutteringen til læreryrket øker. Det tar sin tid.

Den andre grunnen er at vi har vært gjennom to utvidelser av lærerårene. Den første utvidelsen vi hadde, var fra tre år til fire år, som gjorde at et årskull kom senere ut. Så har vi nå en utvidelse som vil bety at når flere tar femårig utdanning – og det er jo en vridning fra ordinær lærerutdanning over til lektorløpene som har vart i flere år nå – gjør det at noen færre kommer ut ferdig med én gang, men om noen år kommer det flere ut på samme tid. Dette er ulike grunner til det.

Vi er opptatt av at vi skal gjøre læreryrket til et attraktivt yrke. I motsetning til Arbeiderpartiet betyr det ikke å senke kravene. Det er jo ikke noe parti som har hatt en mer vaklende strategi knyttet til lærerspørsmål. De har snakket om etter- og videreutdanning, men ikke gjort noe da de hadde makten. De har vært imot når vi har økt kravene, og så har de vært for, og nå er de imot igjen. Det er en interessant mangel på strategi som jeg ikke tror bidrar til at vi langsiktig løfter respekten for læreryrket.

Jeg mener vi ikke kan møte situasjonen nå ved å senke kravene vi har satt oss for fremtiden. Tvert imot må vi holde fast ved dem, og så må vi jobbe med andre tiltak for å rekruttere enda flere. En av de viktigste tingene vi må gjøre, er å sørge for at vi får flere som går igjennom, ikke bare søker, men som faktisk går ut av en lærerutdanning med en utdanning.

Martin Henriksen (A) [11:20:51]: Høyres retorikk går på tomgang. Arbeiderpartiet er for å ha høye krav til lærernes kompetanse. Det var derfor den rød-grønne regjeringa innførte kompetansekrav for lærerne i første omgang. Vi er for å fjerne avskiltingen av lærere og vil heller bruke andre virkemidler for å ha fullt trøkk på kompetanseheving i skolen, altså å finne en bedre vei til målet, der lærerne blir vist tillit.

Hvis vi skal ha kvalitet i klasserommet, må vi se på resultatene av politikken som føres. Etter fire og et halvt år

med denne regjeringa er andelen ukvalifiserte skyhøy. Søkningen til lærerutdanningene har gått ned. Frafallet er altfor høyt – over 40 pst. på enkelte lærerutdanninger. Og altfor mange utdannede lærere begynner ikke i yrket.

Så langt ser vi altså ikke resultater av denne politikken. Nå kommer en lærernorm. Vi kan da frykte at dersom regjeringa ikke innfører den skikkelig, og den ikke blir fullfinansiert, så kan den satsingen gå ut over andre tiltak i kommunene, f.eks. til skole, helse og eldre.

Vil regjeringa sørge for å fullfinansiere lærernormen, slik at denne utfordringen ikke forsterkes og går ut over andre velferdsområder?

Statsminister Erna Solberg [11:22:01]: Vi skal fullfinansiere lærernormen slik den er. Dette er en avtale vi har, og det ligger penger i budsjettet til det. Vi har også gradvis bygget opp til å kunne innføre en lærernorm gjennom de tiltakene som vi er blitt enige om på Stortinget – de fire partiene – i forrige periode, hvor det har blitt en økning i antallet lærerårsverk i kommunesektoren. Vi kommer til å fortsette å jobbe med det.

Det er riktig at det er litt for få som har søkt seg til lærerutdanningene nå. Vi er nå nede på rød-grønt nivå. Det synes ikke jeg er tilfredsstillende. Jeg mener vi skal opp igjen på et høyt nivå fremover. Men det vi ser, er at vi har fått en betydelig økning særlig på lektorstudiene på universitetene. Og når vi nå får en femårig lærerutdanning, håper vi også at det løfter attraktiviteten til de mer tradisjonelle lærerutdanningene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Torstein Tvedt Solberg.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:23:07]: For Arbeiderpartiet er helheten i skolepolitikken viktig. Statsministeren står her og kun beskriver problemet. Arbeiderpartiet har sett behovet for å ta grep. Vi kan ikke bare fortsette som før. Innføringen av en lærernorm gjør at vi alene kommer til å trenge 2 500 nye lærere. Rigide opptakskrav i lærerutdanningene har gjort at søkertallene dessverre synker, spesielt i grunnskolelærerutdanningen. Og når kompetansekravene har tilbakevirkende kraft, øker det lærermangelen, og det øker bruken av ukvalifiserte i skolen. Det er denne helheten som gjør at vi i Arbeiderpartiet tar grep.

Jeg er egentlig litt overrasket over at Høyre er så passive i møtet med denne lærermangelen og økningen i antallet ukvalifiserte, for Arbeiderpartiet har tidligere alltid hatt selskap av Høyre i å være opptatt av helheten i skolepolitikken når en ser slike alvorlige konsekvenser. I svarene fra statsministeren nå virker det som om vi må vente i ti år, til kompetansekravene er innført, før Høyre er villig til å være med og se på helheten.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvor lenge må vi vente før Høyre igjen blir opptatt av helheten i skolepolitikken?

Statsminister Erna Solberg [11:24:11]: Vi er opptatt av helheten i skolepolitikken. Det har vært en kraftsatsing på lærerløftet de siste årene. Det har ikke vært en så stor satsing på etter- og videreutdanning noen gang. Det lå flatt i åtte år med rød-grønn politikk. Man snakket om det, men man gjorde det ikke.

Vi har innført femårig lærerutdanning, som gjør at vi får en litt større mangel på lærere i en periode, fordi de som skal nyutdannes, går ett år lenger på skole, men de kommer ut mer kvalifiserte. Vi har innført spesialistordninger i skolen. Vi har innført krav til bedre kompetanse.

Alt dette er i sum en stor satsing på nettopp kunnskap og kompetanse.

Som jeg sa på slutten av mitt første svar: Utfordringen er ikke bare hvem som kommer, men også hvor mange som går ut. Det er en utfordring for lærerutdanningsinstitusjonene at det er nesten bare 60 pst. som fullfører lærerutdanningen. En av grunnene til at man slutter, er at man stryker i matte. Det må jo være litt bedre å kunne litt mer matte før man begynner, i stedet for å gå to år og så avslutte og ikke kunne gå videre. Derfor synes jeg det er lurt å ha en langsiktig strategi for dette, og det har vi innenfor satsingen på lærerne.

Presidenten: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [11:25:34]: I vinter har vi opplevd at pasienter har stått i timevis ute i kulda og ventet på hjemreise fra sykehus eller legebehandling, uten at noen transport kommer. Det er helt uforståelig, og det er ganske uverdige, men det er et problem som vi også kjenner fra andre deler av landet. Samtidig virker det som om ingen tar ansvar for den situasjonen som oppstår – vi skal gå i dialog, vi beklager at vi har så mange avvik, vi skal se på om det er brist i vårt system, vi har understreket alvoret. Den typen uttalelser går igjen, mens hele denne uverdige situasjonen fortsetter.

Min påstand er at dette er typisk for en offentlig sektor der man organiserer vekk ansvar. Først organiserer man sykehusene som foretak, og så lager man et eget pasientreiseforetak, og deretter går ting ut på anbud. Resultatet er at ingen tar ansvaret for å løse en situasjon som den vi nå er oppe i. Regjeringen tar ikke ansvar, statsråden viser til helseforetakene, sykehusene viser til pasientreiseforetaket, og pasientreiseforetaket sier at vi skal prøve å få lukket avvikene, som det så fint heter.

Helsebehandling og transport til og fra sykehus er et offentlig ansvar. Det er et lovfestet ansvar. Det er et poli-

tisk ansvar. Hvilket ansvar vil statsministeren ta for denne situasjonen?

Statsminister Erna Solberg [11:27:02]: Jeg mener det er helt uakseptabelt at drosjeselskaper ikke oppfyller de avtalene de har inngått med helseforetakene om transport av pasienter. Når man ikke oppfyller avtaler, bør avtalene gjennomgås og eventuelt sies opp, og så får man finne andre løsninger. Det er det enkle og greie budskapet knyttet til spørsmålet. Det må man være klar og tydelig på. Så hender det ved inngåelse av nye avtaler at det av og til tar litt tid før man er helt i gang med det nye, men det er helt uakseptabelt det vi ser i dag.

Dette betyr at helseforetakene må ta opp med dem at brudd på avtalen kan få som ytterste konsekvens terminering av avtalen og ny anbudsrunde. Jeg vet også at Oslo universitetssykehus vurderer om de kan etablere en egen transporttjeneste som kan sikre hjemtransport for de sykeste pasientene. Det vil også gi en avlastning knyttet til dette. Det har de ikke kommet opp til departementet med ennå.

Jeg er først og fremst opptatt av at pasienter skal få et godt transporttilbud uansett hvor de er. Det er et sørge-for-ansvar for de regionale helseforetakene når det gjelder transport til undersøkelse og behandling. Det følger av spesialisthelsetjenesteloven. Det betyr at det er et klart plassert ansvar. Det er ikke uavklart. I loven er det et sørge-for-ansvar. Det betyr at helseforetaket må gripe inn og sikre at man leverer på de gode tjenestene hvis ikke dette gjøres.

Når det gjelder regelverket for anskaffelser, er både pris og kvalitet viktige kriterier ved vurderingen av anbud. Man må også ta kvalitetskriteriene opp og ikke bare prisspørsmålet.

Så er dette også svart ut overfor Stortinget fra helse- og omsorgsministeren, eller helseministeren nå, i mer detaljerte svar.

Marit Arnstad (Sp) [11:28:54]: Jeg hører at statsministeren ønsker at dette er en situasjon som skal løses, men den er jo ikke løst. Dette har pågått i Oslo siden lenge før jul. Over 1 200 taxiturer er bare kansellert, og pasientene står og venter. Dette er et problem vi også kjenner igjen fra andre deler av landet, fra Finnmark, fra Nordland, fra Valdres – overalt. Og så sier da statsministeren i nokså strenge ordelag at vi må løse det. Hvordan skal det løses? Vil regjeringen nå gi beskjed direkte til helseforetakene om å få det gjort, istedenfor å sitte og vente på at beskjeder skal komme oppover i systemet? For statsministeren sa her at beskjeden har ikke kommet opp i systemet ennå. En trenger ikke å sitte og vente på det. Regjeringen kan sjølsagt bestemme seg for at nå må det gjøres noe med denne situasjonen: Vi gir be-

skjed utover med en gang, dette skal ikke fortsette, denne saken må løses.

Statsminister Erna Solberg [11:29:49]: Det er sånn at beskjeden med spørsmål om å etablere en egen transporttjeneste, som Oslo universitetssykehus har vurdert for de sykeste pasientene, ikke har kommet opp.

Spørsmålet knyttet til dette er tydelig og klart: Det er et sørge-for-ansvar for helseforetaket at dette skal leveres, og det er sånn at man skal levere på sine sørge-for-ansvar-områder. Det betyr at det må løses av Helse Sør-Øst raskt.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Kjersti Toppe.

Kjersti Toppe (Sp) [11:30:33]: NRK fortalte i desember om den 71 år gamle kreftsjuke kvinnen fra Brønnøysund som brukte 13 timer på å koma seg til og fra Helgelandssykehuset for ei behandling som tok 40 minutt, altså dobbelt så lang tid som reisa normalt tar. Årsaka var ikkje at ein hadde problem med anbodet, men at helseforetaket bevisst skulle spare pengar ved å plukka opp fleire pasientar på vegen.

Regjeringa skal jo skapa pasientens helseteneste. Men pasientens helseteneste ser ut til å stoppa ved utgangsdøra til poliklinikken. Utanfor der er det penganes helseteneste som gjeld.

Dette handlar altså ikkje berre om taxianbodet, og mitt spørsmål er: Vil statsministeren sørgja for å ta ansvar for helseforetaka sine og slutta å skulda nedover i systemet på eit pasientfiendtleg system som pulveriserer ansvaret?

Statsminister Erna Solberg [11:31:30]: Vi tar ansvar for helseforetakene fra regjeringens side, men vi er også veldig tydelige på at når vi har vedtatt en helseforetaksmodell, skal ansvaret og styringen skje ikke ved at man behandler enkeltsaker, men ved at man er tydelig på hovedlinjene i styringen. Det er Stortinget som har vedtatt at det skal være en helseforetaksmodell for sykehusene. Det betyr også å ta et ansvar for hvordan styringen skjer. Enkeltsaksbehandling kan da ikke være verken statsministerens eller statsrådets ansvar, men hvis det viser seg at man systematisk leverer dårlige tjenester, er man nødt til ta opp de spørsmålene overfor helseforetakene. Og det er altså sånn at pasientreiser er et sørge-for-ansvar som foretakene har. Det er det grunnleggende ansvaret de har for å levere gode tjenester. Det er en del av pasientens helsetjeneste.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:32:30]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Ingrid Heggø til finansministeren, er trukket.

Spørsmål 18, fra representanten Kristoffer Robin Haug til klima- og miljøministeren, vil bli tatt opp av representanten Per Espen Stoknes.

Spørsmål 1

Fra representanten Ingrid Heggø til finansministeren:

«Regjeringa vil forenkle mva.-systemet og redusere antall satsar. NHO og reiselivsbransjen påpeikar at regjeringa har svekka Noreg som reiselivsdestinasjon med å auke mva. frå 8 til 12 pst. Dette har også medført eit dyrare og mindre tilgjengeleg kulturtilbod for folk flest. Den uforutsigbare mva.-auken, i to omgangar, har medført svekking på botnlinja for næringane av dei kontraktane og avtalene som alt var inngåtte.

Korleis skal færre mva.-satsar innrettast, og kva satsar skal bort?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 2

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:33:05]: «NRK har etter nyttår lagt om distriktsnyhetssendingene sine på tv fra én 15-minutters sending før Dagsrevyen til tre korte nyhetsoppdateringer som sendes tre ganger i løpet av kvelden. Sendingene byr på færre saker og mye mindre innhold enn det tilbudet NRK hadde før omleggingen.

Mener statsråden at denne omleggingen ivaretar NRKs allmennkringkastingsoppdrag, og hvordan vil statsråden sikre at NRK kan tilby nok nyhetssaker fra hele landet på tv?»

Statsråd Trine Skei Grande [11:33:37]: Som jeg vet ut fra media, vet representanten Slagsvold Vedum at NRK med virkning fra 29. januar på ny har lagt om distriktssendingene sine på tv. NRK har nå en ti minutters nyhetssending før kl. 19 samt to sendinger på fem minutter før kl. 21 og kl. 23. Endringen ble besluttet som følge av reaksjoner fra publikum. NRK sier sjøl at de undervurderte den sterke relasjonen mange har til tv-nyhetene fra sitt distrikt. Jeg setter stor pris på at NRK på

denne måten viser at de lytter til signaler fra sitt publikum og faktisk justerer kursen deretter.

Så til spørsmålet om ivaretagelse av NRKs allmennkringkasteroppdrag: Vi har et godt etablert og velfungerende system for tilsyn med NRKs allmennkringkasteroppdrag, som er hjemlet i kringkastingsloven. Dette systemet forutsetter at det er kringkastingsjefen som er ansvarlig for NRKs løpende redaksjonelle virksomhet, innenfor de overordnede og langsiktige rammene som er fastsatt av denne sal i NRK-plakaten og NRKs vedtekter.

Medietilsynet fører tilsyn med om NRK oppfyller allmennkringkasteroppdraget, uavhengig av departementet. Allmennkringkastingsrapporten som Medietilsynet legger fram for NRKs generalforsamling hvert år, gir regjeringa og Stortinget grunnlag for å vurdere hvorvidt det er behov for endringer i NRKs oppdrag.

Hensikten med dette systemet er å sikre prinsippet om redaksjonell uavhengighet og å motvirke politisk motivert innblanding i redaksjonelle vurderinger i utide. Det er derfor ikke noen hensikt i å gi noen vurdering av om NRK i denne saken oppfyller sitt oppdrag eller ikke.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:35:30]: I NRK-plakaten er det ganske tydelig at NRK skal reflektere det geografiske mangfoldet i Norge og ha et godt lokalt tilbud. Så står det videre at NRK skal være til stede i alle landets fylker – nå blir det færre fylker på grunn av en uklok regionreform. Vil man da oppleve at det blir en sentralisering i NRK, eller vil NRK reflektere det geografiske mangfoldet og kunne være til stede i det som har vært alle landets 19 fylker?

Statsråd Trine Skei Grande [11:36:02]: Det har vi ikke drøftet med NRK ennå. Regionreformen er i prosess, og kanskje bruker vi andre begreper om regionene framover enn det som i dag er referert til i regelverket.

Jeg merker meg at NRK nå prøver å ha en strategi der man bruker regionkontorene mer til også å produsere nasjonale nyheter, noe jeg synes er et positivt grep. Det gjør at flere regionale og lokale nyheter kommer opp og blir løftet som nasjonale nyheter, og at det ikke er bare Oslos lokale nyheter som blir nasjonale nyheter.

Jeg synes også det er viktig å ha med seg det aspektet her av hvis NRK skal bygge ut store regionkontor, er det også en utfordring for hele bredden av lokale nyhetsfirmaer vi har, som har gitt oss lokalaviser, lokal tv, lokal radio, lokale podkaster – alle de lokale initiativene som er der. NRK skal ikke ha noe mål om å være en monopolbedrift som stopper det.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:37:11]: Da NRK-plakaten og NRKs samfunnsformål ble diskutert, og

man da også skulle ha med alle landets fylker, var det 19 fylker. Da var det en politisk behandling av det. Nå blir antall fylker redusert – de blir sammenslått og sentralisert. Derfor er det en endring. Derfor er det en politisk beslutning som må tas hvis man skal redusere fra 19 til f.eks. 10 regionale enheter innenfor NRK, for premisse- ne er annerledes.

Hva mener statsråden er rett? Mener statsråden at man fortsatt skal ha en struktur der man er til stede i alle landets 19 fylker, og vil statsråden eventuelt komme til Stortinget med en egen sak der man diskuterer den geografiske strukturen på NRK framover, nå når regionene er blitt endret?

Statsråd Trine Skei Grande [11:37:57]: Regjeringsplattformen varsler at vi f.eks. skal lage et alternativ til lisensen. Der håper jeg Senterpartiet vil være med i dialogen. Det betyr at det kommer meldinger til denne salen der vi får mulighet til å diskutere dette framover. Da håper jeg også at Senterpartiet vil være med i dialogen og lage en bred enighet. Vi kan ikke ha en enighet når det gjelder NRK, som bare er avhengig av ett eller to partier i denne salen. Vi må ha en mye større bredde bak en sann enighet. Dette er en del av også den debatten.

Jeg håper at også representanten engasjerer seg i at vi ikke bare skal ha et NRK som er spredt over hele landet, men at vi også har en mediepolitikk som sikrer lokalavisene våre, som er en så viktig del av både vår lokale identitet og mediekonsumet i Norge, der vi har stor tillit til våre lokalaviser. De har vært viktige for å utvikle lokale identiteter. Den balansegangen må vi også sørge for at er til stede.

Spørsmål 3

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:39:03]: Mitt spørsmål lyder:

«Prestasjonspress i skolen er en faktor som påvirker barn og ungdoms psykiske helse. Fagpersoner peker på at presset og stresset forplanter seg ned i barnehagen. Rammeplanen som er satt i verk 1. august 2017, stiller tydeligere krav til at barnehagene må ha et systematisk pedagogisk arbeid.

Ser statsråden en fare i at barnehagene innrettes mer som skoleforberedende institusjoner, og hvordan skal «et systematisk pedagogisk arbeid» forstås?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:39:43]: Rammeplanen er en forskrift til barnehageloven, og alle landets barnehager er forpliktet til å følge den. Innholdet i rammeplanen gir ikke grunnlag for å hevde at barnehagene innrettes mer som skoleforberedende institusjoner.

Psykisk helse er et av regjeringens viktigste satsingsområder, og regjeringen styrker det forebyggende helsearbeidet. Det er svært ulike og sammensatte årsaker til at barn og ungdom blir stresset og utvikler psykiske plager. Noen av årsakene kan ligge i skolen, men mange ligger også utenfor det skolen kan påvirke. Jeg viser her til svar på spørsmål 23 i spørretimen 8. november 2017, hvor daværende kunnskapsminister Henrik Asheim redegjorde for hva skolen gjør for å motvirke negativt stress.

Barnehagen skal gi trygg og god omsorg og samtidig stimulere til lek, læring og utvikling på barns premisser. Rammeplanen fremhever at barnehagen har en helsefremmende og forebyggende funksjon, og at den skal fremme barnas fysiske og psykiske helse. Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet, og godt pedagogisk arbeid er i seg selv kjennetegnet av systematikk. Som kunnskapsminister ville jeg vært bekymret hvis det pedagogiske arbeidet i barnehagen ikke var systematisk.

Rammeplanen fastslår at personalet skal planlegge, tenke og handle langsiktig og systematisk, og at dette må baseres på kunnskap om barns trivsel og allsidige utvikling. Dette krever barnehagelærere som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver. Et hovedfunn i forskning er at personalets kompetanse er den viktigste enkeltfaktoren for barnas trivsel og utvikling, og regjeringen er opptatt av at personalet i barnehagen skal ha høy kompetanse.

Andelen pedagoger i barnehagen har steget de senere årene. I 2018 skal det brukes om lag 400 mill. kr på tiltak for å fremme kvalitet i barnehagen. Det er mer enn en dobling fra 2013. I tillegg er 424 mill. kr lagt i kommunenes rammetilskudd til flere barnehagelærere.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:42:13]: Takk for svar.

Lek er en vesentlig del av unges liv og utvikling, og leken har en egenverdi. Senterpartiet er opptatt av gode overganger mellom barnehage og skole, men er skeptiske til mønsteret der barnehagen med ny rammeplan blir mer lik skolen, med økt press på læringsaktiviteter framfor fri lek.

Som nevnt viser erfaringen fra skolen at elevene opplever press og stress som et resultat av økt fokus på resultater og testing. Når barnehagelærerne nå skal planlegge, handle og tenke systematisk, kan statsråden garantere at regjeringen ikke vil påtvinge barnehagelærere økte krav til dokumentasjon og kartlegging av enkeltbarn som del av den pedagogiske virksomheten?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:43:02]: Jeg ser lyst på det gode arbeidet som gjøres i norske barnehager. Vi ser også fra foreldreundersøkelsene at foreldre er veldig godt fornøyd med barnehagene. Så er det riktig at vi i de senere år, i godt samarbeid med Kristelig Folkeparti og

Venstre, har prioritert opp antall pedagoger i barnehagene. Vi får nå også på plass en norm for antall ansatte i barnehagen, og vi prioriterer bygging av kompetanse. Men det betyr ikke at barnehagen skal bli mer lik skolen. Barnehage er barnehage, som skal gi god og trygg omsorg og stimulere til lek, læring og utvikling på barns premisser. Sånn har det vært, og sånn skal det være.

Så vet vi at barn som har gått i barnehage, ofte gjør det bedre på skolen, for i barnehagen jobber de med finmotorikk og språkutvikling, og jeg ser ingen motsetning mellom det og at barna har god omsorg og mye frilek.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:44:06]: Dokumentasjonskrav får vi altså ikke noe svar på. Men det vi derimot har dokumentert, og en litt annen utfordring i skolen som jeg vil trekke fram, er at NRK P2 i morges meldte at ADHD er blant de vanligste psykiske lidelsene blant barn og unge i Norge i dag. Det var en tredobling av ADHD-tilfeller på to år hos helseforetaket Helse Fonna. Flere barn og unge blir henvist til BUP, og stadig flere får en diagnose. Klinikkdiriktøren der, Eikeset, sier det er positivt at de som trenger psykisk helsehjelp, får det, men samtidig bekymringsfullt at det er en økning i antall henvisninger og diagnoser med ADHD. Dette kan bl.a. være et uttrykk for at flere barn og unge sliter med å tilpasse seg skole, skolesystem osv.

Hva slags forbedringspotensial og muligheter ser statsråden i skolen og skolesystemet, slik at barn slipper å føle at de må tilpasse seg disse rammene som de skal passe inn i?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:45:10]: Til det forrige spørsmålet: Vi har ingen planer om å innføre noen nye dokumentasjonskrav i barnehagen.

Så fikk vi en rapport i fjor høst, som kom etter at daværende kunnskapsminister hadde bedt om den, for å se på kunnskapsgrunnlaget knyttet til stress i skolen. Det er en realitet at man opplever mer stress – det er også, tror jeg, en virkelighet som man møter utenfor skolen. Det er også påpekt hva som kan gjøres for å forebygge og dempe stresset i skolen, og det handler om engasjerte lærere og god undervisning, og jevn fordeling i arbeidsoppgavene som en viktig del av det. Dette har høy prioritet fra regjeringens side. Det skal være trygt og godt både i barnehage og skole. Det danner det beste grunnlaget også for god læring.

Spørsmål 4

Martin Henriksen (A) [11:46:11]: «Kommunal- og moderniseringsdepartementet la før jul fram en oversikt over hvilke kommuner som ifølge departementet er mest effektive. Der sammenlignes ressursbruken

mellom ulike kommuner. Oversikten gir et snevert bilde av kvalitet, særlig innen barnehage. Økt bemanning og høyt utdanningsnivå i barnehagen vil i denne målingen resultere i lavere effektivitet. Målinga ser ikke på trivsel, sykefravær eller barnas pedagogiske utbytte.

Mener statsråden dette er en god måte å måle og styre skole og barnehage på?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:46:49]: Undersøkelsen om effektivitet i kommunene som representanten Henriksen viser til, har vært gjennomført i flere år og ble første gang gjennomført i 2011, med data fra 2008. Høsten 2016 ble den for første gang publisert på regjeringens nettsider og dermed gjort mer tilgjengelig. Kommunene blir vurdert mot sammenlignbare kommuner. De mest effektive kommunene er referanser som sammenlignbare kommuner måles mot.

Det overordnede målet med undersøkelsen er å få kunnskap om hvordan offentlig sektor kan bli bedre. Det handler om å jobbe smartere, ikke om å løpe fortere. I undersøkelsen ser forskerne på forskjeller i effektivitet mellom kommunene, men den måler ikke hvor effektive de beste kommunene er. En ny bemanningsnorm kan derfor bidra til å minske forskjellene, fordi det vil bli stilt tydeligere krav til minimumsnivå for bemanning i barnehagene.

Analysen viser at mange kommuner har et potensial for en bedre utnyttelse av ressursene og bedre tjenester gjennom å lære av andre. Kommuner som tenker nytt og jobber smartere, kan frigjøre ressurser til flere og bedre barnehageplasser og bedre skoler.

Denne undersøkelsen er bare én av mange måter å få kunnskap om barnehage og skole på. Den gir ikke noe fasitsvar, men den kan, sammen med svært mye annen informasjon vi har om kvalitet i skole og barnehage, være et godt utgangspunkt for å tenke igjennom bruk av ressursene.

Utdanningsdirektoratet spør f.eks. årlig ansatte, eiere og myndigheter om bl.a. kompetanseutvikling og psykososialt miljø. Undersøkelsen gir nyttig informasjon som grunnlag for videre politikkutvikling.

Jeg får også viktig informasjon om situasjonen i Barnehage-Norge gjennom den nylig publiserte foreldreundersøkelsen. Det er gledelig at over 90 pst. av foreldrene er fornøyde med tilbudet. Selv om tilfredsheten er høy, håper jeg alle barnehager og eiere vil bruke undersøkelsen til å bli enda bedre.

Jeg kan berolige representanten Henriksen med at kunnskapsministeren har og jevnlig vil få et bredt og godt kunnskapsgrunnlag for videre politikkutvikling på skole- og barnehagefeltet.

Martin Henriksen (A) [11:49:18]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg oppfatter at statsråden mener at

også denne målingen er nyttig. I alle fall var statsråden svært fornøyd med den da han la den fram som kommunal- og moderniseringsminister før jul.

Ingen er imot kunnskap. Utdanningen er hvordan man bruker tallene, og at det man politisk bestemmer at skal måles, også bidrar til hva som prioriteres i kommunene. I denne undersøkelsen står det svart på hvitt at økt bemanning i barnehagen vil i denne målingen resultere i lavere effektivitet.

KS mente at dette gir et smalt bilde av barnehagen. Private Barnehagers Landsforbund kaller denne måten å måle på meningsløs og uansvarlig. Utdanningsforbundet sier at dette er oppskriften på barnehager som er dårlige for barna. Det er en dårlig måte å måle på, sånn at en dårlig barnehagekommune kan få et klapp på skuldra for å være effektiv.

Jeg går ut fra at kunnskapsministeren og kommunal- og moderniseringsministeren snakker sammen. Vil den nye kunnskapsministeren ta initiativ overfor den nye kommunal- og moderniseringsministeren til å se på og helst endre denne typen målinger av skole og barnehage?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:50:28]: La meg først si at det er ikke slik at Kommunal- og moderniseringsdepartementet sitter og lager denne undersøkelsen. Det er Senter for økonomisk forskning som har ansvaret for den, bl.a.. Og det er også slik, som jeg redegjorde for i mitt svar, at dette har man gjort siden 2011, så dette er ikke noe nytt som den forrige kommunal- og moderniseringsministeren fant på. Men jeg sørget for at dette verktøyet ble mer tilgjengelig. Vår regjering, både den som var før jul, og den som er etter jul, er for åpenhet. Og det at vi har åpenhet om dette, istedenfor at det er gjemt i en papirbunke, mener jeg er en fordel både for kommuner, for lokalpolitikere og for innbyggerne, som kan gå inn og se hvordan kommunen deres er sammenlignet med sammenlignbare kommuner.

Så er det slik at dette ikke er noe fasitsvar. Dette er ett kunnskapsgrunnlag, som også må ses i sammenheng med andre. Jeg har tillit til at både lokalpolitikere og administrasjon klarer å bruke dette på en fornuftig måte.

Martin Henriksen (A) [11:51:32]: Senter for økonomisk forskning har utarbeidet disse rapportene i flere år, som statsråden påpeker. Men han påpekte også at han selv har gjort endringer i hvordan tallene brukes, og reaksjonene har nok kommet fordi det å ha lav bemanning og lav utdanning i barnehagene ikke er effektivt – det er bare dårlig barnehagepolitikk.

Når statsråden sier at han er opptatt av kvalitet i barnehagene, er nok voksne med riktig kompetanse den viktigste kvalitetsfaktoren i barnehagene, gjennom bemanningsnorm og pedagognorm. Arbeiderpartiet me-

ner at regjeringas pedagognorm, der man skal øke andelen barnehagelærere i barnehagene fra rundt 40 pst. til 43 pst., ikke er en offensiv satsing. Det er for lite ambisiøst. Vi har satt av penger til at halvparten skal være barnehagelærere fra 2019. Likevel har Høyre sagt at det er et langsiktig mål å få 50 pst. barnehagelærere. Mange i sektoren lurer på hva dette betyr.

Derfor vil jeg spørre statsråden om dette er et tomt løfte uten innhold, eller om statsråden kan tidfeste når regjeringa vil gå inn for 50 pst. barnehagelærere i barnehagen.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:52:37]: Ja, det er riktig at jeg har gjort en endring, og jeg har gjort en viktig endring, og det er å gjøre dette materialet mer tilgjengelig. Jeg mener at alle bør være tjent med at denne typen målinger ikke er gjemt bort i en papirbunke, men at de er tilgjengelig for lokalpolitikere, administrasjon og innbyggere, slik at man kan stille spørsmål. Så har jeg tillit til at man lokalt finner de gode svarene. Dette må også ses i sammenheng med hva man ellers gjør.

Selvsagt kan også denne undersøkelsen forbedres, men det at ting kan forbedres, må ikke være noe argument for ikke å gjøre det vi faktisk har gjort, mer tilgjengelig.

Det er fint at Arbeiderpartiet har høye ambisjoner om enda flere pedagoger og enda flere ansatte i barnehagen. Arbeiderpartiet styrer jo mange av landets kommuner, og det betyr at hvis dette har høyeste prioritet for Arbeiderpartiet, så kan Arbeiderpartiet i de kommunene de styrer, sørge for at det blir flere pedagoger. Vi har nå satt en norm for antall ansatte og for pedagoger, og den har vi tenkt å følge opp. Så får vi se om vi kan heve listen ytterligere. Men vi skal først gjøre det vi har sagt vi skal gjøre.

Spørsmål 5

Ingalill Olsen (A) [11:53:54]: «Regjeringens politikk er å overføre ansvaret for havner fra Kystverket til de 11 nye regionene i løpet av de neste to årene. Stortinget har nylig behandlet rullering av Nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2018 til 2029.

Betyr overføringen av ansvaret for fiskerihavnene til regionene at regionene fritt kan prioritere hvilke havner som skal bygges ut, og at NTPs prioriteringer ikke er bindende for regionene?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:54:38]: Regjeringens politikk er å prøve å styrke distriktene gjennom å gi dem økt myndighet og være med på å prioritere innenfor næringsutvikling. Fiskerihavner er viktig i så måte. Det vil være med på å støtte opp om en fiskeriflåte og

foredling av fiskeriressurser på land, og kan være med på å skape arbeidsplasser.

Det er hele veien en diskusjon om at Oslo-makten ikke skal vite best, nettopp for å sikre at en i distriktene kan være med på å påvirke utviklingen i sin region. Et bidrag til det er å sørge for at regionene vil få innflytelse og kunne styre nettopp utbyggingen av fiskerihavner. Det betyr at en overfører makt og myndighet, og at en overfører de bevilgningene som i dag disponeres nasjonalt. Jeg mener det er bra både for å sørge for økt lokal innflytelse og for å sørge for at vi får en enda bedre utvikling av fiskerinæringen. Vi har de siste årene sett at det nå blir flere fiskere, ikke færre. Vi ser at det er store investeringer i fiskerinæringen generelt – både de havgående og de som driver med oppdrett – og vi ønsker å legge til rette for at mer av fisken kan bli foredlet i Norge. Vi har også tatt mange grep for å styrke muligheten for å drive lønnsom eksport ved at vi utbedrer veinettet i distriktene, og ved at en får bedre forhold for fiskeeksport fra bl.a. flyterminaler. Da kan en få mer igjen for fisken ved at en får den fersk til markedene.

Nasjonal transportplan er ikke en endelig vedtatt og fullfinansiert greie som har bundet opp Stortinget i tolv år. Det er en plan som er ment å se ulike transportformer i sammenheng, som skal prøve å ta inn over seg miljøproblematikk, teknologipotensial og lignende, slik at vi innretter våre planleggingsressurser og våre investeringsressurser på en mest mulig fornuftig måte. Det at Kystverket, Vegvesenet, Jernbanedirektoratet og andre har en koordinert, overordnet tilnærming til hva vi skal bygge ut, og i hvilken rekkefølge, gjør at vi kan se flere investeringer i sammenheng og sørge for at en ikke graver opp en by mange ganger, men at en når en først gjør investeringer på vei og jernbane, gjør det koordinert.

I så måte vil det være fritt til å gjøre endringer i en plan på hva en vil. Det gjelder alt som ligger i planen. Dagens regjering vil søke å følge den så godt som mulig, men om det kommer ny informasjon om grunnforhold og slikt, vil en selvsagt måtte tilpasse det til det enkelte prosjekt.

Den planen som foreligger når det gjelder fiskerihavner, er koordinert på den måten at en har forsøkt gjennom høringer, innspill, faglige vurderinger og politiske vedtak å se hva som er best for Norge og for regioner når det gjelder rekkefølgen på utbygging av fiskerihavner. Men det er alltid en frihet for et annet politisk organ – eller det samme politiske organet – å gjøre endring av prioriteringer hvis en mener at det er en annen tilnærming som gir bedre vilkår for fiskeriene enn det som lå i Nasjonal transportplan. Så ja, de kan gjøre endringer hvis de selv ønsker det.

Ingalill Olsen (A) [11:57:40]: Jeg er glad for at ministeren og jeg har samme oppfatning av at fiskerihav-

ner er viktig. Det er bare litt synd at da statsbudsjettet ble satt opp, halverte denne regjeringen midlene til fiskerihavner – så ett er nå ord, noe annet er handling.

Hvis jeg forstår deg rett, betyr det du sier, at når regionene overtar, kan de prioritere som de vil, eventuelt endre helt rekkefølgen eller prosjektene som er vedtatt i Nasjonal transportplan. Hvis prosjektet NN er vedtatt, kan regionen fritt tenke at nei, det ønsker vi ikke, vi vil heller prioritere der. Så statlig styring med bygging av fiskerihavner og det som er vedtatt i Nasjonal transportplan, gjelder egentlig ikke? Når regionene har overtatt, har de full råderett. Det er egentlig det som er mitt prinsipielle spørsmål.

Presidenten: Presidenten minner om at spørsmål skal gå gjennom presidenten. Men statsråd Solvik-Olsen svarer.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:58:48]: Det gjør jeg gjerne.

Som jeg prøvde å si avslutningsvis i mitt svar, er en plan et forsøk på å skissere hvor en skal gå videre slik at alle går noenlunde i takt og koordinerer investeringer med hverandre. Men en er ikke bundet til å måtte følge den. Dagens regjering gjorde endringer i forrige regjeringens nasjonale transportplan ved at vi økte bevilgningene, oppprioriterte vedlikehold og lignende. Vi fulgte heller ikke forrige nasjonale transportplan slavisk, vi gjorde det vi mente var best for landet, som gjorde at vi fikk mer igjen for pengene og bedre infrastruktur enn om vi hadde fulgt planen. I det ligger det alltid en frihet til å kunne gjøre justeringer i planen underveis. De frihetene vil også lokale myndigheter ha når de får overført midler og myndighet til å gjøre sine vedtak. Det betyr ikke at jeg nødvendigvis anbefaler at de bør gjøre det. Men det kan hende at det skjer en utvikling der næringspotensialet i en havn blir større enn det en trodde, eller gjerne mindre enn det en trodde, og der det vil være fornuftig for alle forhold at en gjør justeringer i forhold til den ... (presidenten klubber).

Ingalill Olsen (A) [11:59:56]: Betyr det samferdselsministeren sier, at i framtidig rullering av NTP, vil fiskerihavner bli tatt ut og vil kun være regionens ansvar, og at regionen planlegger dem? Og det vil ikke bli diskutert i Stortinget hvilke fiskerihavner som skal prioriteres?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:00:15]: Det er noe av det vi må komme tilbake til når vi ser nøyaktig hvordan vi skal gjøre denne overføringen, for å sikre at vi klarer å opprettholde tempoet i å bygge ut fiskerihavnen, men også sørge for at nødvendige ressurser og myndighet kommer på plass i fylkene så tidlig at vi ikke får et gap i

framdriften. Jeg synes det er naturlig når en diskuterer fiskeripolitikk og lignende, at en også ser på fiskerihavneutbygging og oppgradering. Men det er ikke nødvendigvis slik at det er Stortinget som skal pålegge fylkene hvilken prioritering de skal ha. Da forsvinner poenget med å gi økt makt og myndighet til regionene. Men i den nasjonale transportplanen som foreligger nå, er det gjort en politisk og faglig vurdering av hva som er fornuftig rekkefølge. Jeg ville ha anbefalt at den ble fulgt, men som med alt annet som ligger i Nasjonal transportplan, kan en justere kursen avhengig av hva som skjer i verden rundt oss, og hva som dukker opp av nye muligheter eller nye utfordringer. Slik sett vil ikke det være annerledes for fiskerihavner enn det er for alle andre prosjekt i planen.

Spørsmål 6

Steinar Ness (Sp) [12:01:26]: Eg tillèt meg å stille følgende spørsmål til samferdselsministeren:

«Både folkevalde og næringslivet har kritisert tilbudet ved Florø lufthavn etter at lufthamna vart kommersialisert. Før valet hausten 2017 lova Samferdselsdepartementet at ei utgreiing om FOT-rutene skulle vere klar ved årsskiftet. Representantar frå regjeringspartia skapte eit inntrykk av at Flora lufthavn kunne få FOT-ruter frå sommaren 2018.

Kvifor er denne utgreiinga forseinka, og når vil ho vere ferdig og offentleg?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:02:10]: Jeg er opptatt av at vi skal ha et best mulig flytilbud i hele landet, og gjennom FOT-rutesystemet bidrar vi til å finansiere fra statens hender at det er et minimum av flytilbud til en del flyplasser der en regner med at kommersielle krefter ikke ville levert på egen hånd. Så er det alltid en vurdering av når en rute er kommersiell eller ikke, og her får vi gode innspill fra ulike forskningsorganer når en skal i gang med nye anbudsrunder, for å sikre at vi ikke ødelegger et marked som fungerer, men at vi bidrar med transporttjenester der det faktisk trengs.

Vi har satt i gang en ny utredning i forbindelse med at vi skal ha nytt tilbud på regionale ruteflygninger i Sør-Norge fra 1. april 2020. Den rapporten skulle etter planen vært klar i midten av januar 2018, men av ulike årsaker har den blitt forsinket. Det er i den forbindelse vi viste til at det er naturlig at en også gjør en ny vurdering av om Florø bør være en kommersiell lufthavn, eller om de flyrutene som i dag er kommersielle, bør tilbake i FOT-rutesystemet. Denne rapporten er som sagt forsinket, men vil bli klar i løpet av februar, etter det vi blir fortalt, og Florø er da et av de temaene i utredningen. Når den utredningen er klar, vil den bli offentliggjort og vil sann-

synligvis bli gjenstand for offentlig debatt og høring, som vil gi oss innspill på om det er andre synspunkt enn det de som har gjort utredningen, har lagt til grunn. Vi skisserte en mulig hurtigprosess fra høsten 2017, som det blir påpekt her, for å se på muligheten for reetablering av FOT-ruter rundt sommeren 2018, men vi informerte samtidig om at Samferdselsdepartementet ikke ville ta endelig stilling til dette før nettopp denne utredningen var klar, og den er altså nå litt forsinket.

La meg bare i den debatten som går på flyrutene til og fra Florø, minne om at noen tror at hvis en bare kommer inn i en FOT-rute, får en mange flere avganger. Hvis en ser på de stedene som er FOT-ruteflyplasser i dag, er det ikke flere avganger enn det en allerede har på Florø, så det å gjøre en endring inn i FOT-rutesystemet betyr ikke nødvendigvis flere avganger, men det kan bety at en i framtiden stenger for konkurranse som kunne gitt flere avganger. Det ville i så fall vært uheldig. Derfor er jeg opptatt av at vi skal se situasjonen på Florø konkret. Jeg har vært og besøkt flyplassen, jeg har vært i regionen flere ganger. Det som er en av hovedutfordringene for Florø nå, er den nedgangen som har vært i oljesektoren, som har ført til en betydelig reduksjon i antall offshore-reiser med helikopter, som igjen har slått ut på flyplassen. Vi har sett lyspunkter i de siste månedene, der enkelte måneder har hatt en oppgang sammenlignet med året før, men samlet sett har det vært en nedgang på Florø. Da forstår jeg godt hvorfor det er en diskusjon om dette, i håp om og tro på at en FOT-rute vil redde det. Men som sagt, sammenlignet med FOT-rutesystemet andre steder ville vi sannsynligvis endt opp med et flytilbud som var ganske likt det de kommersielle tilbyr.

Steinar Ness (Sp) [12:05:13]: Ja, eg er kjend med at statsråden i morgon skal ha møte med folkevalde og representantar frå Florø om denne saka.

Flyrutetilbudet er viktig for Florø og kysten av heile Sogn og Fjordane, og eg høyrer no at statsråden i realiteten argumenter mot dei synspunkta som kjem frå folk lokalt, som har ynskt at flyplassen igjen skulle kome inn i FOT-rutesystemet, og det vart jo skapt forventningar frå Samferdselsdepartementet om at det skulle kunne vere mogleg allereie frå sommaren 2018.

Er det rett forstått at dei forseinkingane som no har skjedd, gjer det uaktuelt å få på plass nye rutetilbud for sommaren 2018, og skal eg forstå statsråden slik at han i møtet som kjem, vil argumentere mot dei standpunkta ein har i saka lokalt?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:06:07]: Jeg besøkte flyplassen i fjor vår, og jeg fikk akkurat de samme argumentene som representanten her gir inntrykk av at jeg skal få høre én gang til, og i så fall kommer det ikke fram noe nytt. I de ønskene som da kom, hadde en tro på at

hvis en bare får FOT-rute, vil en få flere avganger enn det en har i dag, men da viser jeg til at slik FOT-rute-systemet er satt opp, vil ikke det være tilfellet. Hvis en ønsker FOT-rute, må en også være klar over hvilke muligheter og ulemper som ligger i det. Det betyr, igjen, at hvis målsettingen er å få flere avganger fra Florø, er det bedre å bruke energien sin inn mot Widerøe og vise at det er et økt transportpotensial som gjør at de kan tjene mer penger, enn å gå til politikerne og si at vi skal ha et anbud på denne strekningen, som ville endt opp med det samme antall avganger som i dag.

Så det handler om å bruke energien sin inn mot rett sted, og det er per i dag Widerøe. Vi har sett at det har gitt resultater i andre deler av landet når de har jobbet mot flyselskapene.

Steinar Ness (Sp) [12:07:16]: Eg er litt overraska over svaret. Når dette er ei sak, er jo det fordi dei som brukar flyplassen lokalt, næringslivet og dei folkevalde i Florø kommune oppfatta at tilbodet ved flyplassen etter kommersialiseringa først vart dyrare, men òg dårlegare, med færre avgangar, og det er òg høg grad av kanselleringar.

Så mitt ynske er at statsråden ikkje går til møte med dei lokale representantane som kjem, med konklusjonar han har trekt på førehand, som han gjev uttrykk for i dag, men at han kan vere meir audmjuk og lyttande til dei synspunkta som kjem fram, i samsvar med det som vart sagt i førre svar om at ein hadde veldig tru på dei lokale prioriteringane og vurderingane i viktige politiske saker.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:08:12]: Vi har vurdert om en skal overføre ansvaret og mulighetene for kjøp av flyruter nettopp til fylkene, sånn at de kan gjøre de prioriteringene. For det å bli en FOT-rute er jo ikke gratis, og jeg har ikke sett at Senterpartiet heller har prioritert penger til det som Senterpartiet her gir inntrykk av ville blitt en realitet hvis de hadde styrt selv.

Det jeg påpeker, er ikke nødvendigvis konklusjoner, men det er argumentene om at det å bli FOT-rute gir ikke et bedre tilbud enn det en har i dag. Det at det var flere avganger før, var ikke fordi kravene var annerledes, men fordi Widerøe da hadde flere flyavganger på toppen av det som var FOT-rutekravet.

Men vi har sett at også andre steder, der en har hatt en betydelig nedgang i offshore-trafikken, har en fjernet en del av de ekstra avgangene som Widerøe hadde. Det er å ta inn over seg fakta, sånn at en – når vi diskuterer hva som er best for en flyplass – forholder seg til virkeligheten og ikke tror at hvis det bare blir en FOT-rute, får en et helt annet tilbud, for det er ikke tilfellet.

Spørsmål 7

Sverre Myrli (A) [12:09:23]: «Bane NOR har hevet kontrakten med Follobane-entreprenøren Condotte. Før den siste milliardkontrakten med det italienske selskapet ble inngått, fikk det daværende Jernbaneverket sterke signaler i en evalueringsrapport om at gjelda i selskapet var skyhøy, og at likviditeten var svak.

Hvordan kunne staten inngå kontrakt med italienske Condotte etter at varsellampene lyste, og hvilke tiltak er gjort for at noe lignende ikke skal skje igjen?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:10:01]: Vi har veldig mange store infrastrukturprosjekter rundt omkring i landet. Follobane-prosjektet er et av de desidert største, men vi har nylig satt i gang Rogfast-prosjektet, og vi har Ryfast under bygging. Det er over 60 store veiprosjekter som pågår i dette landet. For meg er det viktig å sikre at vi inngår kontrakter som er best mulig, ikke bare på pris i utgangspunktet, men også at de er såpass gode for entreprenørene at de gjennomfører dem på en god måte. Det er dyrt for staten hvis kontrakter må brytes underveis. Det har ligget til grunn i hele den måten vi har tilnærmet oss samferdselspolitikken på. Derfor er det trist å se at på Bane NORs Follobane-prosjekt har en fått den situasjonen at Condotte ikke kunne levere arbeidet i tråd med det de var pålagt å gjøre.

Problemstillingen her er dog ikke Condotte og Follobanen konkret. Det er en utfordring som selskapet har fordi de ikke har fått betalt for en del oppdrag de har hatt i Italia og Algerie. Fordi oljeprisen har gått ned, har noen av de kontraktene de har hatt i andre land, ikke blitt betalt i tide, rett og slett fordi de som skulle betale det, ikke hadde inntekten lenger. Når de nå har fått en bedre situasjon, med økte oljepriser, har skyldnerne prioritert å betale gjeld der det er pågående prosjekter, og siden Condotte er ferdig med sine prosjekter i Algerie, har de stått lenger på ventelisten. Det har skapt likviditetsproblem.

Jeg skylder også å gjøre oppmerksom på at Bane NOR sier til oss at Condotte har levert godt arbeid på det de har hatt kontrakt på i Norge. Det hjelper likevel ikke hvis selskapet kommer i en likviditetsskvis som gjør at de ikke kan betale sine underentreprenører, og arbeidet stopper opp. Derfor har vi vært veldig opptatt av at vi skulle få løst den problemstillingen som kom nå, slik at ikke vi her i Norge blir skadelidende som følge av at en stor entreprenør har problemer andre steder.

Når det gjelder kontraktsinngåelsen, har jeg brukt en del tid på å forstå dette, for dette er noe som våre fagfolk i det daværende Jernbaneverket gjorde. Det er ikke KPMG-rapporten som har vært grunnlaget for kvalitets-sikringen av entreprenørene. Det har vært noe som heter TransQ. Det er det systemet som brukes til leveranser.

De fleste bedriftene i det nordiske infrastrukturmarkedet bruker dette. Det er det som har ligget til grunn for kvalifiseringen. Det var ingenting i det som ga rødt lys, i den forstand at en ikke kunne gå videre. På en del områder viste TransQ-rapporten at Condotte var bedre enn konkurrenter, på andre områder var de dårligere enn konkurrenter. Det lå til grunn da kontrakten ble inngått.

Det har også vært en KPMG-rapport, som Jernbaneverket har hatt for å se på prosjektet totalt sett, og for å se om det var noe de måtte følge opp spesielt. Det er riktig at det på noen punkter i den var en dårlig rating på ... (presidenten klubber).

Presidenten: Tiden er ute.

Sverre Myrli (A) [12:13:07]: Jeg skal være enig med samferdselsministeren i at dette er rimelig komplisert, og jeg vil takke for at han har brukt tid på å sette seg inn i et vanskelig område. Det viktige nå er at vi lærer for framtida, både departementet, Bane NOR og andre underliggende etater, slik at noe liknende ikke skjer en gang til.

Jeg fikk ikke helt klarhet i alt samferdselsministeren sa, så spørsmålet mitt er: Medfører det ikke riktighet, det som har blir hevdet utad, at det forelå en rapport – som var bestilt av Jernbaneverket – før Oslo S-kontrakten med Condotte om Follobanen ble undertegnet, og at det i den rapporten ble slått fast at gjelda i selskapet var veldig høy, og at likviditeten var dårlig?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:14:03]: Jeg skal prøve å ta opp igjen tråden der jeg slapp – beklager at jeg slapp opp for tid.

Kvalifiseringen av leverandørene ble gjennomført gjennom kvalifikasjonsordningen som heter TransQ. Det lå til grunn. Condotte ble kvalifisert med god margin til å inngi tilbud i henhold til de kvalifikasjonskravene som der var satt. Det gjaldt også kravet til likviditet. Så beslutningspunktene de hadde, basert på det som har vært standard måte å gjennomføre det på, viste at det var grønt lys på dette.

KPMG-rapporten må ikke forveksles med den økonomiske kvalifiseringen av tilbyderne som fant sted i anskaffelsesprosessen. Det er en utredning som ble gjort for å få en bred og overordnet vurdering av samtlige tilbydere – deriblant Condotte – og deres økonomiske stilling, for å monitorere leverandørenes status. Det var mer en rapport som Jernbaneverket kunne bruke til å få vite om det var noe de måtte være spesielt oppmerksomme på når de skulle følge opp prosjektet i drift. Der kom det fram noen punkter som gjorde at de ble mer oppmerksomme på dette, men som ikke ville vært nok til å diskvalifisere for videre kontrakt.

Sverre Myrli (A) [12:15:09]: Vi må se framover, og jobben for alle nå er å sørge for at vi prøver å unngå at noe liknende kan skje igjen. Dessverre har vi nå etter hvert dårlige erfaringer med flere utenlandske entreprenører på store norske bygge- og anleggsprosjekt. La meg bare presisere at jeg ikke legger ansvaret for det på den nåværende samferdselsministeren alene. Men det samferdselsministeren kan gjøre noe med, er hvordan vi stiller oss i framtida, og hva vi gjør med store bygge- og anleggsprosjekter framover, for det er jo helt riktig som samferdselsministeren sier: Det er stor enighet i denne salen om at vi skal bruke mye penger på samferdselsprosjekter i årene som kommer.

Spørsmålet mitt til samferdselsministeren er: Jobber regjeringen fortsatt aktivt for å få utenlandske entreprenører til å bygge nye samferdselsprosjekter i Norge?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:16:11]: La meg bare først si at Bane NOR har spisset og utvidet sine krav til finansiell prekvalifisering av nye kontrakter. Så de har også tatt lærdom av dette, nettopp for å unngå at det skjer igjen.

At det kan bli likviditetsutfordringer for ethvert selskap – norsk eller utenlandsk – som følge av at andre ikke betaler sine kontrakter, kan skje. Så å prekvalifisere og gå igjennom regnskapet er ingen garanti for at det ikke oppstår noe i løpet av byggeperioden – to, fem eller ti år etter at kontrakt er inngått.

Når det gjelder holdningen til utenlandske entreprenører: Jeg, som samferdselsminister, har ikke gjort det som min forgjenger gjorde, nemlig reist til utlandet for å hente utenlandske entreprenører, som tidligere samferdselsminister Marit Arnstad gjorde. Vi har ikke i Nasjonal transportplan skrevet at vi ønsker å legge til rette for utenlandske entreprenører, slik som det sto i den rød-grønne regjeringens nasjonale transportplan. Vi har vært opptatt av at det skal være sunn konkurranse, men vi har også vært opptatt av at vi skal utvikle norsk næringsliv og norske arbeidsplasser her, og det kommer til å ligge til grunn for mitt arbeid videre. Det er f.eks. stort sett kun norske entreprenører som vinner veikontrakter nå, i motsetning til før.

Spørsmål 8

Ivar Odnes (Sp) [12:17:31]: Spørsmålet gjeld same sak:

«Bane NOR varsla 30. januar at dei heva kontrakten med totalentreprenør Condotte grunna økonomiske problem. Condotte har hatt to av Follobane-prosjektets totalkontraktar.

Kan statsråden forsikra at dette ikkje skal forseinka framdrifta på utbygginga av Follobanen?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:17:59]: Jeg skal ikke gjenta alt jeg sa i forrige svar, men bare understreke at dette er et stort prosjekt. Det er viktig for oss at en har framdrift, både fordi det er en viktig del av det totale transportsystemet som vi nå bygger mot Akershus og Østfold, fordi det er viktig for å kunne få forbedringer av rutetilbudet så fort som mulig, og fordi det er vanvittig mye penger. Forsinkelser her vil påføre oss ekstra-kostnader i 100-millionerkronersklassen, rett og slett fordi bare det å ha en organisasjon i den størrelsen gir store utgifter, og hvis vi bruker ett år ekstra, er det unødvendige utgifter.

Det er også grunnen til at Bane NOR så raskt gikk inn og kansellerte avtalene som de hadde med Condotte, for når Condotte ikke kunne garantere at framdriften ble opprettholdt, og ikke kunne garantere at underentreprenørene gjorde jobben sin, så vi at risikoen på vår hånd ville vokse for hver uke som gikk. Det ville kunne påføre oss store kostnader hvis en endte opp med at noe ble ferdig i 2022 i stedet for i 2021, som er planen. Det er grunnen til at en gjorde det som egentlig er ganske drastisk – å kansellere en så stor avtale med en aktør som i utgangspunktet har gjort en god jobb på vårt prosjekt. Men det hjelper ikke om en har gjort en god jobb på vårt prosjekt fram til nå, hvis en ikke kan garantere for det videre også.

Når en fra Bane NORs side har gjort dette, er det for å minimere risikoen for både kostnadsøkning og forsinkelser.

Jeg kan ikke i dag garantere at det ikke vil dukke opp nye skjær i sjøen, men Bane NOR sier til oss at de mener at situasjonen er slik at ting har kommet så kjapt i gang igjen at en sannsynligvis vil kunne ha den framdriften som lå til grunn, og minimere – forhåpentligvis nulle ut – eventuelle risikoer for kostnadsoverskridelser. Det er fortsatt for tidlig å kunne gi det svaret med to streker under, men de grepene som har blitt gjort, har blitt gjort nettopp med den hensikt å holde på framdriften, holde kostnadene nede og ha kontroll på prosjektet. Det betyr at Bane NOR er i en litt uvant situasjon ved at de nå overtar den rollen som entreprenører tidligere har hatt, men foreløpig har jeg full tillit til de beslutningene de har tatt. Etter de møtene jeg har hatt med Bane NOR, har jeg stor tillit til deres prosjektledere og organisatorer. De har veldig god innsikt i både sitt eget prosjekt – naturlig nok – men også i de problemene som Condotte hadde. Det tyder på at de er tett på ballen.

Ivar Odnes (Sp) [12:20:40]: Det var tidleg på sommeren i fjor at det begynte å verta betalingsproblem. Underentreprenørar ville ikkje levera betong, og det vart varsla at ein kunne få forseinkingar. Det gjekk altså over eit halvt år før det vart teke grep av Bane NOR overfor

entreprenøren. Har Bane NOR god nok kompetanse når kontraktar vert inngått, og har dei god nok kompetanse som byggherre når slikt kan dra ut i tid, og når det fyrst no vert teke grep?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:21:27]: Generelt sett mener jeg det er god kompetanse. Det er alltid litt vanskelig å spå om framtiden. Da en fikk varselsignalet i sommer, gjorde det at Bane NOR ble ekstra oppmerksom på dette, og ut ifra de orienteringene jeg har fått underveis, er jeg ikke i tvil om at de har vært på ballen og forstått hva som skjer. Samtidig er det vanskelig av den grunn å konkludere med at utfallet er gitt for Condottes del. Når det er andre lands skyldnere som skylder Condotte penger, vet ikke vi om det nødvendigvis betyr at den gjelden ikke vil bli betalt, eller om den vil bli betalt. Hvis vi alltid skulle forskuttert med at alt vil gå dårlig, kunne en selvsagt allerede i sommer ha tatt for gitt at det bare var å sette i gang prosessen med en gang. Rent juridisk ville da risikoen ha vært langt større, vil jeg tro, for en kunne ikke bevist at dette kun ville hatt et negativt utfall. Da hadde sannsynligheten for en stor erstatningssak vært der – det er nedsider også med å ta forhastede beslutninger.

Ivar Odnes (Sp) [12:22:38]: Eg takkar for svaret.

Det er òg ei bekymring for underentreprenørane som vert ramma av denne saka. Det er ein del underentreprenørar som er utruleg kritiske til det å vera underentreprenør i totalentreprisar. Eg reknar med at statsråden er klar over den situasjonen som er i bygg- og anleggsbransjen innanfor dette. Har statsråden gjort ei vurdering av kva slags grep ein kan ta for å sørgja for at underentreprenørane har ei sterkare stilling i porteføljen til totalentreprenøren?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:23:27]: For meg er det viktig å bidra til at når vi bygger Norge, skal vi også bygge norsk næringsliv og norsk kompetanse. Det er viktig at vi prøver å få norsk arbeidskraft til å være kvalifisert og til å vinne i konkurransene. Når vi ser på statistikken for de siste årene, ser vi at både i 2015 og i 2017 har norske entreprenører vunnet stort sett alle veikontraktene. Vi snakker om 95–97 pst. av alle kontraktverdier. I 2016 var det litt lavere for de norske entreprenørene, men sammenliknet med f.eks. 2012, da utlendingene vant nesten halvparten, er det blitt en betydelig forbedring.

Det er viktig at vi har kontrakter som gjør at vi både får mye igjen for pengene – skattebetalernes penger – og klarer å se leverandørmarkedet som er, til å spille godt med både de store og mange av de små og middels store. Derfor har Vegvesenet sagt at de ønsker flere totalentrepriser på middels store prosjekter, som gjør at f.eks.

dagens MEF-entreprenører, Maskinentreprenørenes Forbunds entreprenører, vil kunne være sine egne sjefer og ikke måtte være en underleverandør.

Vi har også satt grenser for hvor mange nivåer med underleverandører en kan ha. Det gjør igjen at en styrker underleverandørens rolle.

Spørsmål 9

Kari Henriksen (A) [12:24:47]: «Borgestadklinikken får ikke tildeling i den nye anbudsrunden i Helse Sør-Øst. Det vil kunne få konsekvenser for Lolandsheimen i Vennesla kommune og for rundt 70 ansatte der. Dette er distriktsarbeidsplasser med stor betydning for ansatte og lokalsamfunn.

Er dette å anse som virksomhetsoverdragelse, hvilke konsekvenser får det for de ansatte, hvilke føringer har statsråden gitt for hvordan personell skal ivaretas ved opphør av avtaler, og hva vil statsråden gjøre for å sikre at arbeidsplassene fortsatt blir i distriktet?»

Statsråd Bent Høie [12:25:24]: Først: Det innledende premisset i spørsmålet er feil. Borgestadklinikken og Blå Kors har jo fått tildelt den vesentligste delen i den nye anbudsrunden i Helse Sør-Øst.

Den 1. april 2016 valgte Blå Kors å si opp den langsiktige rammeavtalen de hadde med Helse Sør-Øst om behandlingstilbudet ved Borgestadklinikken. Dette skjedde etter at de selv hadde gjort en vurdering av virksomhetens økonomiske bærekraft. Etter dette har Helse Sør-Øst måttet gjennomføre en offentlig anskaffelse for å erstatte tjenestetilbudet når avtalen opphører.

Kjøp av helsetjenester er underlagt regelverk for offentlige anskaffelser, og Helse Sør-Øst har ikke anledning til å gjøre en direkte anskaffelse fra Borgestadklinikken. Borgestadklinikken har gitt sitt tilbud i konkurranse med elleve andre, og de har beskrevet de tjenestene de ønsker å tilby, med tilhørende priser. Klinikken har blitt tildelt omfattende kontrakter, både volummessig og økonomisk, men tilbudet de ga for lokasjon i Loland og Bragernes, nådde ikke opp i konkurransen.

Foruten Borgestadklinikken har Tyrilistiftelsen i Skien og Arendal, Skjelfoss Psykiatriske Senter i Hobøl og Manifestsenteret blitt tildelt avtaler. Alle disse er gode private, ideelle leverandører. Det er Helse Sør-Øst som har ansvar for denne anskaffelsen og tilhørende vurderinger, både den konkrete anskaffelsen og det helhetlige tilbudet i regionen.

Jeg har ikke oppfattet at noen av tilbyderne har bestridd prosessen etter at tildelingen er rettslig.

Det er selvfølgelig krevende for en virksomhet som Borgestadklinikken å måtte omstrukturere tilbudet sitt i tråd med den nye avtalen om tjenestekjøp. Helse Sør-

Øst har imidlertid uttrykt at de vil strekke seg langt. Blant annet vil de bidra med midler og inngå en avtale med Borgestadklinikken for å sikre at pasienter og ansatte ved Lolandsheimen og Bragernes blir ivaretatt.

Når det gjelder spørsmålet om virksomhetsoverdragelse, har Helse Sør-Øst opplyst at de ikke har satt krav om dette i anbudsdokumentene. En viktig årsak til dette er at slike føringer vil kunne innebære en betydelig innskrenkning i de konkurransemessige sidene ved anskaffelsen. I noen tilfeller kan det likevel være sånn at det stilles krav om dette ved tildeling av kontrakter, og en må vurdere om prinsippet om virksomhetsoverdragelse kan gjøres gjeldende i de konkrete anbudene som går ut.

Jeg vil minne om at denne anskaffelsen først og fremst handler om tilbudet til rusavhengige i regionen, og at disse nå får et tilbud ved at en har fått på plass en avtale med flere private tilbydere. Det er også verdt å merke seg at Helse Sør-Øst har avsatt en større økonomisk ramme i dette tilbudet enn tidligere, og at man også har prioritert tilbud til pasienter med omfattende tilleggsproblematikk.

Kari Henriksen (A) [12:28:30]: Jeg registrerer at statsråden er opptatt av å beskrive prosessen og legge ansvaret på foretaket, men det er helseministeren som har det overordnede ansvaret for at 65 ansatte ved Lolandsheimen risikerer å miste jobbene sine.

Arbeiderpartiet var pådriver for å få inn ideelle aktørers rolle i lov om anskaffelser. Mener statsråden at man i anbudsprosessen har lagt vekt på Stortingets klare forventninger om bruk av ideelle i anbudsprosesser, og hva har statsråden gjort for å forsikre seg om at Stortingets intensjoner følges opp, slik at ideelle arbeidsplasser ved Loland kunne blitt videreført?

Statsråd Bent Høie [12:29:15]: Alle de tre som har fått avtale, er ideelle, så jeg oppfatter ikke at det spørsmålet er relevant i den sammenhengen.

Selv om dette anbudet gikk ut på et tidspunkt da de nye vurderingene av regler for offentlige anskaffelser ikke var ferdig, og jeg ikke hadde gitt det oppdraget som jeg nå har gitt, for 2018, som er veldig tydelig på muligheten for reservasjon for anbud fra ideelle, er likevel resultatet av denne anbudsprosessen at alle aktørene som har fått avtale, er ideelle, og derfor er ikke den problemstillingen relevant.

Kari Henriksen (A) [12:29:56]: Det som er konsekvensen, er i hvert fall at det blir et oppsplittet fagmiljø, og at arbeidsplasser forsvinner fra distriktene – arbeidsplasser som er sårt tiltrengt. Helseministeren er også øverste ansvarlig for at noen av de 37 behandlingsselsene i Loland, i hovedsak langtidsplasser, som statsråden var inne på, risikerer å bli fjernet fra Agder.

Mener helseministeren at det er i tråd med gode faglige og politiske vurderinger å la personer med alvorlig rusavhengighet flytte lenger bort fra sin lokale tilhørighet, fra barn, relasjoner, nettverk og stedet som de skal rehabiliteres tilbake til, for å få behandling?

Statsråd Bent Høie [12:30:42]: Innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling er det helt vanlig at pasientene ønsker å få behandling på institusjoner som ligger andre steder enn der de bor. Det er derfor i stor grad bruk av fritt behandlingsvalg i den ordningen.

Tyrilistiftelsen, som er en av de tre som har fått anbud, har lokasjon både i Skien og i Arendal, så det vil også være lokasjoner i Agder etter det nye anbudet.

Når det gjelder kvaliteten på tilbudet, er det noe som alle de som deltar i anbudene, må legge vekt på. Det som også er ytterligere lagt vekt på i dette anbudet, er bl.a. å styrke tilbudet til pasienter med sammenhengende utfordringer innen rus og psykisk helse og til ungdom som før har hatt et for dårlig tilbud i denne regionen.

Spørsmål 10

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:31:47]: «Siden åpningen i 2015 har antallet korridorpasienter på Sykehuset Østfold, Kalnes, doblet seg fra år til år. I 2016 var det 1 610 korridorpasienter på sykehuset, og i 2017 var antallet 3 860 pasienter.

Hvordan henger dette sammen med statsrådets nullvisjon for korridorpasienter, og hvordan vil han som statsråd gå inn i denne problematikken?»

Statsråd Bent Høie [12:32:22]: Det å være syk og ligge på korridor er en uverdigg situasjon for pasienter. Det er også et hinder for god kvalitet i behandlingen og dårlig for helse, miljø og sikkerhet for de ansatte på sykehusene. Det har heldigvis vært en gradvis reduksjon i andelen korridorpasienter de siste årene. Andelen korridorpasienter nasjonalt er på 1 pst., dvs. en liten nedgang fra samme periode året før. For å holde fast ved denne riktige utviklingen har jeg slått fast overfor helseregionene at vi ikke skal ha korridorpasienter i norske sykehus.

Men det er fortsatt store forskjeller mellom sykehusene. Noen har relativt mange korridorpasienter, andre har ingen. De viktige resultatene for de enkelte sykehusene er offentlige, slik at sykehusene kan bruke dette til å forbedre kvaliteten, sammenlikne seg med og ikke minst lære av hverandre. Tallene fra helsenorge.no viser at Sykehuset Østfold Kalnes er et av de sykehusene som har høyest andel korridorpasienter. Helse Sør-Øst har nylig fått en redegjørelse fra Sykehuset Østfold om utfordringer og tiltak for å bedre situasjonen for korridorpa-

sienter både på kort og på lang sikt. På kort sikt handler det om å håndtere situasjonen knyttet til influensautbruddet. Det gjøres bl.a. ved å øke bemanningen ved akuttmottaket, ved døgnområdet og på laboratoriet som analyserer influensaprøver. På lengre sikt handler det om å forebygge innleggelse i sykehus. Et nytt prosjekt vil styrke oppfølgingen av pasienter med kroniske sykdommer utenfor sykehuset. Det skjer bl.a. ved å forbedre samhandlingen med fastleger og primærhelsetjenesten. Målet for prosjektet er å forlenge de gode periodene for kronikere og forebygge innleggelse gjennom en tidlig intervensjon. Sykehuset er også opptatt av å frigjøre kapasitet. Blant annet ser de på ulike måter å redusere liggetid på, og de samarbeider også tett med kommunene om rask utskrivning av ferdigbehandlede pasienter.

Jeg legger til grunn at Sykehuset Østfold setter i verk tiltak for å sikre at aktiviteten planlegges i tråd med pasientenes behov. Jeg oppfatter at sykehuset jobber aktivt med å håndtere utfordringene knyttet til korridorpasienter, ut fra den redegjørelsen som jeg har mottatt nå i januar. Det er viktig at sykehuset prioriterer dette arbeidet, og jeg følger selvfølgelig opp denne situasjonen i styringsdialogen som jeg har med Helse Sør-Øst.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:34:51]: Det er ekstra trist at antallet korridorpasienter på Kalnes går opp når det er mot trenden i nasjonen for øvrig, for det er et nytt sykehus. Det er ikke bygd for korridorpasienter. Korridorene er ekstra smale. Antallet pasienter på Sykehuset Østfold er økt med 10 pst. de siste to årene. Samtidig har man ikke fått ut pasienter fra akuttmottaket slik som det er forutsatt. I tillegg skal man fra 1. mai i år motta alle pasienter fra Vestby. Hadde det ikke vært en god idé at statsråden satte en fot i bakken og sa at nå evaluerer vi kapasiteten ved Kalnes før man mottar nye pasienter også fra Vestby?

Statsråd Bent Høie [12:35:43]: Det er klart, som også representanten er inne på, at det nye sykehuset på Kalnes har hatt utfordringer med egen kapasitet. Derfor er overføringen fra Vestby utsatt allerede. Erfaringen tilsier at når man tar i bruk nye sykehusbygg, som innebærer mange nye måter å jobbe på, ikke minst nye ny teknologi, som det er på Sykehuset Østfold, tar det tid å utnytte de mulighetene som ligger i de nye arbeidsmetodene.

Samtidig er det utfordringer som vi er nødt til å lære av, f.eks. når det gjelder størrelsen på akuttmottaket. Jeg oppfatter at Helse Sør-Øst og ledelsen ved sykehuset jobber aktivt med dette, og vurderer sykehuset det dit hen at de ikke har mulighet til å motta pasienter fra Vestby, mener jeg at det er de som i første omgang er best til å gjøre den type vurderinger. Jeg vil selvfølgelig

alltid være lydhør hvis jeg får den type tilbakemeldinger.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:36:46]: Kommunene i Østfold tar et stort ansvar for de utskrivningsklare pasientene, og det får de også skryt for. Samtidig opplever jeg at styret i Sykehuset Østfold og sykehuset er veldig aktive og tar grep selv. Men det kan ikke være slik i en foretaksmodell at man skal fraskrive seg alt politisk ansvar. Eierne må også være aktiv og følge situasjonen nøye. Jeg spør igjen statsråden: Hadde det ikke vært lurt med en evaluering av kapasitet og behov på Kalnes før man tar imot nye pasienter?

Statsråd Bent Høie [12:37:28]: Jeg er helt enig i at jeg som helseminister både skal være aktiv og bidra til gode løsninger. Jeg tror at min aktivitet og vilje til å gripe inn og ta beslutninger i sykehusene, målt opp mot mine forgjengere, vil stå seg veldig godt i en evaluering, og jeg går dypt inn i sakene. Men jeg er også av den veldig klare oppfatning at de som har best mulighet til å vurdere den konkrete situasjonen, er de som faktisk jobber på sykehusene, og ledelsen der. Har de vurderinger som gjør at de ønsker at jeg skal gjøre om på vedtak som måtte fattes f.eks. i foretaksmøtet, er min dør alltid åpen, og jeg er alltid åpen for å gjøre nye vurderinger hvis de som er berørt av beslutninger, mener at en har behov for f.eks. mer tid.

Spørsmål 11

Kjersti Toppe (Sp) [12:38:38]: «I regjeringserklæringa står det at regjeringa vil etablere fleire behandlingssassar og betre ettervern for alkoholmisbrukarar. Men Borgestadklinikken, avdeling Bragernes, har nyleg tapt anbodet til Helse Sør-Øst om vidare drift av 25 behandlingssassar og avrusingsplassar for alkoholmisbrukarar.

Vil statsråden bidra til at Borgestadklinikken Bragernes kan få forlengja sin avtale, utsetje avgjerda og avklare korleis vekst i behandling kan skje, slik at regjeringserklæringa blir følgd opp?»

Statsråd Bent Høie [12:39:10]: Jeg vil minne om at denne anskaffelsen først og fremst handler om tilbudet til rusavhengige i regionen, og at disse nå får et godt tilbud ved flere private tilbud som har fått avtale. Det er også verd å merke seg at Helse Sør-Øst har avsatt en større økonomisk ramme til dette tilbudet enn tidligere. Det er nå fire leverandører som tilbyr de etterspurte tenestene, det vil si Tyrilistiftelsen i Skien og Arendal, Manifestsenteret i Røyken og Skjelfoss psykiatriske senter i Hobøl, i tillegg til Borgestadklinikken i Telemark. Alle disse er gode og ideelle leverandører.

Helse Sør-Øst har orientert om at de har gjennomført en behovsanalyse som grunnlag for konkurransen. Analysen er delt inn i fem delytelser som alle forutsetter at avrusning, utredning og behandling skal integreres i den enkelte ytelse. Dette medfører at kapasiteten nå vil utnyttes bedre. Den økonomiske rammen åpner også for å styrke kompetansen i tilbudene. Det er Helse Sør-Østs oppfatning at det totale tilbudet er tilpasset de faglige kravene på en bedre måte, og kapasiteten på avrusning og behandling er opprettholdt i tråd med de styringskravene som er gitt, ifølge Helse Sør-Øst.

Regjeringen vil sørge for et godt samarbeid med aktører som bidrar til innovasjon, mangfold, kvalitet og valgfrihet i tjenestetilbudet. Helsekøene skal fortsatt reduseres, tilbudet må forbedres gjennom nye måter å jobbe på, og brukerne skal sikres valgfrihet. Det framgår også av vår politiske plattform.

Denne konkrete anskaffelsen berører flere av disse målene. Vi får flere ideelle aktører, det er grunnlag for både innovasjon og større mangfold, og ikke minst større valgfrihet for brukerne. De økonomiske rammene bidrar også til å styrke kompetansen og muligheten for de ideelle aktørene til å gi gode tjenester i tilbudet.

Regjeringen er opptatt av å styrke tjenestetilbudet til de mest utsatte, og vi viderefører derfor den gylne regel innenfor rus og psykisk helse. Vi vil også arbeide for å etablere flere avrusningsplasser med styrket tilbud, både før og etter behandlingsopphold, og vi vil etablere flere team både i spesialisthelsetjenesten og der kommunehelsetjenesten deltar.

Vi er også opptatt av å etablere flere behandlingssasser og bedre ettervern for alkoholmisbrukere. Det er likevel viktig å knytte dette til den generelle styrkingen av tilbudet. Tilbudet til alkoholmisbrukere skal ikke nødvendigvis avgrenses fra annen avhengighetsmedisin. Det som er viktig, er at også denne formen for misbruk skal kunne være med på å bestemme hvor de skal motta sin helsehjelp. Det betyr at det tilbudet som nå vil gis i denne regionen, der det er tilbud om avhengighetsmedisin, selvfølgelig også vil være et tilbud til alkoholavhengige.

Kjersti Toppe (Sp) [12:42:06]: Medan den nye regjeringa sat på Jeløya og formulerte regjeringssplattforma si, der ein var tydeleg på at ein skulle auka talet på behandlingssassar og få betre ettervern for alkoholmisbrukarar, skjer det motsette ute i tenestene. Eg synest at svaret frå statsråden er oppsiktsvekkjande – korleis ei kutting av total døgnbehandling ute i tenestene kan framstillast som det motsette. Og når ein snakkar om ideelle, er det utruleg å høyra at når ein taper anbod og må leggja ned ei heil avdeling, vert det framstilt som om regjeringa er opptatt av dei ideelle.

Eg vil spørja på nytt. Eg tar på alvor det som står i regjeringsplattforma om ein auke i talet på behandlingsplassar og betre ettervern for alkoholmisbrukarar. Kvifor kan ein da tillata at avdelinga i Drammen vert lagd ned?

Statsråd Bent Høie [12:43:11]: Jeg har aldri hørt representanten Toppe ta til orde for at ideelle aktører ikke skal måtte delta i konkurranse i offentlige anskaffelser for å gi sine tilbud. Det er i så fall ganske oppsiktsvekkende. Det som er situasjonen, er at vi har et felles ønske om å kunne holde noen anbud reservert for ideelle. Det var ikke tilfellet ved dette anbudet, for på det tidspunktet det anbudet gikk ut, var det ikke det som var forståelsen av lov om offentlige anskaffelser. Men det er nå fulgt opp i det gjeldende oppdragsdokumentet.

I dette anbudet er alle som har vunnet fram, ideelle aktører. Så hvis Senterpartiet nå mener at alle ideelle som har avtaler med det offentlige, skal få løpende avtaler og aldri delta i konkurranser, heller ikke mot andre ideelle, er det i så fall en politikk som vil være i strid med lov om offentlige anskaffelser.

Kjersti Toppe (Sp) [12:44:18]: Dette er ei forvridding av fakta i saka. Fakta i saka er at Helse Sør-Aust har gitt ut eit anbod i ein konkurranse mellom ideelle, som vi òg støttar, men der premissen er at dei tar ned talet på døgnplassar frå 129 til 110. I tillegg har dei reservert dei behandlingsplassane til andre føremål enn alkoholavhengigheit, bl.a. til behandlingstilbodet for ROP-lidingar, altså dei som har både rus- og psykiatriske lidingar, og til lettare abstinensplagar – altså andre pasientgrupper enn alkoholavhengige. Difor kjem dette anbudet skeivt ut, trass i at det er ein ideell konkurranse. Det trur eg helseministeren veit, og det burde han ha vore ærleg på her i Stortinget.

Så mitt spørsmål vert igjen: Når ein ser at tilbodet for dei alkoholavhengige vert svekt i dette tilbodet, kva vil statsråden gjera for å oppfylle si eiga regjeringsplattform?

Statsråd Bent Høie [12:45:19]: Jeg tar på alvor det representanten sier når hun stiller spørsmål til meg, og representanten hadde en argumentasjonsrekke om at dette anbudet svekket ideelle fordi et tilbud som ideelle drev et sted, ikke fikk fornyet avtale. Det var det premisset jeg svarte på, for den typen påstander kan ikke stå uimotsagt.

Når det gjelder folk som har en alkoholavhengighet, vil de få et tilbud på akkurat samme vilkår som en som er avhengig av et illegalt rusmiddel, gjennom den tverrfaglige spesialiserte rusbehandlingen. Men det er helt riktig at i det tilbudet som ligger ute nå, vektlegges også

et tilbud til mennesker som har en kombinasjon av alvorlig rusavhengighet og alvorlige psykiske helseutfordringer. Det er rett og slett fordi det er et av de områdene som en god behovsanalyse har vist at det har vært mangelfulle tilbud til i denne regionen, og det er en gruppe som virkelig har behov for mer hjelp.

Spørsmål 12

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:46:32]: Blå Kors Borgestadklinikken i Drammen har mista anbudet med Helse Sør-Øst RHF. Blå Kors-klinikkens målgruppe er personer med alkohol- og/eller medikamentavhengighet, samt spilleavhengige og pårørende, i hovedsak eldre personer. Ifølge Helse Sør-Øst skal disse personene i stedet få hjelp andre steder innen Vestre Viken HF. Kan statsråden redegjøre konkret for innholdet i dette alternative tilbudet?

Statsråd Bent Høie [12:47:07]: Det ligger i helseregionenes sørge-for-ansvar å tilby befolkningen de spesialisthelsetjenestene innbyggerne har behov for, i dette tilfellet helsetjenester innenfor tverrfaglig spesialisert behandling.

Helse Sør-Øst har orientert meg om at anbudskonkurransen de nå har gjennomført, er basert på en analyse av det samlede behandlingsbehovet for pasienter med rus- eller avhengighetsproblematikk i helseregionen. De oppgir at tilbudet for pårørende er et godt etablert poliklinisk tilbud i hele regionen, og at et slikt tilbud også er vektlagt i anbudet. I grunnlagsdokumentet for alle de fem delytelsene som Helse Sør-Øst la ut på anbud, framgikk det at pårørende skal involveres i pasientens behandling. Pårørende skal ivaretas, også barn og pasientens søsken, og det skal gis pasient- og pårørendeopplæring og pårørendeinformasjon.

Helse Sør-Øst opplyser videre at pårørende som trenger helsehjelp i spesialisthelsetjenesten på grunn av sin livssituasjon, også vil kunne henvises til psykisk helsevern eller tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Pårørende som har et eget rusproblem, vil kunne henvises til tverrfaglig spesialisert rusbehandling og få en selvstendig pasientstatus i et slikt program.

Helse Sør-Øst viser videre til at det er egne ruspoliklinikker i Vestre Viken som er organisert som en del av de distriktspsykiatriske sentrene. Personer i Buskerud som har behov for behandling som pårørende til en person med rusproblem, kan også henvises til det lokale DPS-et i Vestre Viken.

Helse Sør-Øst anbefaler ikke at personer med spillproblematikk innlegges i døgnbehandling dersom de ikke samtidig har avhengighet knyttet til bruk av rusmidler. Helseregionen viser videre til at det finnes egne,

veletablerte behandlingsmetoder for spilleavhengige, og som er tilgjengelige over hele landet, knyttet til DPS-ene eller ruspoliklinikkene.

Personer i Buskerud som søker behandling i spesialisthelsetjenesten for problemer knyttet til spilleavhengighet, kan henvises til det lokale DPS-et i Vestre Viken for vurdering. Det kan være aktuelt med behandling ved ruspoliklinikken ved dette DPS-et, men det kan også være aktuelt å få behandling ved andre poliklinikker i denne delen av regionen.

Noen poliklinikker og enkelte privatpraktiserende psykologer i Helse Sør-Øst har spesialisert seg på spilleavhengige og er oppført på egen ressursliste, og bl.a. ruspoliklinikken ved Drammen DPS står på denne listen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:49:36]: Utgangspunktet er jo at det er lange ventelister. Det er altså for liten kapasitet i dag til å dekke behovet. Og når statsråden refererer til behovsanalyser, er det vel en rimelig erfaring at behovet for å bistå alkoholikere ikke er et behov som går ned; det er et behov som må dekkes i større grad enn i dag.

Resultatet av det som her har skjedd, er at det både er blitt en reduksjon i antall døgnplasser og en reduksjon i poliklinisk kapasitet. Statsråden refererer eksempelvis nå til egne ruspoliklinikker. Det som er framlagt for meg, er at den polikliniske kapasiteten blir redusert med 3 500 – fra 8 600 til om lag 5 000. Er det å dekke opp tilbudet på en ny måte – innenfor Vestre Viken?

Statsråd Bent Høie [12:50:36]: Først til den generelle situasjonen når det gjelder rusbehandling. Dette er et av de områdene hvor vi har hatt en kraftig reduksjon i ventetid, og antallet som får hjelp, går opp. Det er veldig gledelig, for det er en del av regjeringens politikk. Det betyr at rusavhengige er den pasientgruppen som har kortest ventetid i helsetjenesten i dag, og det er en veldig fin og riktig utvikling.

Jeg er veldig opptatt av at vi også ser på det reelle innholdet i tilbudet som gis. Tidligere har en f.eks. talt antallet avrusningsplasser og antallet døgnplasser. Regjeringens politikk er at det ikke skal være noe opphold mellom avrusning og behandling. Dette er fordi det er vår erfaring at mange rusavhengige først kommer inn til et avrusningstilbud, så sendes de hjem igjen, og så skal de inn i et behandlingstilbud etterpå. Da er ofte rusavhengigheten kommet tilbake og en har ødelagt en ny mulighet. Derfor må dette henge sammen, og det er også en del av tilbudet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:51:43]: Det som var mitt spørsmål, var hvordan en kan dekke opp tilbudet som er falt bort innenfor Vestre Viken, og det har jeg fått et dårlig svar på.

Senterpartiet er enig i at utredning og behandling bør følges ad. Når en er motivert for utredning og behandling, bør en få tilbudet raskest mulig. I dag er det en ventetid på 33 dager. Det er over én måned, og det er en stor svakhet. I den situasjonen må vi jo øke kapasiteten, ikke redusere den. Det har altså blitt færre plasser til medisinsk avrusning, noe som også er bekreftet av fagdirektør Jan Frick i Helse Sør-Øst. Så det er et faktum. Det er færre korttidsplasser. Det er i det hele tatt en situasjon hvor tilbudet blir svakere.

Da er mitt siste spørsmål: Er det i tråd med regjeringserklæringen at en legger opp til at det skal bli færre plasser når behovet er så stort at det fortsatt er over én måneds ventetid for både utredning og avrusning?

Statsråd Bent Høie [12:52:44]: Ventetiden har gått ned og skal fortsette å gå ned, og det er veldig gledelig.

Så er det også slik – jeg skal prøve meg igjen – at tidligere var det slik at hvis en talte antall plasser, ville en ha talt antallet avrusningsplasser og antallet døgnplasser. Da hadde en selvfølgelig kommet opp i en høyere sum enn det en gjør nå når avrusning er en del av døgnbehandlingen, som jeg opplever – og det er gledelig – at representanten sier seg enig i. Da blir nødvendigvis det som før ble talt som to plasser, nå talt som én plass. Dette gir et bedre tilbud til pasienten fordi pasienten slipper å få et opphold. For det første slipper pasienten først å vente på avrusning, så i neste omgang å vente på behandling, og pasienten vil også slippe å få et opphold mellom avrusning og behandling. I de nye pakkeforløpene innen rusbehandling, som skal innføres fra høsten av, legges det opp til at en går direkte fra avrusning til behandling, og det ligger også til grunn i dette anbudet.

Spørsmål 13

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:54:07]: «Storbritannia er en viktig alliert og handelspartner for oss, og er det landet vi de senere år har eksportert mest til. I sin tid var britene med på å grunnlegge EFTA sammen med blant andre Norge. Det pågår nå en debatt om Storbritannia skal slutte seg til EFTA og eventuelt bli med i EØS i en overgangsperiode.

Hvilken dialog har regjeringen med britiske myndigheter i den forbindelse, og hvordan stiller man seg til en slik tilslutning?»

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:54:41]: Som jeg redegjorde for i Stortingets europautvalg i dag morges, er målet vårt at de framtidige relasjonene til Storbritannia skal være så tette og omfattende som overhodet mulig etter brexit. Samtidig er det i Norges

interesse å ivareta EØS-avtalen og de øvrige avtalene Norge har med EU.

Britiske myndigheter har gjentatte ganger sagt at de anser både EFTA- og EØS-medlemskap som uaktuelt for Storbritannia. Brexit-minister David Davis har sagt til det britiske Underhuset at den britiske regjeringa ikke vurderer en løsning som involverer EFTA og EØS. Statsminister May og utenriksminister Johnson har flere ganger uttalt seg på lignende måte.

Når det gjelder eventuelle overgangsordninger, legger EUs forhandlingsdirektiver fra januar opp til at britene fortsatt skal omfattes av forpliktelsene i alle EUs avtaler i en overgangsperiode. Det gjelder også avtaler med andre land. Dersom disse landene er enige, kan britene også omfattes av rettighetene som følger av disse avtalene. For Norges del mener regjeringa at dette er en fornuftig tilnærming. Britene vil da følge EØS-avtalens bestemmelser i en overgangsperiode, men det er ikke snakk om at britene går inn i EØS på EFTA-siden. Hva slags løsninger som må til for at vi skal få en sann overgangsordning, er nå gjenstand for diskusjoner i EU.

Når det gjelder framtidige forhold, har britene som målsetting å forhandle fram et nytt avtaleforhold til EU, som skal være helt særegent for Storbritannia. Vi forholder oss til det og ser selvfølgelig ingen verdi i å begynne å spekulere i eventuelle andre spørsmål. Men dersom britene skulle endre denne tilnærmingen, må vi selvfølgelig se grundig på det spørsmålet. Norske interesser, de som gjelder varer og tjenester og fisk og landbruk, vil bli tatt med i den vurderingen.

Britene har ennå ikke presentert en klar visjon for det framtidige forholdet til EU og det indre marked, det gjelder dermed også i stor grad forholdet til Norge. Det gjør det noe mer utfordrende for oss og andre å planlegge. Vi har gode kontakter, både i Storbritannia og i EU, som vi bruker aktivt for å komme så nært på prosessene som mulig, i og med at vi ikke er en del av utmeldingsforhandlingene. Vi gjør det for å sikre norske interesser. Vi er også i tett dialog med britisk side om hva vi må ha på plass av avtaleverk for å sikre at forholdet mellom våre to land kan forbli så nært som mulig også i framtida. I samtaler med statsminister Solberg har statsminister May bekreftet at hun ønsker å tilby samme vilkår til norske borgere som har opparbeidet seg rettigheter i Storbritannia, som det borgere fra EU-land er tilbudt. Regjeringas tverrdepartementale «brexit task force» koordinerer dialogen med Storbritannia. Det skjer i nært samarbeid med både Island, Liechtenstein og EU.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:57:35]: Jeg vil for det første benytte anledningen til å gratulere utenriksministeren med nå også å ha fått ansvaret for europapolitikken. La oss håpe at det kan bli et skifte i ret-

ning av en større vektlegging av norske interesser i stedet for EUs interesser i Norge.

Det jeg ikke får noe godt svar på, er hva som er Norges posisjon. For debatten i Storbritannia vil det ha betydning hvordan Norge og EFTA-landene stiller seg til f.eks. EFTA-medlemskap fra britenes side. Dette er en debatt som har pågått i Storbritannia over lengre tid. Handelskomiteen i Underhuset har jo tidligere anbefalt regjeringen å se nærmere på EFTA-medlemskap. I dag er det en debatt i parlamentet med Stephen Hammond, som har tatt initiativ til å løfte fram EFTA. Hans utgangspunkt er at EFTA var en plattform for britene da de gikk inn i EU, og også bør kunne være en plattform når de nå går ut av EU.

Nettopp med tanke på den viktige posisjonen EFTA har for handelssamarbeid for Norge internasjonalt – burde det ikke da være i Norges interesse å undersøke mulighetene for at britene kommer tilbake til EFTA?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:58:45]: Som sagt er det ingenting fra offisielt britisk hold som tyder på at de ønsker å gå inn i EFTA igjen. Men vi holder selvfølgelig alle muligheter åpne og vurderer de ulike sidene av det. I den sammenheng vil det selvfølgelig være uklokt av Norge å begynne å spekulere på Storbritannias vegne på hva de ville ønske.

La meg likevel si at dersom det skulle bli en aktuell problemstilling for Storbritannia, må vi huske at det vil innebære at EFTA får en partner som er betydelig større enn de andre, og som har interesser, kanskje spesielt på landbruksområdet, som går nokså på tvers av våre interesser. Det ville endre styrkeforholdet mye, og der vi har defensive interesser og britene har offensive interesser på landbruksområdet, ville det kunne by på betydelige utfordringer for Norge. Det er en av årsakene til at dersom det skulle bli aktuelt, må det være gjenstand for en grundig vurdering både i Norge og i andre EFTA-land.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:59:50]: Jeg takker igjen for svaret. Jeg synes det er litt merkelig at en trekker fram landbruk her. Hva er vi underlagt i dag? I dag er vi underlagt EØS-avtalen, som legger opp til en gradvis liberalisering av handel med landbruksvarer og bearbejdede landbruksprodukter, der britene er med.

Statsråden er jo også talsperson for EU-medlemskap, som ville innebære at vi hadde blitt en del av EUs felles landbrukspolitik. Så problematiserer en da at britene eventuelt går inn i et samarbeid der en i mye større grad ivaretar hensynet til at de ulike landene har ulike interesser å ivareta innen landbruk og eksempelvis forhandler separat i bilaterale forhandlinger.

Mitt spørsmål er igjen: Når det er EFTA som er den plattformen Norge bruker når vi forhandler med land internasjonalt i dag – vi har ca. 40 avtaler med land og

regioner internasjonalt gjennom EFTA, vi har knapt nok bilaterale handelsavtaler – hvorfor er en ikke mer interessert i å undersøke mulighetene for at britene kan bli med i et forsterket EFTA framover?

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:00:56]: Jeg synes heller det var litt pussig at det er Senterpartiet som nå går i bresjen for at britene skal bli medlem av EFTA, med det som det vil ha å si bl.a. for norske, defensive landbruksinteresser.

Når det er sagt, vet vi jo at EFTA og britisk medlemskap i EFTA ikke vil være tilstrekkelig til å dekke norsk næringslivs behov for den tette økonomiske integrasjonen. Vi vet i tillegg at det ikke ville videreføre den løpende harmoniseringen av regelverk og den gjensidige godkjennelsen av varer og tjenester som karakteriserer det indre markedet som britene nå går ut av. Det betyr at det er mange sider ved dette som må vurderes og diskuteres ut fra hva som er i norsk interesse.

Vi har både bilaterale handelsavtaler, og vi har avtaler gjennom EFTA. I denne sammenheng er det viktigste for Norge å vurdere hvordan vi best kan fortsette å ha et nært og godt forhold til en av våre aller største og viktigste handelspartnere og bilaterale forbindelser, samtidig som vi ivaretar norske interesser og verner om EØS-avtalen og markedsadgangen vår til et hjemmemarked på 500 mill. mennesker.

Spørsmål 14

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:02:22]: «I straffegjennomføringsloven § 14 står det at «Kriminalomsorgen kan overføre innsatte til et annet fengsel dersom e) bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold eller plassmangel gjør det nødvendig».

Mener statsråden at disse kriterier fra loven, som vil gjelde for leie av fengselsplasser i Nederland, er oppfylt per i dag?»

Statsråd Sylvi Listhaug [13:02:45]: Mange av dem som soner i Norgerhaven fengsel i Nederland, er overført dit på frivillig grunnlag. Kriminalomsorgen vurderer i den enkelte sak om hjemmelen for overføring til Norgerhaven fengsel er oppfylt. Leie av Norgerhaven fengsel i Nederland med 242 fengselsplasser har vært et viktig og riktig midlertidig tiltak for å avvikle soningskøer og løse problemet med oversittere i politi-arrest som følge av mangel på fengselsplasser.

Den siste tiden er belegget i norske fengsler redusert. Selv om belegget er redusert, er det imidlertid fortsatt behov for ekstra fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:03:25]: Per 17. desember var det – etter hva jeg kjenner til – 491 ledige plasser i norske fengsler, hvorav 263 var høysikkerhetsplasser. Jeg har liten grunn til å tro at det per i dag er stor endring i disse tallene.

Hva mener statsråden i så fall er begrunnelsen som brukes i vedtak om tvangsoversendelser av innsatte til soning i Nederland, når vi ser at kapasiteten i fengslene i Norge er god nok?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:03:59]: Det er ikke statsråden som gjør vurderinger av hvor enkeltpersoner skal sone, det overlater jeg til de rette myndighetene. Men det gjøres en grundig vurdering av hver enkelt innsatt før det fattes vedtak om overføring til Norgerhaven fengsel. Momenter som helsesituasjonen, rett til opplæring og familiesituasjonen vurderes. Innsatte som skal ha permisjoner, overføres ikke til Norgerhaven fengsel, eller de overføres tilbake til et fengsel i Norge når permisjon innvilges. Jeg kan legge til at det er gjort en klimaundersøkelse i fengslet i Nederland som viser svært høy grad av fornøydhet. Så også de innsatte er i dag vesentlig fornøyd med dette tilbudet.

Hva som skjer videre, vil avhenge av behovet for fengselsplasser framover. Det er noe som vi vil komme tilbake til.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:04:57]: Spørsmålet var i utgangspunktet om § 14 i straffegjennomføringsloven, altså dette med bygningsmessige, bemanningsmessige eller plassmessige forhold, gjør det nødvendig med overføring. Jeg vil anta at det er dette som ligger til grunn for vedtakene om tvangsoverføring. At statsråden ikke kan svare for hva som brukes i vedtakene, får stå for hennes egen regning.

Statsråd Sylvi Listhaug [13:05:25]: Jeg har tiltro til at de som gjør disse vurderingene, gjør dem på et godt grunnlag, og at man tar i bruk de soningsplassene som man mener er riktige for de enkelte.

Som sagt: Framover skal vi vurdere hvordan kapasiteten skal være.

Det som er fantastisk, er jo at etter mange år har man i praksis evnet å få fjernet soningskøene. Det er bra for ofrene, fordi de som blir dømt for forbrytelser, kommer raskt i fengsel, og det er bra for gjerningsmennene, som får gjort opp for seg raskt og kan komme seg videre i livet.

Spørsmål 15

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:06:14]: «Oslo-politiet henlegger konsekvent saker på grunn av manglende

kapasitet, selv i saker med kjent gjerningsmann. I Innlandet politidistrikt ble det henlagt over 5 000 saker i 2016, hele 870 på kapasitet. Restanser på voldtektssaker i Oslo-politiet har økt fra 40 i sommer til 100 nå. Handlingsrommet i politidistriktene har hatt en negativ utvikling på minus 426 millioner kroner fra 2013 til 2016.

Mener statsråden at det er behov for økte ressurser til politidistriktene for å løse kapasitetsutfordringer?»

Statsråd Sylvi Listhaug [13:06:59]: Jeg viser til representantens skriftlige spørsmål nr. 751 for 2017–2018, som jeg ga et svar på den 29. januar i år, om samme sak. Jeg vil derfor gjenta mye av det jeg svarte i brevet.

Påtalemyndigheten er i sin behandling av enkeltsaker på straffesaksfeltet uavhengig. Det vil si at påtalemyndigheten ikke kan instrueres av politiske myndigheter. Hvorvidt en enkeltsak henlegges og på hvilket grunnlag, er et påtalemessig spørsmål som hører under påtalemyndigheten.

Jeg viser også til at tidligere statsråd Anders Anundsen i brev av 21. januar 2014 tok opp med Riksadvokaten utfordringer knyttet til kapasitetshenleggelse. Riksadvokaten opplyser at straffesaker som henlegges på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet, er regulert i rundskriv nr. 3/2016. Der presiseres det bl.a. at saker med kjent gjerningsperson bare kan henlegges dersom det er særlige grunner for dette. Det heter videre at adgangen til henleggelse i disse tilfellene er meget snæver, også for de mindre alvorlige sakene. Praksis for kapasitetshenleggelse skal vurderes restriktivt, og politidistriktet skal ha gode saksbehandlingsrutiner for denne typen henleggelse.

Den enkelte politimester har ansvar for å foreta sine prioriteringer innenfor tildelte rammer og må gjøre strenge prioriteringer i henhold til overordnede føringer. Det er derfor også viktig å anerkjenne politimesterens rett og plikt til å foreta en konkret prioritering, så lenge det skjer innenfor tildelte rammer og overordnede føringer.

Når det gjelder den økonomiske situasjonen, har det vært en betydelig satsing på politiet de senere årene. For detaljer viser jeg til regjeringens budsjettforslag for 2018 og budsjettavtalen som ble inngått under Stortingets behandling av forslaget. Her vil jeg nevne at politiets driftsbudsjett styrkes med 100 mill. kr i 2018, og politidistriktene skal prioriteres. I tillegg er det videreført 295 mill. kr i økte driftsmidler fra 2017. Dette bidrar til å skape økt handlingsrom i politidistriktene, men det vil også i 2018 være behov for stram styring og prioritering, for det er store forventninger og krav til politiet. Samtidig må politiet og politimesterne gis handlingsrom til å bruke ressursene på en mest mulig effektiv måte, innen-

for de rammebetingelser, mål og resultatkrav som mitt departement setter.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:09:17]: Takk for svaret. Jeg registrerer at det var mye av den samme begrunnelsen som vi har fått på samtlige spørsmål som er stilt om politireformen og kapasitet siden vi fikk et nytt storting i fjor høst. Jeg hadde kanskje håpet at vi med en ny statsråd kunne fått et nytt blikk på saken også.

Det er ikke bare henleggelse i Oslo som er problemet. Vi har fått rapporter fra en rekke andre fylker også om at de sliter med kapasitet. For eksempel kom det i forrige uke fram at man i Hedmark og Oppland ikke har kapasitet til å gjennomføre transportoppdrag: kjøring til arrest, kjøring til fengsling, kjøring til legebekker for fanger. Det har kommet rapporter om at man har blitt nødt til å sette fri fanger som skulle ha vært i varetekt, fordi det helt enkelt ikke var kapasitet til å kjøre dem til fengsel. Fra Midt-Troms fikk vi i forrige uke rapport om at det om nettene i ukedagene er kun én patrulje på vakt på et område på ca. 11 000 km², noe som er større enn Akershus og Østfold til sammen.

Da er spørsmålet mitt: Føler statsråden at det bare er prioriteringer det står på når man blir nødt til å løslate fanger som skulle vært i varetekt, fra varetekt, og mener statsråden at alle politidistrikter i Norge prioriterer feil?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:10:33]: Innenfor kriminalitetsfeltet skjer det veldig mye, og det må foretas prioriteringer. Det som er bra nå, er at vi har fått på plass en reform som sørger for at man bygger opp sterkere fagmiljø, f.eks. når det gjelder overgrep mot barn. Jeg har besøkt flere politidistrikter som forteller hvordan de jobber med den typen saker, og at de nå har muligheten til å prioritere opp disse sakene.

Vi har sett på antallet stillinger i politidistriktene, og det har vært en økning i alle politidistriktene de siste årene. Det er få sektorer det har vært satset så hardt på som politiet i de årene denne regjeringen har styrt. Men det vil alltid være slik at en gjerne skulle hatt mer. Det ønsker vi selvfølgelig å jobbe for videre også, for denne regjeringens mål er to politifolk per 1 000 innbyggere. Samtidig må vi også se på hvordan vi bruker de ressursene vi har, og det opplever jeg at politiet over hele landet fokuserer sterkt på.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:11:32]: Da kom vi også inn på et annet veldig viktig punkt, som er målet om to politifolk per 1 000 innbyggere. Dette målet er satt for hele landet, men det er stor variasjon rundt omkring i landet, med tanke på i hvor stor grad det målet er oppnådd. I Oslo ligger man over målet, men det er fortsatt kapasitetsutfordringer. I andre fylker ligger man langt under, f.eks. i Hedmark, som har 1,42 politifolk per

1 000 innbyggere per i dag. Møre og Romsdal har enda færre enn det, så vidt jeg vet.

Da er mitt spørsmål: Mener statsråden at det måltallet – to per 1 000 innbyggere – bør gjelde for landet totalt sett, eller bør det gjelde per politidistrikt?

Statsråd Sylvi Listhaug [13:12:15]: Det tallet er for landet totalt sett. Det vil være ulike behov rundt omkring i landet med tanke på hvilken kapasitet man trenger. Jeg tror det er innlysende for de aller fleste at f.eks. Oslo trenger en høyere dekning av politi enn f.eks. Møre og Romsdal. Jeg besøkte dem for en tid tilbake. Det er et av de fylkene hvor det begås minst kriminalitet, og det er jeg selvfølgelig veldig fornøyd med. Men det vil være variasjon mellom ulike deler av landet. Da mener jeg det er riktig at vi prioriterer og setter inn ressursene etter hvor behovene er.

Det vil alltid være et ønske om mer penger og flere stillinger, men vi er nødt til å prioritere også innenfor dette området. Jeg er veldig glad for å komme inn i en sektor som har vært et av de store satsingsområdene de siste årene. Nesten 2 500 nye politifolk er i tjeneste ute i distriktene og i særorgan og gjør en jobb for å trygge befolkningen.

Presidenten: Vi går då til spørsmål 17.

Spørsmål 17

Anniken Huitfeldt (A) [13:13:32]: Da regjeringa la fram langtidsplanen juni 2016, svarte forsvarsministeren på spørsmålet fra Arbeiderpartiet om forsvarsbudsjettets BNP-andel i 2020. Da skrev statsråden:

«Avhengig av hvilke prognoser og scenarier som legges til grunn, vil forsvarsbudsjettets andel av BNP i 2020 ligge i spennet mellom 1,58 og 1,71 (...).»

Hun skrev videre:

«Uansett prognose vil BNP-andelen øke.»

I januar 2018 svarer så forsvarsministeren at BNP-andelen fram mot 2020 vil synke fra dagens nivå på 1,56 pst. og ned mot 1,50 pst. Spørsmålet til statsråden er:

«Hvorfor har ikke Stortinget blitt informert om de endrede økonomiske forutsetningene for langtidsplanen 2017–2020, inkludert framskrivningene for utvikling i BNP-andel, og de medfølgende alvorlige konsekvensene for etterlevelse av Norges NATO-forpliktelse?»

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:14:28]: Først må jeg få lov til å si at det er regjeringens plan og mål – og det er også Jeløya-erklæringens mål – at vi skal bevege oss mot 2-prosentmålet.

Så er vi nødt til å se litt på premissene for spørsmålet til representanten. Dette spørsmålet fant jeg var stilt fra opposisjonen seks ganger siden langtidsplanen 2016 ble vedtatt. Dette blir syvende gangen vi svarer på det spørsmålet. Hver gang sier vi i svaret at i prognosene for BNP er det betydelig usikkerhet. Det er det vi ser et eksempel på her. Da en svarte i 2016, var prognosene, som de forelå da, 1,56 pst. til 1,71 pst., og ingenting i de prognosene som lå da, tilsa at det tallet ville gå ned. Ingenting i de premissene som lå i prognosene fra Statistisk sentralbyrå i 2016, tilsa at det tallet ville gå ned.

Så har bruttonasjonalproduktet økt betydelig, og det er da slik at med dagens prognoser – med de prognosene som Statistisk sentralbyrå har i dag – vil vi se en dalende kurve. Da min forgjenger, Ine M. Eriksen Søreide, besvarte det spørsmålet i 2016, så vi for oss at vi skulle ha en økning på forsvarsbudsjettet på 7,2 mrd. kr i 2020 målt mot budsjettene i 2016. Så forhandlet vi langtidsplanen i Stortinget og økte med 700 mill. kr, slik at vi nå legger til grunn en økning på forsvarsbudsjettet på 7,9 mrd. kr i 2020 målt mot budsjettene i 2016. Allikevel gir altså den store økningen i BNP det resultat at vi nå har fallende dekningsgrad opp mot 2-prosentmålet.

Så er det ikke slik, som det ble antydnet under debatten om regjeringserklæringen, at dette er snakk om desinformasjon, eller at vi har holdt tilbake informasjon. Statistisk sentralbyrå gir disse prognosene hver tredje måned. Det har aldri vært etterspurt en kvartalsvis vurdering av disse tingene, men vi har en langtidsplan som ligger nå, og vi følger den opp med de budsjettøkninger vi har. Vi starter arbeidet med ny langtidsplan nå. Forsvarsplanleggingen her er slik at vi ser Forsvaret i et 20-årsperspektiv, men vi planlegger budsjettmessig for de fire årene. Det er det som ligger i den planen, og det har vi fulgt, og vi har informert Stortinget om alle endringer i planen, i investeringer som man gjør årlig.

Anniken Huitfeldt (A) [13:17:31]: Spørsmålet er jo om man har informert Stortinget om at prognosene vil le endre seg, slik at man egentlig går bort fra og er lenger fra å oppfylle det som er NATOs mål. Det høres ut som om dette er teknikaliteter. Det er det ikke, for dette handler om hva NATO har vedtatt og regjeringa har sluttet seg til, og vi har nå fått svart på hvitt at man beveger seg ikke mot NATOs mål, men bort fra NATOs mål. Da vi fikk svar på spørsmål fra Stortinget, sto det at det var «betydelig usikkerhet», men det står «Uansett prognose vil BNP-andelen øke». «Uansett» åpner ikke for tolking, uansett betyr uansett. Så mitt spørsmål er: På hvilket tidspunkt endret anslagene for BNP seg såpass grunnleggende? Når var det, og hvorfor informerte ikke regjeringa Stortinget om det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:18:26]: Her gjør man nok en villet omskrivning av forståelsen av «uansett prognose». De prognosene som forelå fra Statistisk sentralbyrå da – og det er dem man henviser til i det svaret fra 2016, de prognosene som forelå da – ville vise en økning uansett. Så har vi, som jeg sier, i de syv svarene jeg har klart å hente fram, alltid sagt at det er «betydelig usikkerhet». Det vil si at når BNP øker, vil vi få en endring. Men i 2016 var det ingenting i de prognosene som tilsa at vi skulle få en synkende bane, med de prognosene som forelå da svaret var levert fra statsråden. Og da er ikke meningen i den formuleringen: uansett hva som skjer med BNP i framtida. Det går det ikke an å svare på. Derfor har vi sagt at det er «betydelig usikkerhet».

Anniken Huitfeldt (A) [13:19:29]: Jeg fikk ikke svar på spørsmålet mitt. På hvilket tidspunkt ble regjeringa klar over at BNP-anslaget endret seg, slik at man gikk vekk fra og ikke mot det å opprettholde NATOs mål? Det er ikke slik at statsråden tidligere har informert Stortinget om at det er betydelig usikkerhet. Ja, det har stått det også, men én ting var klinkende klart da vi vedtok langtidsplanen, og det var at uansett prognose ville BNP-andelen øke. Og når regjeringa har informert Stortinget om at uansett prognose er det slik at forsvarsbudsjettet vil bringe oss mot NATOs mål, da lurer jeg på: Når fikk regjeringa informasjon om at den gikk bort fra og ikke mot NATOs mål, og hvorfor ble ikke Stortinget informert om denne helt grunnleggende forutsetningen?

Frank Bakke-Jensen (H) [13:20:13]: Nå skal jeg være tydelig. Vi har informert Stortinget om de betydelige usikkerhetene. Statistisk sentralbyrå leverer den typen prognoser hver tredje måned, altså kvartalsvis, sånn at vi kan gå inn hver tredje måned og komme med en ny prognose. Det er derfor vi har sagt at det tallet er beheftet med «betydelig usikkerhet». Forståelsen av formuleringen fra 2016 om «uansett prognose» er ikke at uansett hva Statistisk sentralbyrå vil finne på fra 2016 til 2020, vil vi ha en økning på prosentmålet. Nei, sånn kan man ikke forstå det svaret, for det er umulig å gi et sånt svar. Forståelsen av det svaret er at med de prognosene som forelå i 2016, ville man uansett se en økning.

Presidenten: Då går Stortinget tilbake til spørsmål 16.

Spørsmål 16

Ruth Grung (A) [13:21:22]: «Stortinget har vært tydelig på at innsparing ikke skal gå på bekostning av kvaliteten i utdanningen. Nå skal fremtidige sjøkrigere

rekrutteres rett fra videregående og få kun 13 måneder med praktisk opplæring på Sjøkrigsskolen og resten av de tre årene på ulike lokaliteter rundt i landet. Resultatet er at uerfarne offiserer sammen med befal med vesentlig kortere utdanning skal lede vernepliktige.

Tar statsråden ansvar for at dette vil sikre god rekruttering, og kvaliteten i fremtidens stadig mer krevende forsvar?»

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:21:59]: Regjeringen og jeg er opptatt av at Forsvarets utdanningssystem skal videreutvikles for å møte framtidens kompetansebehov. Ny ordning for militært tilsatte er vedtatt i Stortinget og ble iverksatt fra 1. januar 2016. Det innebærer at vi har innført to kategorier av militært tilsatte; vi har spesialister, og vi har offiserer. Det gjør også at vi er nødt til å se på utdanningen, slik at vi har én utdanning som former spesialistene, og en annen utdanning som former offiserene for det behovet vi vil ha i framtida.

Tidligere hadde vi én utdanningssøyle for enhetsbefalet. Utdanningsreformen vi holder på med nå, skal ivareta kompetansebehovet for begge personellkategoriene. Det vil derfor være en utdanningssøyle for offiserer – men en annen type offiserer enn det vi hadde tidligere – og det vil være en utdanningssøyle for spesialistbefalet. Vi får offiserene gjennom Krigsskolen, og vi får spesialistbefalet gjennom Befalsskolen og befalsutdanningen.

Etter utdanningsreformen vil kadettene ved Forsvarets høyskole oppnå en bachelorgrad i militære studier, som i dag. Lengden på høyskoleløpet vil være en videreføring av dagens utdanningslengde ved Krigsskolen. Utdanningen skal fokusere på militær kjernekompetanse. Offiserene skal utdannes i ledelse, planlegging og gjennomføring av militære operasjoner. Undervisningen, også i militær kjernekompetanse, skal være forskningsbasert.

Det legges opp til et godt samvirke mellom Forsvarets høyskole, våpenskolene og Forsvarets mottakende avdelinger. Sammen vil spesialistene og offiserene inneha nødvendig kompetanse som utfyller hverandre, basert på Forsvarets behov.

Det skal også etableres et eget styre for Forsvarets høyskole. Styret skal være underlagt forsvarssjefen og bl.a. være ansvarlig for den faglige kvaliteten i utdanningen. De militære styrkesjefene skal være representert i styret. Styrkesjefene skal sørge for at de militære kompetansebehovene møtes. Kvaliteten i utdanningen skal også i framtida dekke Forsvarets behov, samtidig som man reduserer kostnadene med utdanningen.

At det kan oppstå utfordringer i overgangen fra gammel til ny ordning, skal vi ikke se bort ifra. Forsvaret skal fortsette med å rekruttere til krigsskolene blant talent som er inne til tjeneste i Forsvaret. I tillegg vil det være

mulig å søke seg til krigsskolene direkte fra videregående skole. Dette vil skape et bredere rekrutteringsgrunnlag enn tidligere. For utdanningsåret som starter høsten 2018, er Forsvaret godt i gang med å informere miljøene det kan rekrutteres fra til Forsvarets utdanning, og gjennom utdanningsreformen blir Forsvaret i stand til å tilby relevant, god utdanning for å møte framtidens kompetansebehov. Det bør også sikre rekruttering.

Ruth Grung (A) [13:25:00]: Takk for beskrivelsen.

Forsvarsmateriell blir stadig mer avansert og operasjonene mer komplekse. Evne til lederskap og samspill har alltid vært avgjørende for sjøkrigerne. Målet med omorganisering var å gjøre opplæringen mindre fragmentert, men resultatet er blitt det motsatte. Sjøkrigsskolen har aldri hatt et sterkere fagmiljø enn det de hadde fram til nå. Nå ribbes de for fagpersonell, de er pålagt å skjære ned med et betydelig antall ansatte. Resultatet er at ansatte med doktorgrad har sluttet, og flere med spisskompetanse må også slutte.

Mener ministeren at vi får mer robuste fagmiljø ved å svekke Sjøkrigsskolen, fragmentere utdanning og sentralisere mer til Oslo?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:25:46]: Jeg mener at vi får en bedre utdanning ved å se utdanningsreformen og ny militær ordning i sammenheng. Vi bygger en ny type offiser, og vi bygger en ny type spesialist som skal ivareta det som jeg er helt enig med representanten i et et komplekst og mer komplisert forsvar i framtida. Det er mer komplekst fordi vi tar i bruk en helt annen type teknologi framover, og mer komplekst fordi vi har et forsvar som skal operere i et mye mer komplekst sikkerhetsbilde mer innvevd i det sivile. Det som tidligere bare var militærteknologi med veldig spisset personell, vil i framtida være en hybrid mellom sivil teknologi og militær teknologi. Vi bygger spesialister som skal kunne yte i det komplekse bildet. Vi bygger offiserer som skal ha en annen rolle og yte i et mye, mye mer komplekst bilde i framtida.

Ruth Grung (A) [13:26:43]: Det virker som om ministerens beskrivelse ikke samsvarer med det inntrykket jeg får når jeg møter Sjøkrigsskolen. Regjeringen har pålagt Krigsskolen å kjøpe all opplæring på fagområder som de sivile kan gi opplæring i – det til tross for at dagens ordning er rimeligere, knytter teori og praksis sammen og tilpasses opplæring i militær terminologi og praksis. Fram til i dag har nesten alle fullført på Sjøkrigsskolen, men på høyskolen er det frafall på mellom 20 og 30 pst. Framtidig opplæring skal altså skje på mange ulike lokaliteter, det blir lite tid til praksis. Man skal rekruttere hovedsakelig rett fra videregående skole, og den helhetlige profesjonsutdanningen brytes

ned. Hvilke argumenter har ministeren for at kvaliteten nå blir bedre?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [13:27:34]: Jeg har de samme argumentene som jeg brukte da jeg besøkte Sjøkrigsskolen og Bergen Militære Samfunn. Jeg har de samme argumentene som jeg bruker når jeg diskuterer utdanningsreformen rundt omkring. Jeg har ingen problemer med å se at jeg møter motstand, at det er komplisert, men det er altså en stor endring vi gjør nå. Jeg registrerer at representanten Grung og jeg er enige om at vi vil trenge en annen type offiser og en annen type spesialist i framtida, rett og slett fordi bildet vil være mer komplisert. Det at vi bruker de sivile universitetene og høyskolene for å gi de studiene man kan få, der, er rett og slett fordi man da gjør det på en billigere måte og kan bruke mer ressurser på de rene spesialistforsvarsutdanningene og bygge militær kjernekompetanse. Det er etter min mening en veldig god ordning, og jeg mener at vi har god kontroll på den reformen vi setter i gang.

Presidenten: Presidenten kan ikke sjå at spørjarane til spørsmål 18, 19 og 20 er i salen. Me tek sjansen på å hoppa til spørsmål 21, som er frå representanten Nina Sandberg til forskings- og høgare utdanningsminister Iselin Nybø.

Spørsmål 21

Nina Sandberg (A) [13:29:01]: Først får jeg gratulere den nye statsråden med jobben. Jeg gleder meg til samarbeidet. Så til spørsmålet:

«De to siste årene har antallet studenter utenfor EØS-området, især fra utviklingsland, gått betydelig ned, sannsynligvis som følge av endrede strategier fra regjeringen, blant annet fjerning av kvoteordningen.

Hvilken effekt mener statsråden at den vedtatte økning i avgiften for studentvisum vil ha for internasjonaliseringen av høyere utdanning?»

Statsråd Iselin Nybø [13:29:35]: La meg få begynne med å takke for gratulasjonen, og jeg ser også virkelig fram til et godt samarbeid med representanten og med Arbeiderpartiet.

Internasjonalisering av høyere utdanning er viktig. Et utstrakt internasjonalt samarbeid og mobilitet av studenter og ansatte er helt avgjørende for at Norge skal lykkes innenfor høyere utdanning og forskning.

Kvalitetsmeldingen, som ble behandlet av Stortinget i fjor, understreket internasjonaliseringens betydning for kvalitet. Det betyr at studentmobilitet er viktig for den enkelte student, men også har betydning for kvaliteten på utdanningen i Norge.

Det er viktig at norske studenter får muligheten til å ta hele eller deler av utdanningen i utlandet. Det følger av Jeløya-plattformen at regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om utenlandsstudier og norske studenter i utlandet.

Det er også viktig at norske universiteter og høyskoler kan tiltrekke seg dyktige studenter fra resten av verden. For å lykkes med dette har vi en politikk og en rekke mobilitetsprogram som fremmer utveksling og samarbeid.

Gjennom programmet INTPART stimuleres internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon. Programmet UTFORSK er et mer lavterskeltilbud som gir støtte til faglig fundert samarbeid innen høyere utdanning, med sikte på langsiktige og institusjonelt forankrede samarbeidsrelasjoner. Begge disse programmene retter seg inn mot Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika. Gjennom programmet NORPART støttes utdanningssamarbeid og studentmobilitet mellom utdanningsinstitusjoner i Norge og utviklingsland. Dette er tre av de nyeste instrumentene i en rekke av ordninger rettet inn for å styrke internasjonaliseringen.

Vi har i finansieringssystemet etablert gode økonomiske insentiver for utveksling av studenter mellom norske og utenlandske institusjoner. Hvis en institusjon får flere utenlandske utvekslingsstudenter, eller sender flere studenter ut, får den mer penger. Det er fast sats per student. For utreisende studenter på Erasmus+-programmet får institusjonene 15 000 kr og for ordinære utvekslingsstudenter får de 10 000 kr. Vi har også gode utdanningsstøtteordninger, f.eks. stipend og lån til å betale skolepenger i utlandet.

Det er altså viktig å ha med seg at internasjonalisering og incentiver for studentmobilitet handler om langt mer enn bare visum og gebyrer knyttet til det. Jeg mener det blir feil å omtale gebyr for studentvisum som snikinnføring av skolepenger, som noen har gjort. Det er betaling for visum, og dette er justis- og beredskapsministerens ansvarsområde. Spørsmålet om prisnivået på visum må følgelig rettes til justis- og beredskapsministeren.

Nina Sandberg (A) [13:32:33]: Jeg takker for redegjørelsen om regjeringens ulike tiltak. Jeg vil likevel vende oppmerksomheten tilbake til det konkrete tiltaket som jeg tok opp nå nylig, for tidligere har Venstres landsstyre vedtatt uttalelsen «Utdanning på tvers av landegrenser!», der partiet tok til orde mot skolepenger og forsvarte gratisprinsippet i norsk høyere utdanning. Venstres uttalelse var den gang et klart og tydelig nei til Høyre-Fremskrittsparti-regjeringens forslag i statsbudsjettet om å utrede skolepenger for studenter utenfor EØS, og dette har de blå-blå foreslått gjentatte ganger.

Arbeiderpartiet ønsker ikke at Norge skal bidra til at internasjonal utveksling blir dyrere, og at det skal bli forbeholdt de få og privilegerte, og disse studentvisaene skal jo betales av noen. Vi vil at utdanning skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av hva foreldrene tjener, og hvor en kommer fra. Så da har jeg lyst til å spørre statsråden: Hvilken effekt mener hun at den omtalte kraftige økningen i avgift på nødvendig studentvisum vil ha for gratisprinsippet?

Statsråd Iselin Nybø [13:33:39]: Som jeg også sa i mitt innlegg, er visumkostnadene justis- og beredskapsministerens ansvarsområde, og det er hun som må svare på det spørsmålet som representanten stiller. Det jeg kan si, er at skolepenger er ikke en del av Jeløya-plattformen. Det som er en del av Jeløya-plattformen, er at vi ønsker en internasjonalisering, at vi legger vekt på å få internasjonale studenter til Norge, men også at vi ønsker å ha norske studenter til utlandet, og det er derfor det også kommer en stortingsmelding om det. Jeg mener at det er viktig både for høyere utdanning og for forskning, som er internasjonal i sin natur, at det er et godt samarbeid. Men det samarbeidet kan ikke handle bare om studenter og være på studentnivå, det må også handle om et samarbeid på institusjonsnivå, og det er det vi prøver å ta inn over oss i de programmene som eksisterer i dag.

Nina Sandberg (A) [13:34:40]: Jeg registrerer at visum er en annen statsråds ansvar, men det er viktig her at regjeringen tar et samlet og helhetlig ansvar for internasjonalisering, for vi er en del av en større verden, og det er nødvendig med internasjonalisering for å nå akademiske mål. Når kunnskapen blir global, blir internasjonalisering et veldig viktig bærende prinsipp både for utvikling av kunnskap og for å formidle kunnskap. Derfor er vi litt skuffet over avstanden mellom det regjeringen sier og det de gjør i praktisk politikk på dette feltet, for det blir litt hult å snakke om hvor viktig det er med internasjonalisering og muligheter for alle samtidig som man fører en praktisk politikk som svekker mobiliteten og gjør det vanskeligere å få studieplass i Norge. Derfor vil jeg spørre den nye statsråden om hun er villig til å endre på de av regjeringens strategier og tiltak som viser seg å svekke internasjonalisering og gratisprinsippet, og tale for det inn i regjeringsskollegiet.

Statsråd Iselin Nybø [13:35:43]: Jeg er opptatt av at den stortingsmeldingen som vi skal komme til Stortinget med, ser bredt på det med internasjonalisering. Så får vi komme tilbake i den med hvilke tiltak som måtte være nødvendig.

Representanten tar også opp dette med kvotestudentene. Til det ønsker jeg å si at 2015 var et toppår, og slik

sett har vi sett en nedgang i antall kvotestudenter – hvis vi ser vekk fra dem fra BRICS-landene – i 2016 og 2017, men allikevel er tallene for 2016 og 2017 høyere enn for 2013 og 2014, så de nye ordningene vil vi ikke helt se resultatet av før det har gått en tid, fordi det startet i 2017, og de nye studentene er ventet egentlig å komme først og fremst fra 2018 av. Så Stortinget har bedt om en evaluering, og den evalueringen er i gang og vil komme.

Presidenten: Me går tilbake til spørsmål 18.

Spørsmål 18

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Kristoffer Robin Haug til klima- og miljøvernministeren, vil verta teke opp av representanten Per Espen Stoknes.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:37:02]: «I januar sendte regjeringen forslag om 103 leteblokker ut på høring. I tillegg ble det tildelt 75 utvinningstillatelser, det største antallet på norsk sokkel noensinne. Statsråd Elvestuen har så vidt vi forstår, bekreftet at dette ikke er i strid med regjeringsplattformen. Dette betyr at den nye regjeringen vil videreføre den rød-grønne og den blå-blå regjeringens oljepolitikk og fortsette å øse norsk kapital og kompetanse inn i fossilindustrien.

Mener statsråden at regjeringens oljepolitikk er i tråd med Paris-avtalen?»

Statsråd Ola Elvestuen [13:37:50]: Parisavtalen har kollektive mål og legger ikke konkrete begrensninger på enkeltlands oljepolitikk. Norges formelle bidrag ligger i vårt mål om å redusere utslippene i 2030 med minst 40 pst. sammenlignet med 1990. For å nå Parisavtalens mål må vi imidlertid ha en langsiktig omstilling fra fossil til fornybar energibruk og -produksjon. Det gjelder selv om målet er 2 grader, eller også en forsterkning ved å strekke oss mot 1,5 grad.

Denne regjeringen har vernet Lofoten, Vesterålen og Senja fra petroleumsvirksomhet for denne stortingsperioden. I tillegg skal det heller ikke være petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen, iskanten, Skagerrak eller på Møre-feltene. Regjeringen vil legge fram en revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet/Lofoten i en melding til Stortinget i 2020. Definisjonen av avgrensning av iskanten vil bli behandlet i denne meldingen. 25. konsesjonsrunde vil ikke bli gjennomført før revideringen av forvaltningsplanen er ferdig behandlet.

Ved tildeling av utvinningstillatelser i 24. konsesjonsrunde skal det legges vekt på miljøfaglige råd i eller nær særlig verdifulle områder, inkludert en vurdering av om det bør legges ytterligere begrensninger på leteboring i

oljeførende lag ved nye utvinningstillatelser nær Bjørnøya. Hvordan de miljøfaglige vurderingene kommer til å slå ut i hver enkelt sak, må vi se når beslutningene skal tas.

Denne regjeringen er opptatt av å føre en ansvarlig og forutsigbar petroleumspolitik i møte med klimautfordringene. For å begrense klimagassutslippene fra petroleumssektoren har det i flere tiår vært flere virkemidler. Sektoren er en del av kvotepliktig sektor og er i tillegg ilagt CO₂-avgift og reguleringer som f.eks. forbud mot faking. Disse virkemidlene begrenser utslipp av klimagasser fra sektoren.

Regjeringen vil stille strenge klimakrav til produksjonsfasen på felt på norsk sokkel, herunder kravet om best tilgjengelig teknologi. Regjeringen vil også bidra til å utvikle en kostnadseffektiv teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂.

Jeg ser også fram til at Klimarisikoutvalget skal legge fram sin rapport om et snaut år. Økt kunnskap om et lands samlede eksponering mot klimarisiko vil styrke informasjonsgrunnlaget, slik at politikk og virkemidler kan rettes inn på en måte som reduserer landets sårbarhet for klimarisiko og ivareta langsiktig verdiskaping. Norge er første land i verden som har satt ned et slikt utvalg, og regjeringen vil følge opp anbefalingene og vurderingene fra utvalget.

I Jeløya-plattformen slår vi også fast at petroleumsselskapene skal synliggjøre klimarisiko i sine utbyggingsplaner ved at klimarisiko innarbeides i beslutningsgrunnlaget. Vi viser også til at vi vil stille strenge klimakrav til produksjonsfasen på felt på norsk sokkel.

Så ja, jeg mener at regjeringens oljepolitikk er i tråd med Norges forpliktelser i henhold til Parisavtalen.

Per Espen Stoknes (MDG) [13:40:49]: Jeg takker statsråd Elvestuen for svaret.

Vi i De Grønne må da konstatere at Venstre går i samme fella som SV gjorde da de satt i regjering. Man gjør noen små grønne tiltak i Klima- og miljødepartementet. Samtidig er man medansvarlig for en enorm satsing på fossil energi, som videreføres.

La meg ta ett eksempel bare: Ferske tall fra SSB anslår at de norske investeringene i fossilindustrien i 2018 blir på 144 mrd. kr. Summen av investeringene i all annen industri blir til sammen på 20 mrd. kr. Det er sju ganger så mye til fossilindustrien. Mener statsråden for alvor at disse investeringene i nye felt, som vil øke produksjonen utover på 2030-tallet, er i tråd med Parisavtalen?

Statsråd Ola Elvestuen [13:41:44]: For det første: For meg og for Venstre er det definitivt ikke sånn at det ikke å ha petroleumaktivitet i Lofoten, Vesterålen og Senja, Jan Mayen, iskanten, Mørebanken og Skagerrak er små

tiltak. Dette har vært en viktig langsiktig politikk, som det har vært en kamp å få til.

Det er ingen tvil om at regjeringen anerkjenner i hele sin plattform at det er to utfordringer. Den ene er at vi skal nå de forpliktelsene vi har innenfor Parisavtalen, som innebærer prosessen i Parisavtalen med forsterkede tiltak, som også alle andre land skal igjennom. Den andre er at vi må ha en grønn utvikling i norsk økonomi som gjør at vi kan møte en utvikling hvor vi også vet at petroleumssektoren over tid kommer til å få mindre betydning i Norge. Nettopp derfor er også Klimarisikoutvalget nedsatt, og dens rapport ... (Presidenten klubber.)

Per Espen Stoknes (MDG) [13:42:52]: Statsråden sier nå det samme som alle norske regjeringer har sagt i 30 år – jeg tror han har blitt smittet av ministerviruset – at Norge skal på den ene siden redde verden for klimaendringer og skape et dynamisk og mangfoldig næringsliv og samtidig være en av verdens aller største eksportører av klimaskadelig petroleum. Denne strategien har slått feil gang på gang.

Venstre har tidligere tatt til orde for en reell grønn vekst. Norge leverer ikke grønn vekst i henhold til OECDs indikatorer sammenlignet med Sverige, Danmark, Finland, Sveits osv. Derfor vil vi i De Grønne foreslå en ny strategi: Hva med å flytte skatteincentivene til grønne næringer? Statsråden har tidligere tatt til orde for å avvikle letesubsidiene. Vi kan også stanse åpningen av nye felt. Er statsråden enig i at det trengs en slik grunnleggende endring i norsk energipolitikk for å respektere Parisavtalen?

Statsråd Ola Elvestuen [13:43:50]: Prosessen nå er jo nettopp at vi har et klimarisikoutvalg som skal komme med sin rapport. Vi er det første landet i verden som har satt ned et slikt utvalg, som skal se på hele Norges økonomi i henhold til både risiko, selvfølgelig, for de klimaendringene vi står overfor, og også hvilke andre faktorer vi må se på i norsk økonomi. Det er vi for, og det er viktig som et første steg, og så må det følges opp.

Det andre er: Selvfølgelig skal vi ha incentiver og et skattesystem som bidrar til at vi får grønn økonomisk vekst. Er det noe vi har stått for også de siste årene, er det nettopp det, gjennom at vi har støttesystemer via Enova, miljøteknologiordninger og de andre systemene, og forskning som går innenfor det, men også at man har lettelser innenfor teknologiutvikling, dra fram en teknologiutvikling, og elbilsatsingen er en av disse. Nå gjelder det å få dette også over i grønn skipsfart og ha systemer som gjør at man nettopp kan få en utvikling som kan føre fram økonomisk vekst også i Norge.

Spørsmål 19

Arne Nævra (SV) [13:45:04]: Jeg fikk nesten lyst til fortsette den forrige debatten, men det kan jeg ikke!

«Et enstemmig storting vedtok i slutten av 2017 at Enovas mandat omfatter utbygging av landstrøm for cruiseskip i kommunal eller privat regi. Å sikre at Enova faktisk støtter tilrettelegging av landstrøm for store skip er avgjørende for å kutte luftforurensing og utslipp. I statsrådets svar til BT 29. januar sår han tvil om han har tenkt å endre retningslinjene til Enova for å sikre dette.

Kan statsråden redegjøre for konkret hvordan han har tenkt å følge opp Stortingets vedtak?»

Statsråd Ola Elvestuen [13:45:41]: Skip som kobler seg til strømforsyningen når de ligger i havn, gir både reduserte klimagassutslipp og bedre luftkvalitet.

Vi setter nå fart på landstrømsatsingen, og der er Enova vårt viktigste virkemiddel.

Enovas rolle i klimapolitikken er godt beskrevet i Jeløya-plattformen, og er et viktig virkemiddel i klimapolitikken og i utviklingen av framtidens energisystem.

I styringsavtalen med Enova er det tatt inn særlige vilkår om at Enova skal bidra til utvikling av drivstoffinfrastruktur for utslippsfri land- og sjøtransport, bl.a. elektrisitet og hydrogen. I avtalen er det dermed sikret at Enova har mandat som omfatter landstrøm for cruiseskip i kommunal og privat regi.

Siden 2016 har Enova tildelt over 370 mill. kr i støtte til totalt 60 landstrømprosjekter. Satsingen fortsetter i årene framover. Regjeringen vil at det skal bli helt vanlig å koble skip til strøm når de ligger i havn.

Enova benytter åpne konkurranser med klare kriterier når de gir tilskudd til landstrøm. Enova vurderer søknadene ut fra hvor mye støtte som kreves for å utløse prosjekter, og hvor godt potensialet for bruk er. Nylig ble den femte konkurransen for landstrøm lyst ut. Kriteriene er i grove trekk uendret fra forrige runde. Brukspotensialet beregnes basert på hvor mange anløp havnene har, hvilket effektbehov fartøyene har, og hvor lenge de ligger ved kai. Prosjektene som har størst reduksjon i klimagassutslipp per støttekrone, blir dermed prioritert. Med denne tilnærmingen kan de, i tråd med statsstøtteregulverket, gi høyere støtte enn ved vanlige søknadsbaserte ordninger.

Utlysningene omfatter også landstrøm for cruiseskip i kommunal og privat regi.

Cruiseskip er store og trekker mye elektrisitet på kort tid når de blir koblet opp til landstrøm. Det lokale nettet i områdene der cruiseskipene legger til, er ofte ikke dimensjonert for å ta slike laster. Dette gir høye investeringskostnader.

Sesongen for cruiseskip er også begrenset, slik at brukstiden på anleggene blir lavere enn for andre typer skip. Dyre landanlegg og lav brukstid i en del cruisehavner har gjort at disse foreløpig ikke har nådd opp i konkurransen om Enova-støtte.

Vedtaket representanten viser til, ble fattet i Stortinget rett før jul. Ansvar for Enova ble flyttet over til klima- og miljøministeren for tre uker siden. I den videre oppfølgingen vil jeg forholde meg til Stortingets vedtak og sørge for at dette vil skje innenfor rammene for Enovas mandat.

Arne Nævra (SV) [13:48:23]: Jeg vil takke for et svar som jeg synes er bedre enn det jeg fikk fra den ministeren som hadde Enova-ansvaret tidligere.

Jeg registrerte også at statsråden ga et svar til skriftlig spørsmål fra representanten Grung for et par uker siden, og svaret var omtrent det samme; han henviser til generelle mandatbeskrivelser i Enova. Men ser ikke statsråden behovet for at cruisebåtindustrien spesifiseres i mandatet, når Enova selv har sagt – tidligere i alle fall – at de ikke kan støtte så store prosjekter som landstrøm til cruisebåter? Da er også økonomien utrolig viktig.

Spørsmålet er da hva den nye statsråden kan få gjennomslag for i budsjettene framover, så vi skal følge nøye med. Ser statsråden at det først og fremst nå står på penger?

Statsråd Ola Elvestuen [13:49:22]: Det er ingen tvil om at dette med landstrøm er et satsingsområde for regjeringen via Enova. I avtalen med Enova ligger også landstrøm inne som en viktig satsingsfaktor sammen med annen nullutslippsinfrastruktur som skal rulles ut. Og det er jo den fasen vi nå er i, at Enova støtter mange tiltak til landstrøm langs kysten. Det er femte konkurranse som nå utlyses, og det er klart at det også vil komme en sjette og en sjuende konkurranse. Men jeg kan ikke bestemme hvem som skal få tilslaget. Den vurderingen må Enova gjøre selv, og de gjør den ut fra de prosjektene de mener gir størst effekt.

Så kan selvfølgelig de som søker, være med og påvirke hvor langt fram man kommer, gjennom å være med og gi en lokal støtte, sånn at man også har et handlingsrom for å bidra, for å komme lenger fram i den søknadsbunnen som Enova har.

Arne Nævra (SV) [13:50:29]: Takk igjen for svaret.

Da ser antakelig statsråden at den konkurransemødelen som er valgt, med relativt små rammer for så store prosjekter, kan føre til at cruisebåter fortsatt ikke får midler fordi det rett og slett er for store summer vi snakker om. Det er jo ganske beklagelig, tatt i betraktning at det nå er nesten 700 000 cruisebåtturister i norske fjorder årlig, og at hver av disse passasjerene er ansvarlige

for rundt tre ganger mer CO₂-utslipp per passasjerkilometer enn ved bruk av privatbil.

Jeg spør igjen: Vil statsråden medvirke aktivt til at budsjettene til Enova øker betydelig i de neste budsjettbehandlingene?

Statsråd Ola Elvestuen [13:51:20]: Nå kan ikke jeg si noe om budsjettet for 2019, men det er ingen tvil om at budsjettet for Enova er økt betydelig de siste fire årene, så det har jo vært økte rammer som de kan jobbe innenfor. Enova har et bredt mandat de skal følge på la-deinfrastruktur, også på land, men dette er et prioritert område.

Og, som jeg sier: Den satsingen vil videreføres. Hvilke prosjekter som nå ligger inne i søknadene, kjenner jeg ikke til, men Enova har sine midler, og så har man en mulighet til å påvirke ved også å ha et eget handlingsrom for å bidra inn til å bygge den infrastrukturen.

Så har jeg lyst til å legge til at det også nasjonalt er igangsatt arbeid for å redusere cruisetraffikkens forurensning, i første omgang inn mot verdensarvfjordene. Det har vært viktig å starte med verdensarvfjordene, og så får man heller utvide det til å gjelde skip langs hele kysten. Det vil bli vurdert når Sjøfartsdirektoratet er ferdig med å utrede kravene for skip i verdensarvfjordene.

Spørsmål 20

Jan Böhler (A) [13:52:53]: Jeg vil først benytte anledningen til å gratulere Elvestuen med ny jobb – det er hyggelig å møte ham som statsråd. Lykke til – det er i hvert fall ikke lenger siden enn at det må gå an å gratulere ennå.

Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til klima- og miljøministeren:

«Vinteren 2017/2018 har det til nå vært 11 dager med røde varsler om overskridelse av grensene for lokal luftforurensning i Oslo. Da jeg tok opp konsekvensene av økt bruk av biodrivstoff for lokale helseskadelige utslipp med klima- og miljøministeren i Stortinget 15. februar 2017, lovte han at det skulle gjennomføres en konsekvensutredning av dette våren 2017, og at den skulle vurderes før forskriftsfesting av opptrappingsplanen for biodrivstoff.

Hva er status for disse vurderingene av biodrivstoff med hensyn til lokal luftkvalitet?»

Statsråd Ola Elvestuen [13:53:49]: Først vil jeg takke for gratulasjonen. Det er hyggelig å være her.

Om lag én tredjedel av de norske klimagassutslippene stammer fra transport. Biodrivstoff er en del av løsningen for å redusere klimagassutslippene fra transportsektoren hvis den er bærekraftig produsert.

Selv om luftkvaliteten i Norge har blitt bedre over tid, er det fortsatt for dårlig luft i flere byer. Det gjelder bl.a. i Oslo. Jeg er derfor enig med representanten i at det er viktig å ha god kunnskap om sammenhengen mellom lokal luftkvalitet og bruk av biodrivstoff.

I tråd med det daværende statsråd Helgesen opplyste i sitt svar i fjor, gjennomførte Miljødirektoratet en konsekvensutredning av opptrappingsplanen for biodrivstoff våren 2017. Effekter på lokal luftforurensning inngikk i konsekvensutredningen.

Når biodrivstoff brukes istedenfor fossile drivstoff, endres eksosutslippet fra kjøretøyene. Endringene i utslipp avhenger av mange faktorer, deriblant utslippsklassen til kjøretøyet, innblandingsprosent, type biodrivstoff, kjøreforhold, motorinnstillinger og eksosrensing. Utslippene påvirkes også av vær og klimatiske forhold.

Totalt sett synes imidlertid tilgjengelig litteratur ikke å gi holdepunkt for å anta noen betydelig forskjell i helseeffekt mellom eksosutslipp fra fossildiesel og fra bio-diesel. Ut fra den kunnskapen som foreligger, synes det derfor ikke å være grunn til å vektlegge effekten på lokal luftkvalitet når man vurderer om bruken av biodrivstoff bør trappes opp.

Avslutningsvis vil jeg vise til at regjeringen de siste årene har gitt byene flere nye virkemidler i arbeidet med lokal luftkvalitet. Blant disse virkemidlene er hjemmel til å innføre lavutslippssoner, miljødifferensiering i bomringen og tilleggskostnader på de mest forurensende dagene. Videre har takstene i bomringene generelt sett økt. Det er også gitt hjemmel til at fylkeskommunene og Oslo kommune kan stille miljøkrav til drosjer.

Vi ser at flere byer styrker arbeidet på dette feltet, men det er fremdeles for mange overskridelser av grenseverdiene for luftforurensning.

Regjeringen har videre gjort andre viktige grep for å redusere personbilbruken i byområdene, og med det forurensningen. Eksempler på dette er økte bevilgninger til kollektivtransport i byområdene og lavere pris på månedskort hos NSB på strekninger utenfor områdene med takstsamarbeid. Videreføringen av elbilsatsingen bidrar også til lavere forurensning.

Samtidig som det gjennomføres tiltak for å få ned forurensningen, er det viktig at vi sørger for tilstrekkelig kunnskap om effekten på lokal luftkvalitet ved andre tiltak. Bare slik kan vi unngå at disse motvirker hverandre.

Konklusjonen er vel at problemet er diesel – og ikke spesielt bio-diesel.

Jan Böhler (A) [13:56:37]: Jeg takker for svaret.

Det jeg vil ta opp, som jeg savnet ble belyst, gjelder den delen av bilparken som kjører på bensin. Det vil jo fortsatt være en betydelig andel. Det handler om de

bilene som skal ha en innblanding av biodrivstoff på opp mot 20 pst., og om den delen av bilparken som kjører på bensin, og som har mindre klimagassutslipp enn de som kjører på bio-diesel, men som også har små NO₂-utslipp i dag – om NO₂-utslippene vil øke fra den delen av bilparken med en økt innblanding av biodrivstoff, og om også de andre utslippene, som bl.a. en NILU-rapport om urban luftforurensning påpekte inneholder stoffer som heter aldehyder, organiske forbindelser som kommer fra bioetanol, i en slik sammensetning kan være skadelig for bylufta ved lokale utslipp?

Statsråd Ola Elvestuen [13:57:45]: Jeg har ikke noen andre opplysninger enn dem som er fra Miljødirektoratet, som har gjennomgått innblandingskravet. Det er viktig å si at det jo er et omsetningskrav. Det er totalomsetningen og ikke nødvendigvis innblandingen i det enkelte produkt som er det avgjørende.

Problemstillingen omkring biodrivstoff i forbindelse med bensin vil være det som det også er et stortingsvedtak om, at man skal se på bransjestandarden for E10, hvis jeg ikke tar feil – at man får en innblanding av etanol på opp mot 10 pst. I dag er det på 5 pst. Om den gir noen andre helsemessige utfordringer enn det den ordinære bensinen gjør, eller den skiller mellom 5 pst. og 10 pst. innblanding, er i tilfelle ukjent for meg. Jeg må forholde meg til og støtte meg på Miljødirektoratets utredning, som viser at det ikke er noe tilgjengelig litteratur som tyder på at det er det som er problemet.

Jan Böhler (A) [13:58:51]: Jeg takker for svaret og for statsrådets interesse for temaet – og for kanskje å sette seg ytterligere inn i akkurat den delen.

Nå er det kanskje færre som kjøper biler som går på bio-diesel, på grunn av kritikken mot det. Enten kjøper man elbiler eller hybridbiler, eller man kjøper i større grad også tradisjonelle bensinbiler. Da vil dette med 10 pst. innblanding av bioetanol eller biodrivstoff i det som er drivstoffet i bensinbiler, kunne føre til noe økning i NO₂-utslipp og noe økning i det som det særlig ble advart mot i rapporten, utslipp som heter aldehyder, som er kreftfremkallende, og flyktige organiske forbindelser, VOC, som kommer ved utslipp av bioetanol særlig, og som er kreftfremkallende. Dette mener jeg vi bør ta på alvor, slik at vi ikke om to-tre år kommer og sier at der gjorde vi en tabbe, slik som vi gjorde den gangen i 2007, da vi ga bio-diesel fordeler, som mange partier har angret på etterpå.

Jeg vil oppfordre statsråden til å se nærmere på også den delen og på bl.a. den NILU-rapporten jeg nevnte.

Statsråd Ola Elvestuen [14:00:00]: Jeg tror nok jeg vil gjøre prioriteringen tydelig: Det viktigste er å unngå at man har en trafikkøkning inn mot de store byene. Så

satsingen er på gange, sykling og kollektivtransport – og etter hvert også på nullutslipp i kollektivtransporten.

Nummer to må være å redusere bruken av diesel særlig – for det er der de største problemene er – at man hele tiden legger til rette for mer nullutslippstransport inn mot de store byene, også det som er varetransport, det som er taxi, og det virkemiddelapparatet som vi har der.

Det er diesel som er det største problemet ved lokal forurensning. Det har derfor også vært snakk om at man kan få mulighet til å ha egne forbud mot enkelte kjøretøygrupper, deriblant dieselskjøretøy, og at bensin er et mindre problem. Så her vil det være å se nærmere på – selv om bensin er et mindre problem – om det likevel er elementer i en bioinnblanding i bensin som er mer enn

det som er i den ordinære bensinen. Det får vi komme tilbake til.

Presidenten: Spørsmål 21 er allereie svara på.
Sak nr. 2 er dermed omme.

Sak nr. 3 [14:01:10]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.
Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Ber nokon om ordet før møtet vert heva?
Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 14.02.

